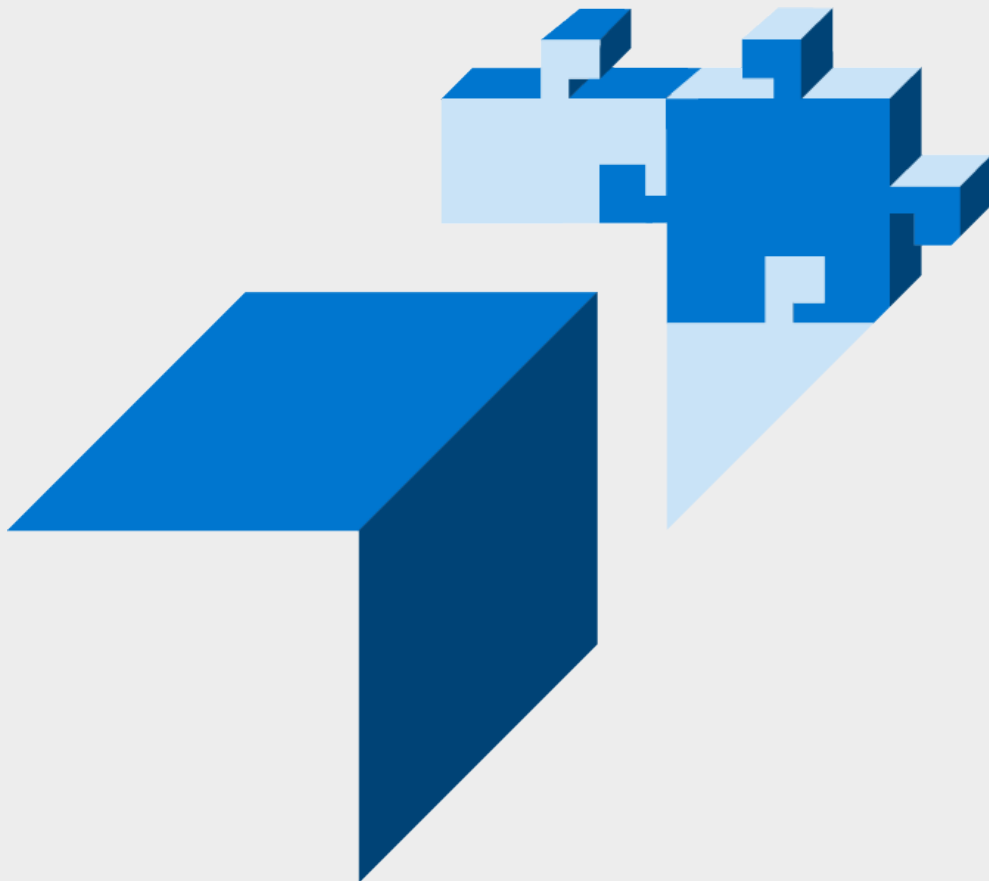

Regionalt tillväxtarbete 2019

Insatser och resultat under det gångna året

Rapport 0322

Tillväxtverkets publikationer kan laddas ner på tillvaxtverket.se. Söker du en publikation som publicerades innan 2015 hänvisar vi till vårt publikationsarkiv publikationer.tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, april 2020.

Digital: ISBN 978-91-88961-52-5
0322

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Sara Nordin

Telefon, växel 08-681 91 00

Förord

Det regionala tillväxtarbetet i Sveriges regioner rymmer insatser och resultat inom en stor bredd av verksamhetsområden. Varje år sker, enligt regeringens villkorsbeslut till regionerna, en återskottberättelse av dessa. Tillväxtverket har ett återkommande regeringsuppdrag att sammanställa och analysera materialet, som sedan presenteras i denna årliga publikation.

Kunskap om regionernas arbete är viktigt för både regeringen och Tillväxtverket, bland många andra aktörer. Sammanställningen bidrar också till ett kunskapsutbyte mellan regionerna. Kunskapen kan ligga till grund för nya strategier och satsningar som stärker det regionala tillväxtarbetet. I årets sammanställning ser vi bland annat ett ökat fokus på hållbarhetsintegrering och Agenda 2030.

Sammanställningen bidrar primärt med kunskap till departementets politikutformning, som underlag för den politiska ledningen och till exempel i arbetet med budgetpropositionen. Rapporten utgör också ett underlag för Näringsdepartementets myndighetsdialoger, regionala utvecklingsdialoger samt för att följa, kommunicera och diskutera resultat mer allmänt. Därtill är sammanställningen ett viktigt underlag i det strategiska regionarbetet på Tillväxtverket.

Projektledare och redaktör för rapporten har varit Sara Nordin. Författare till de olika avsnitten är Anna Ebenmark, Liv Edström, Daniel Fahlander, Klas Fritzon, Kristin Hedström, Rosi Hoffer, Christina Imander, Erik Johansson, Isaac Karlsson, Monika Kväv, Peter Malmsten, Erik Malmström, Johanna Mikaelsson, Sara Nordin, Imber Råbock, Anita Sandell, Antonio Tolj och Maria Weimer-Löfvenberg, alla verksamma vid Tillväxtverket. Ett flertal medarbetare på myndigheten har läst och kommenterat rapportutkast.

Östersund, april 2020

Lars Wikström

Avdelningschef, Regioner

Tillväxtverket

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
1 Inledning och läsanvisningar	11
1.1 Bakgrund	11
1.2 Uppdrag och förutsättningar	12
1.3 Genomförande.....	12
1.4 Disposition	13
2 Slutsatser	15
3 Sammanställning åiterrapportering 1 - Regionalt tillväxtarbete	20
3.1 Det regionala utvecklingsansvaret.....	20
3.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna	21
3.1.2 Aktuella utmaningar	24
3.1.3 Övriga medskick.....	26
3.1.4 Inomregionala skillnader och olika förutsättningar	28
3.1.5 Inomregionala skillnader - anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.....	32
3.1.6 Inomregionala skillnader - andra medel för regionalt tillväxtarbete	34
3.1.7 Sammanfattande analys	34
3.2 Innovation och företagande	38
3.2.1 Innovation - Insatser och utmaningar	38
3.2.2 Företagande och entreprenörskap – Insatser och utmaningar.....	40
3.2.3 Miljödriven näringslivsutveckling – Insatser och utmaningar	42
3.2.4 Tidigare insatser inom Innovation och företagande med resultat.....	44
3.2.5 Sammanfattande analys	45
3.3 Attraktiva miljöer och tillgänglighet	46
3.3.1 Attraktiva miljöer och tillgänglighet – Insatser och utmaningar	47
3.3.2 Kommersiell service – Insatser och utmaningar.....	51
3.3.3 Bredbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar.....	55
3.3.4 Tidigare insatser inom Attraktiva miljöer & tillgänglighet med resultat.....	57
3.3.5 Sammanfattande analys	58
3.4 Kompetensförsörjning	60
3.4.1 Det regionala kompetensförsörjningsarbetet – Årets arbete	61
3.4.2 Mål och uppföljning.....	62
3.4.3 Analyser och prognoser	62

3.4.4	Validering.....	64
3.4.5	Yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning	66
3.4.6	Etablering av lärcentrum	67
3.4.7	Tidigare insatser inom Kompetensförsörjning med resultat.....	68
3.4.8	Sammanfattande analys	69
3.5	Internationellt samarbete.....	70
3.5.1	Internationellt samarbete - Insatser.....	71
3.5.2	Insatser inom EU:s strategi för Östersjöregionen.	76
3.5.3	Tidigare insatser inom Internationellt samarbete med resultat	78
3.5.4	Sammanfattande analys	79
4	Sammanställning åiterrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder	82
4.1	Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder	82
4.1.1	Fördelning av 1:1 medel mellan insatser.....	83
4.1.2	Strategi för fördelning eller prioriteringsordning.....	83
4.1.3	1:1 medlens bidrag till måluppfyllelse i regionala utvecklingsstrategin.....	84
4.1.4	Anslagets bidrag till måluppfyllelse i regionala strukturfondsprogrammet.....	85
4.1.5	Anslagets bidrag till måluppfyllelse i de territoriella samarbetsprogrammen.....	86
4.1.6	Användning av 1:1 medel i relation till andra medel.....	87
4.1.7	Sammanfattande analys	88
5	Sammanställning åiterrapportering 3 - Samverkan med andra aktörer	90
5.1.1	Samverkan och gemensam finansiering med länsstyrelsen.....	90
5.1.2	Samverkan och gemensam finansiering med andra statliga myndigheter	94
5.1.3	Samverkan och gemensam finansiering med kommuner	100
5.1.4	Resultat av samverkan med kommuner.....	103
5.1.5	Samråd och gemensam finansiering med organisationer	103
5.1.6	Resultat av samråd med organisationer.....	105
5.1.7	Samråd och samfinansiering med näringslivet.....	105
5.1.8	Resultat av samråd med näringslivet	108
5.1.9	Sammanfattande analys	108
6	Sammanställning av åiterrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet .	110
6.1	Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet	110
6.1.1	Hållbarhetsintegrering av den regionala utvecklingsstrategin.....	111
6.1.2	Sammanfattande analys	114
6.2	Jämställd regional tillväxt.....	116

6.2.1	Jämställd regional tillväxt – Insatser och utmaningar	116
6.2.2	Sammanfattande analys	122
6.3	Integration och mångfald.....	123
6.3.1	Integration och mångfald – Insatser och utmaningar	124
6.3.2	Sammanfattande analys	128
6.4	Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet.....	129
6.4.1	Sammanfattande analys	131
7	Sammanställning åiterrapportering 5 - Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet	133
7.1.1	Beskrivning av arbetet	134
7.1.2	Genomförda insatser	135
7.1.3	Finansiering av insatser – 1:1 medel	137
7.1.4	Lärande från analyser, uppföljningar och utvärderingar.....	138
7.1.5	Sammanfattande analys	138

Bilaga

Tabellbilagor

Sammanfattning

År 2019 fick samtliga Sveriges regioner ett lagstadgat utvecklingsansvar och Sveriges sju sista nya regioner bildades. För vissa innebar förändringen utmaningar i sig, för andra har fokus mer legat på de processer som initierats med anledning av att den nuvarande nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft närmar sig sitt slut, samtidigt som sammanhållningspolitiken går in i en ny period. Men även om förändringens vindar blåser, känns mycket av 2019 års rapportering igen från tidigare års sammanställningar.

Bakgrund

Tillväxtverkets sammanställning av regioners, och i förekommande fall länsstyrelser, åiterrapporteringar av föregående verksamhetsår är ett återkommande uppdrag i regeringsbrevet. Sammanställningen görs för nionde året i rad och ger en bild av det regionala tillväxtarbetet. Den visar på de omfattande insatser som genomförs inom ramen för tillväxtarbetets verktyg och tematiska områden som till exempel innovation, företagande och kompetensförsörjning, liksom hållbarhetsområden som integration, mångfald och jämställd regional tillväxt. Sammanställningen följer åiterrapporteringskraven och de separata anvisningar för rapportering, som i mallformat har skickats ut till respondenterna. Arbetet är kvalitativt till sin karaktär.

Politikens verktyg i centrum

Tillväxtverket tycker sig se en förskjutning i 2019 års åiterrapporteringar, från generella beskrivningar av mål till mer konkreta formuleringar av vad och hur arbetet ska genomföras. En förändring där politikens verktyg har fått en mer central roll, vilket innebär en fortsatt utveckling av formerna för politikens genomförande. Faktorer som vi bedömer har drivit utvecklingen under 2019 är till exempel pågående revideringar av regionala utvecklingsstrategier och ökade ambitioner att integrera Agenda 2030 i tillväxtarbetet. Denna utveckling ställer i sin tur krav på den nationella nivån och en policyutveckling som kan matcha den.

Fortsatt arbete

Det regionala tillväxtarbetet präglas generellt av ganska långsamma processer, där det sällan sker allt för stora förändringar på ett år. Detta är även tydligt i 2019 års åiterrapporteringar. Flera observationer från tidigare års sammanställningar känns igen även i årets analyser och slutsatser. Exempel är regionalt utvecklingsansvar i förändring, fortsatt utveckling av regionernas arbete med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet samt ännu starkare betoning av samverkan som verktyg för utveckling. Det område som jämfört med förra årets rapportering förefaller ha ökat mest i fokus är hållbarhet och Agenda 2030. Även på nationell nivå har Tillväxtverket under 2019 uppfattat en viss förskjutning från tillväxtbegreppet till en ökad användning av begreppet hållbar regional utveckling.

Ett hållbarhetsarbete med höga ambitioner

I arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna får den ökade integreringen av Agenda 2030 och regionernas hållbarhetsarbete en central plats. Regionernas åiterrapporteringar visar generellt en ambition att stärka hållbarhetsarbetet. Tillväxtverket noterar dock att i relation till den allmänt höga ambitionsnivån som beskrivs är det mindre än hälften av regionerna som, under åiterrapporteringskravet Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet, redovisar konkreta insatser på hur arbetet med hållbarhetsintegrering har

gått till väga under året (utöver hållbarhetsintegreringen av olika former av styrdokument). Vi noterar att arbetet överlag fortfarande verkar bedrivas relativt övergripande och med ett fortsatt fokus på styrdokument, samverkan och kunskapshöjande insatser med utformning av mål, strukturer och arbetsätt.

Vi kan till viss del notera att några regioner börjar diskutera målkonflikter och synergier samt se över hur olika strategier och handlingsplaner harmoniserar med varandra. Tillväxtverket bedömer att det finns anledning att anta att målkonflikter kommer att behöva hanteras och föras upp på agendan på ett tydligare sätt när många regioner kommer längre i sitt hållbarhetsarbete. Detta kan förväntas öka ännu mer om nästkommande nationella strategi tar utgångspunkt i hållbarhet och agenda 2030.

Utmaningar med det regionala utvecklingsansvaret

Flera regioner menar att den nationella styrningen, och i vissa fall bristande samverkan, påverkar regionernas möjligheter att arbeta effektivt och långsiktigt. Kritiken handlar till exempel om att nationella utlysningar och erbjudanden till regional nivå ofta har snäva tidsramar och kort framförhållning. Regionerna lyfter också bristande regionala samråd i myndighetsuppdrag eller organisering, brist på nationell samordning och svagheter i system som till exempel NYPS 2020. Vidare framkommer synpunkten att den nationella styrningen ibland saknar helhetssyn till förmån för sektorpolitik. Regionerna beskriver även en bristande förståelse och kunskap från nationellt håll om de stora skillnader som råder mellan olika regioner och regiontyper.

Flera regioner efterfrågar en bred översyn av det regionala utvecklingsuppdraget liksom ett tydliggörande. De lyfter också att de önskar ett bredare ansvar för de verktyg för utveckling som finns på regional nivå, framför allt kopplat till landsbygdspolitiken. Här poängterar regionerna vidare att frågor som spänner över flera politikområden kräver flernivåsamverkan och samverkan över politik- och sektorsgränser.

Förutsättningar för regional utveckling som regionen inte styr över

Flera områden som är av stor betydelse för det regionala näringslivets möjligheter att utvecklas, ligger utanför regionernas ansvar och kontroll. Det rör sig bland annat om energi- och vattenförsörjning, där till exempel kapacitetsbrist i elnätet lyfts som en kritisk fråga. Även tillgången till bredband och bredbandsutbyggnad är en flaskhals för många regioner. För att säkra näringslivets utveckling blir det därför centralt att försöka hitta lösningar på hur företag kan nyttja förnybar energi och jobba med energieffektivisering för ökad konkurrenskraft, resurseffektivitet och minskad klimatpåverkan. Detta kräver regioners samhandling med nyckelaktörer såsom akademi, näringsliv, länsstyrelser, kommuner och statliga myndigheter. Förutom nationella aktörer, är internationella aktörer också av stor betydelse.

I samband med näringslivets sårbarhet, kommer också resiliensbegreppet upp i flera återrapporeringar. Det handlar om samhällets "robusthet" och förmåga att hantera snabba förändringar och kriser. Detta är nu högaktuellt med rådande corona-situation, som med all sannolikhet kommer att placera denna fråga högt upp på både regionala och nationella agendor. Eftersom det många gånger handlar om utmaningar som ligger bortom den enskilda regionens kontroll och ofta är av global karaktär, behövs ett bredare synsätt och ett systemorienterat arbetsätt för att hantera frågorna, där samverkan blir central.

Samverkan formaliseras mer och mer

Årets åiterrapporteringar indikerar generellt att samverkan har växlats upp och vidareutvecklats under året. Den tycks också i högre grad ske formaliserat, genom till exempel avtal, och mer kontinuerligt inom allt fler områden.

Samverkan, såväl inom regionen som med nationella aktörer, beskrivs i åiterrapporteringarna som avgörande för ett effektivt regionalt tillväxtarbete och för ett framgångsrikt genomförande av de regionala utvecklingsstrategierna. Fler regioner samverkar med fler myndigheter inom fler områden, exempelvis kompetensförsörjning, infrastruktur och fysisk planering, innovation och företagande, EU-program, miljö, klimat och energi samt kultur. Samverkan med kommunerna beskrivs också som central i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet.

Bristande underlag för kompetensförsörjning

Regionerna ansvarar för att organisera och fastställa mål för regionalt kompetensförsörjningsarbete. I detta uppdrag behövs analyser och prognoser av näringslivets och offentlig sektors behov av kompetens på såväl kort som lång sikt. Regionernas förutsättningar skiljer sig dock åt med olika tillgång till medel och analyskapacitet. Då analyser och prognoser till stor del utgör grunden i det regionala kompetensförsörjningsarbetet är det av avgörande betydelse att alla regioner har tillgång till ett kunskapsunderlag som är nedbrutet på regional nivå med statistik, analyser och prognoser. Här beskrivs brister.

Regional planering på framfart

Tillväxtverket noterar att antalet regioner som arbetar med insatser kopplade till regional planering ökar. Utvecklingen framstår som en tydlig trend när vi jämför årets rapporteringar med de två senaste årens. Arbetet utgörs i huvudsak av att regionerna tar fram kunskap som kan visualiseras på kartor och sprider den till olika relevanta aktörer, framför allt inom länet. Vår bedömning är att arbetet med regional planering utgör det huvudsakliga verktyget kopplat till insatsområdet Attraktiva miljöer och tillgänglighet. Den regionala planeringen utgör ett komplement till befintliga planeringsprocesser på framför allt kommunal nivå, men även för att stärka kopplingen till nationell nivå.

Platsen är utgångspunkt i det regionala tillväxtarbetet

Flera regioner trycker på vikten att utgå från att olika platser har olika förutsättningar, möjligheter och utmaningar och att det finns beroenden, komplementaritet och synergier mellan dem. Detta istället för att förstärka en förenklad uppdelning av länen med begrepp som stad och landsbygd. Ambitioner att förstärka den platsbaserade utgångspunkten syns i det regionala tillväxtarbetet i stort och i de regionala utvecklingsstrategierna mer specifikt. Frågan är hur detta arbete ska operationaliseras, även om det framstår i åiterrapporteringarna att till exempel det viktiga arbetet med verktyget strukturbilder har utvecklats kontinuerligt. I takt med att kunskapen om territoriella förutsättningar och beroenden fördjupas, torde det bli både möjligt och önskvärt att i högre utsträckning rikta insatser efter de nya kartbilderna. Det ställer dock sannolikt nya krav på såväl politisk styrning som flexibilitet i genomförande, till exempel vad gäller finansieringsformer och samverkansstrukturer.

En utmaningsdriven styrning

Avslutningsvis kan vi konstatera att de regionalt utvecklingsansvariga aktörernas roll och verksamhet, precis som tidigare år, innefattar ett mycket brett område med utmaningar på

olika nivåer. När hållbarhetsfrågorna får en mer central roll kommer frågan om hur ekonomisk tillväxt förhåller sig till hållbar utveckling att bli allt mer relevant för det regionala tillväxtarbetet. Hur dessa frågor ska balanseras och hur utvecklingen mot hållbar regional utveckling förhåller sig till den nationella regionala tillväxtpolitiken är något som många regioner vill föra kontinuerlig dialog kring.

Som Tillväxtverket föreslår i rapporten *Förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas*¹, bör det ske en fortsatt diskussion om en utmaningsdriven styrning av politikområdet i utformningen av en ny nationell strategi, det vill säga en förskjutning från prioriteringar till samhällsutmaningar.

¹ Tillväxtverket (2020) *Slutrapport Förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas*, N2018/04488/RTS.

1 Inledning och läsanvisningar

1.1 Bakgrund

Den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 är det centrala styrdokumentet för den regionala tillväxtpolitiken. Strategins främsta syfte är att vägleda det regionala tillväxtarbetet i Sveriges regioner mot den regionala tillväxtpolitikens främsta mål; utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Tillväxtpolitiken ska vidare bidra till regeringens tre prioriterade områden: att nå det övergripande målet om att ha lägst arbetslöshet i EU 2020, att nå de nationella miljömålen och uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män.

Strategin beskriver fyra huvudsakliga samhällsutmaningar som regeringen bedömer kommer att påverka det regionala tillväxtarbetet och Sveriges regioner under påtaglig tid framöver. De identifierade utmaningarna är demografisk utveckling, globalisering, klimat, miljö och energi samt social sammanhållning. Syftet med den regionala tillväxtpolitiken är att bidra till en utveckling som kan möta dessa utmaningar.

För att styra arbetet mot politikens mål och för att möta de identifierade samhällsutmaningarna pekar regeringen ut fyra prioriterade områden: innovation och företagande, attraktiva miljöer och tillgänglighet, kompetensförsörjning samt internationellt samarbete. Ett flertal insatser som sker inom det regionala tillväxtarbetet knyter därför an till dessa fyra prioriteringar.

Regional tillväxtpolitik finansieras via flera utgiftsområden i statsbudgeten, Europeiska unionen och av regionalt utvecklingsansvariga aktörer (regionerna) själva via egna skatteintäkter. Det är ett horisontellt politikområde, vilket innebär att de insatser som genomförs sker inom flera sektorer, på skilda styrnivåer och av många aktörer med olika mandat, förmågor och förutsättningar. Flernivåsamverkan är därför avgörande för att nå målet, eftersom den regionala tillväxtpolitiken omfattar betydligt fler åtgärder än de som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Den regionala tillväxtpolitikens effekter är ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar som kan ha olika påverkan på utvecklingen i skilda regioner. För att följa upp politiken finns det därför dels indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges regioner, dels indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområdet och dess medfinansiering. Utöver detta görs årligen en uppföljning av Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Regionerna följer också upp resultat och effekter av sitt regionala tillväxtarbete genom bland annat uppföljning av de regionala utvecklingsstrategierna.

Regionerna ansvarar för att strategiskt leda och utveckla det regionala arbetet för hållbar tillväxt och utveckling i respektive län. Deras uppgifter styrs 2019 av lag och förordning som bland annat anger att regionerna årligen ska redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet till regeringen. Den nationella strategin och dess prioriteringar ligger till grund för den återrapportering som regionerna gör årligen enligt de villkorsbeslut som regeringen ger regionerna. Till skrivningarna i villkorsbesluten kommer också en särskild rapporteringsmall som preciserar återrapporteringskraven.

Tillväxtverket har sedan ett antal år tillbaka uppdrag enligt regleringsbrev att sammanställa och analysera återrapporteringar av det regionala tillväxtarbetet från regioner och, för vissa återrapporteringskrav, även länsstyrelser. Denna sammanställning avser budgetåret 2019.

1.2 Uppdrag och förutsättningar

Tillväxtverket har fått i uppdrag att redovisa en årlig sammanställning av återrapporeringar om hållbart regionalt tillväxtarbete från aktörer med regionalt utvecklingsansvar och samtliga länsstyrelser inom ramen för återrapporeringar och uppdrag i villkorsbeslut respektive regleringsbrev.² Former för återrapporeringen och hur redovisningarna används, har diskuterats i samtal mellan regionerna, Näringsdepartementet och Tillväxtverket vid tjänstemannaforum under 2019. Ett tillfälle på våren med genomgång av återrapporeringen 2018 och ett på hösten med information av mallen och kommande villkorsbeslut. Mallen diskuterades sedan mer grundligt på ett skribentmöte med deltagare från regionerna, Näringsdepartementet och Tillväxtverket under januari 2020.

Eftersom ansvaret för mallens utformning från och med 2019 har lagts på Tillväxtverket, har detta lett till ett visst revideringsarbete. Tillväxtverket ville med detta öka jämförbarheten, förtydliga vissa frågor och minska risken för tolkningsproblematik. Ett första utkast testades på ett tiotal regioner och skickades sedan efter viss revidering till samtliga regioner för synpunkter innan mallen skickades ut under november 2019.

Denna sammanställning innefattar därmed 42 redovisningar från regioner och länsstyrelser (totalt mer än 1000 sidor). Materialet som sammanställts i denna redovisning är alltså omfattande. Insatser redovisas inom fem återrapporeringsområden som i sin tur bryts ner i delområden och mer preciserade, om än relativt öppna, frågeställningar. Ur ett jämförande perspektiv finns det vissa utmaningar med materialet:

- Detaljeringsgraden skiljer sig i åt. Dels mellan de olika återrapporeringskraven, dels mellan regionerna.
- Återrapporeringskraven är relativt öppna för tolkning, vilket gör att svaren till viss del skiljer sig åt.
- Ett flertal insatser kan rapporteras under flera återrapporeringskrav vilket påverkar möjligheterna att dra jämförande slutsatser samt medför risk för dubbelrapportering (en risk som dock minskats något detta år genom tydliga instruktioner om att använda hänvisningar mellan olika frågor).
- I återrapporeringskraven efterfrågas en resultatbeskrivning för återrapporeringarna. Resultatbeskrivningen ska beröra resultat på såväl kort som lång sikt (prestationer och effekter). Här skiljer sig rapporteringen till viss del åt, vilket försvårar jämförelser och öppnar upp för tolkningsproblem.

Värt att notera är att redovisade insatser finansieras av fler källor än Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, även om anslaget lyfts fram som centralt i genomförandet av tillväxtarbetet.

1.3 Genomförande

Sammanställningen bygger på återrapporeringar från samtliga Sveriges 21 regioner och i förekommande fall (återrapporering 2 och 3) Sveriges 21 länsstyrelser. Materialet är således omfattande. Sammanställningen är kvalitativ till sin karaktär. Det innebär att Tillväxtverket systematiskt har läst, kategoriserat, analyserat och tolkat redovisningarna med ambitionen att ge en samlad bild av det regionala tillväxtarbetet så som det uttrycks i

² Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende Tillväxtverket inom utgiftsområde 24 Näringsliv och utgiftsområde 19 Regional tillväxt (N2018/05858/SUN).

redovisningarna och illustrerar detta med exempel på insatser som har lyfts av regionerna själva. Sammanställningen bygger på Tillväxtverkets tolkningar av det som regionerna beskriver i sina åiterrapporter. Det innebär att bilden inte nödvändigtvis är heltäckande, utan att många fler insatser och resultat kan ha åstadkommit i regionerna. Det innebär också att en viss tolkningsproblematik kan förekomma, där Tillväxtverket har valt att inte ta in kompletteringar utan att arbeta från befintligt material.

Vidare är det viktigt att komma ihåg att sammanställningen, utifrån uppdragets inriktning, enbart bygger på regionernas redovisningar och således speglar deras syn. Det är åiterrapporteringskraven och inte de enskilda regionerna som står i fokus i sammanställningen. Genomförandet av sammanställningen har skett i följande steg:

1. Samtliga rapporter har lästs, kategoriserats och analyserats. En kvalitativ sammanställning har sedan utformats för varje enskilt åiterrapporteringskrav för samtliga regioner, och i förekommande fall länsstyrelser. Denna bygger på frågeställningarna i mallen. Fokus ligger på att kategorisera olika typer av svar och att ge exempel på insatser som har genomförts under 2019. Varje avsnitt avslutas med en sammanfattande analys.
2. I nästa steg följde en kvalitetssäkring, där samtliga åiterrapporteringskrav har ställts mot annan tematisk rapportering som har gjorts inom området och/eller kvalitetssäkrats av personer med tematisk sakkompetens från stora delar av Tillväxtverkets organisation.

I de inrapporterade områden där tabeller har fyllts i av regionerna har dessa sammanställts tematiskt och redovisas i bilagan. Ambitionen är att de ska ge en övergripande bild av vad respektive aktör redovisat under de olika åiterrapporteringskraven samt utgöra en slags "uppslagsverk" om översiktlig, lättöverskådlig kunskap om olika insatser behövs, antingen tematiskt eller regionvis. Tabellbilagan står inte för sig själv, utan syftar till att ge ytterligare exempel på insatser samt en utförligare bild av måluppfyllelse.

1.4 Disposition

Sammanställningen följer åiterrapporteringskraven och anvisningar för rapportering. Samtliga kapitel inleds med en kort redogörelse av åiterrapporteringskravet och avslutas med en sammanfattande analys.

Kapitel	Innehåll
1	Inledning och läsanvisningar
2	Slutsatser
3	Åiterrapportering 1 <i>Det regionala utvecklingsansvaret, Innovation och företagande, Attraktiva miljöer och tillgänglighet, Kompetensförsörjning och Internationellt samarbete.</i>
4	Åiterrapportering 2 <i>Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder</i>
5	Åiterrapportering 3 <i>Samverkan med länsstyrelsen, Samverkan med andra statliga myndigheter,</i>

	<i>Samverkan med kommuner, Samverkan med organisationer och Samråd med näringsliv.</i>
6	Återrapportering 4 <i>Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet, Jämställd regional tillväxt, Integration och mångfald och Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet.</i>
7	Återrapportering 5 <i>Genomförda analyser, uppföljningar och utvärderingar.</i>

2 Slutsatser

År 2019 var det år som Sveriges samtliga regioner fick ett lagstadgat utvecklingsansvar, vilket innebar en politisk regional nivå i hela Sverige. Den 1 januari bildades sju nya regioner i Sverige: Region Dalarna, Region Västerbotten, Region Stockholm, Region Kalmar län, Region Sörmland, Region Värmland och Region Blekinge. För vissa har regionbildningen i sig inneburit ett stort förändringsarbete och en stor utmaning.

Parallellt har andra förändringsprocesser på ett mer övergripande plan påverkat året. Den regionala tillväxtpolitikens centrala styrdokument *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*³ närmar sig sitt slut, samtidigt som sammanhållningspolitiken är på väg in i en ny period (2021–2027). Till följd av detta erbjöd regeringen regionalt utvecklingsansvariga aktörer att under första delen av 2019 lämna in redovisningar av deras identifierade framtida prioriteringar och utmaningar⁴. Under året har också många nya uppdrag och erbjudanden som berör flera politikområden riktats till regioner, länsstyrelser och statliga myndigheter. Dessa nationella processer katalyserar förändringar i tillväxtarbetet på regional nivå och påverka regionernas arbete i olika avseenden, vilket vi också noterar i årets rapporteringar.

Samtidigt som det till viss del har varit en tid som har präglats av förändring, har också mycket fortgått under 2019. Det handlar generellt om ganska långsamma processer, där det sällan sker allt för stora förändringar på ett år. Flera observationer och synteser från tidigare års sammanställningar känns därför igen även i årets analyser och slutsatser. Däribland ett regionalt utvecklingsansvar i förändring, en fortsatt utveckling av regionernas arbete med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet samt en ännu starkare betoning av samverkan som verktyg för utveckling. Det område som jämfört med förra årets rapportering förefaller ha ökat mest i fokus är hållbarhet och Agenda 2030. Även på nationell nivå har vi under 2019 uppfattat en viss förskjutning från tillväxtbegreppet till en ökad användning av hållbar regional utveckling.

Med utgångspunkt i redovisningarna bedömer Tillväxtverket att det på övergripande nivå sker en fortsatt utveckling av formerna för politikens genomförande – vilket kan beskrivas som en förskjutning från generella beskrivningar av mål till mer konkreta formuleringar av vad och hur arbete ska genomföras. En förändring där politikens verktyg har fått en mer central roll. Faktorer som vi bedömer har drivit utvecklingen under 2019 är till exempel pågående revideringar av regionala utvecklingsstrategier och ökade ambitioner att integrera Agenda 2030 i tillväxtarbetet. Utvecklingen ställer i sin tur krav på den nationella nivån och en policyutveckling som kan matcha detta.

Ett hållbarhetsarbete med höga ambitioner

Den ökade integreringen av Agenda 2030 och regionernas hållbarhetsarbete får en central plats i arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna. I något fall är ambitionen till och med att den nya regionala utvecklingsstrategin också ska kunna fungera som länets Agenda 2030-strategi.

³ *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020* (N2015.31).

⁴ Tillväxtverket (2019), *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 0298.

Regionernas rapporter visar alltså en ambition att stärka hållbarhetsarbetet. Men i relation till den allmänt höga ambitionsnivån som beskrivs är det mindre än hälften av regionerna som, under återrapporteringskravet Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet, redovisar konkreta insatser på hur arbetet med hållbarhetsintegrering har gått till väga under året (utöver hållbarhetsintegreringen av olika former av styrdokument). Överlag verkar arbetet fortfarande bedrivas relativt övergripande och med ett fortsatt fokus på styrdokument, samverkan och kunskapshöjande insatser med utformning av mål, strukturer och arbetsätt.

Även om vi till viss del kan notera att några regioner börjar diskutera målkonflikter och synergier samt se över hur olika strategier och handlingsplaner harmoniserar med varandra, så verkar majoriteten av regioner inte befinna sig i den fas där målkonflikter främst uppstår. Målkonflikter tenderar att bli mer märkbara när beslut i det regionala tillväxtarbetet avseende fördelningen av resurser påverkas. När många regioner kommer längre i sitt hållbarhetsarbete finns det anledning att anta att målkonflikter kommer att behöva hanteras och föras upp på agendan på ett tydligare sätt. Även om vi nu på det stora hela ser en utveckling och ambitionsnivå som blir allt högre, kan den förväntas öka ännu mer om nästkommande nationella strategi tar utgångspunkt i hållbarhet och agenda 2030.

Det förefaller också finnas en utmaning med att redovisa hållbarhetsarbetet separat, då regionerna samtidigt förväntas integrera hållbarhetsperspektiven i tillväxtarbetet på ett holistiskt sätt.

Utmaningar med det regionala utvecklingsansvaret

Regionernas arbete sker genom ett stort antal insatser av både strategisk och operativ karaktär. Arbetet är komplext, sker på alla styrnivåer och involverar ett stort antal aktörer. Flera regioner lyfter utmaningar som knyter an till det regionala utvecklingsansvaret och rollen som regionalt utvecklingsansvarig. Här handlar det om frågor på den regionala nivån, som till exempel att synliggöra utvecklingsfrågorna i en organisation präglad av hälso- och sjukvård, men framför allt framkommer kritik mot den nationella nivån. Flera regioner menar att den nationella styrningen, och i vissa fall bristande samverkan, påverkar regionernas möjligheter att arbeta effektivt och långsiktigt.

Kritiken handlar till exempel om att nationella utlysningar och erbjudanden till regional nivå ofta har snäva tidsramar och kort framförhållning. Regionerna lyfter också bristande regionala samråd i myndighetsuppdrag eller organisering, brist på nationell samordning och svagheter i system som till exempel NYPS 2020. Vidare framkommer synpunkten att den nationella styrningen är ojämn och ibland saknar helhetssyn till förmån för sektorpolitik. Regionerna beskriver en bristande förståelse och kunskap från nationellt håll om de stora skillnader som råder mellan olika regioner och regiontyper.

Synpunkterna ligger i linje med kritik som har lyfts tidigare, till exempel när regeringen erbjöd regionerna att lämna in sina framtida prioriteringar och utmaningar under den första delen av 2019⁵. Precis som då efterfrågas en bred översyn av det regionala utvecklingsuppdraget när det gäller omfattning, finansiering och ekonomisk styrning. Ett tydliggörande av uppdraget önskas. Flera regioner lyfter att de önskar ett bredare ansvar för de verktyg för utveckling som finns på regional nivå, framför allt kopplat till

⁵ Tillväxtverket (2019), *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 0298.

landsbygdspolitiken. De lyfter också att frågor som spänner över flera politikområden kräver flernivåsamverkan och samverkan över politik- och sektorsgränser.

Förutsättningar för regional utveckling som regionen inte styr över

Liksom i förra årets rapport lyfter regionerna områden som ligger utanför deras ansvar och kontroll, men som är av stor betydelse för det regionala näringslivets möjligheter att utvecklas. Det rör sig bland annat om energi- och vattenförsörjning, där till exempel kapacitetsbrist i elnätet lyfts som en kritisk fråga. Även tillgången till bredband och bredbandsutbyggnad är en flaskhals för många regioner. Där flera beskriver att finansiering saknas för att kunna nå såväl regionala som nationella mål.

För att säkra näringslivets utveckling blir det därför centralt att försöka hitta lösningar på hur företag kan nyttja förnybar energi och jobba med energieffektivisering för ökad konkurrenskraft, resurseffektivitet och minskad klimatpåverkan. Utveckling inom miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor kräver regioners samhandling med nyckelaktörer såsom akademi, näringsliv, länsstyrelser, kommuner och statliga myndigheter. Förutom nationella aktörer, är internationella aktörer också av stor betydelse. Insatser finansierade av Europeiska regionalfonden för att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi utgör till exempel en betydande del av regionernas insatser på området och tycks ha haft en styrande roll i regionernas satsningar på området.

Det område där flest regioner och länsstyrelser rapporterar samverkan och gemensamt arbete är inom miljö, klimat och energi, särskilt i framtagandet av regionala klimat- och energistrategier under länsstyrelsernas ledning.

Vid sidan om näringslivets sårbarhet, kommer också resiliensbegreppet upp i flera rapporter. Det handlar om samhällets "robusthet" och förmåga att hantera snabba förändringar och kriser. Detta är nu högaktuellt med rådande corona-situation, som med all sannolikhet kommer att placera denna fråga högt upp på regionernas agendor. Eftersom det många gånger handlar om utmaningar som ligger bortom den enskilda regionens kontroll och ofta är av global karaktär, behövs ett bredare synsätt och ett systemorienterat arbetssätt för att hantera frågorna, där samverkan blir centralt.

Samverkan formaliseras mer och mer

Några av regionernas viktigaste uppdrag är att mobilisera samhället i syfte att möta komplexa regionala samhällsutmaningar; att facilitera samverkan mellan aktörer, internt och externt. Samverkan både inom regionen och med nationella aktörer beskrivs i rapporterna som avgörande för ett effektivt regionalt tillväxtarbete och för ett framgångsrikt genomförande av de regionala utvecklingsstrategierna.

Av rapporteringen att döma verkar samverkan mellan regioner och andra statliga myndigheter öka. Fler regioner samverkar med fler myndigheter inom fler områden. Här lyfter regionerna till exempel att samverkan med myndigheter sker kring kompetensförsörjningsfrågor, infrastruktur och fysisk planering, innovation och företagande, EU-program, miljö, klimat och energi samt kultur.

Generellt beskriver regionerna att samverkan med kommunerna är centralt i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Det innebär att samverkan är omfattande och sker inom många olika områden. Det är även vanligt förekommande att regionerna och kommunerna samfinansierar olika projekt, arrangemang och initiativ.

Årets rapporteringar indikerar att samverkan har växlats upp och utvecklats vidare under året. Den tycks också i högre grad ske formaliserat, genom till exempel avtal, och mer kontinuerligt inom allt fler områden.

Bristande underlag för kompetensförsörjning

Regionerna ska (efter erbjudande i villkorsbeslut) utifrån de prioriteringar som görs i den regionala utvecklingsstrategin organisera och fastställa målsättningar för regionalt kompetensförsörjningsarbete. Detta sker i samverkan med bland annat kommuner, arbetsliv, utbildningsaktörer, statliga myndigheter samt övriga berörda aktörer i länet. För att kunna arbeta strategiskt ska regionerna tillhandahålla analyser och prognoser av näringslivets och offentlig sektors behov av kompetens på såväl kort som lång sikt. Detta kunskapsunderlag utgör grunden för dialog med berörda aktörer om de behov som identifieras och de förslag på insatser som tas fram. Det är en viktig del i möjligheten att påverka utbildningsplanering.

Regionernas förutsättningar skiljer sig dock åt med olika tillgång till medel och analyskapacitet. Då analyser och prognoser till stor del utgör grunden i det regionala kompetensförsörjningsarbetet är det av avgörande betydelse att alla regioner har tillgång till ett kunskapsunderlag som är nedbrutet på regional nivå med statistik, analyser och prognoser. En annan utmaning är att organisationer och myndigheter använder sig av olika definitioner, metoder, tidshorisonter och avgränsningar vilket försvårar jämförelser av data.

Regional planering på framfart

Av regionernas rapportering att döma, drar vi slutsatsen att antalet regioner som arbetar med insatser kopplade till regional planering ökar. Utvecklingen framstår som en tydlig trend när vi jämför årets åiterrapporteringar med de två senaste årens. Arbetet utgörs i huvudsak av att regionerna i egenskap av kunskaps- och nätverksaktörer tar fram kunskap som kan visualiseras på kartor och sprider den till olika relevanta aktörer, framföra allt inom länet. Vår bedömning är att arbetet med regional planering utgör det huvudsakliga verktyget kopplat till insatsområdet Attraktiva miljöer och tillgänglighet. Vi ser också en förskjutning från insatser med fokus på framför allt stråkplanering och en förstärkning av transportsystemets koppling till bostadsplanering till att nu beakta en större bredd av utvecklingsfrågor inom det regionala tillväxtarbetet. Det kan bland annat handla om kommersiell och offentlig service eller kunskapsunderlag i framtagandet av framtida kommunala översiktsplaner. Den regionala planeringen utgör ett komplement till befintliga planeringsprocesser på, framför allt kommunal nivå, men även för att stärka kopplingen till nationell nivå.

Platsen är utgångspunkt i det regionala tillväxtarbetet

Regionerna redovisar en strävan att utgå från att olika platser har olika förutsättningar, istället för en slags "standardmall". Till exempel beskriver några regioner att de har en medveten ansats att inte förstärka en förenklad uppdelning av länet i begreppen stad och landsbygd, utan att lägga större fokus på platserna i sig och sambanden mellan dem. Tillväxtverket bedömer att en utmaning under kommande år är att operationalisera detta arbete i de nya utvecklingsstrategierna, med utgångspunkten att olika platser har olika förutsättningar, möjligheter och utmaningar och att det finns beroenden, komplementaritet och synergier mellan dem. Regionernas arbete med strukturbilder, som har utvecklats kontinuerligt under den senaste femårsperioden, framstår som ett centralt verktyg för att öka kunskapen inom detta område. I takt med att kunskapen om territoriella förutsättningar och beroenden förfinas, blir det både möjligt och önskvärt att i högre utsträckning rikta insatser baserat på de nya kartbilderna. Det i sig ställer sannolikt nya krav på såväl politisk styrning som flexibilitet i genomförande, till exempel vad gäller finansieringsformer och samverkansstrukturer.

En utmaningsdriven styrning

Avslutningsvis kan vi konstatera att de regionalt utvecklingsansvariga aktörernas roll och verksamhet, precis som tidigare år, innefattar ett mycket brett område med utmaningar på olika nivåer. När hållbarhetsfrågorna får en mer central roll kommer frågan om hur ekonomisk tillväxt förhåller sig till hållbar utveckling att bli allt mer relevant för det regionala tillväxtarbetet. Hur dessa frågor ska balanseras och hur utvecklingen mot hållbar regional utveckling förhåller sig till den nationella regionala tillväxtpolitiken är något som många regioner vill föra kontinuerlig dialog kring.

Som Tillväxtverket nämner i rapporten *Förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas*⁶, bör det ske en fortsatt diskussion om en utmaningsdriven styrning av politikområdet i utformningen av en ny nationell strategi, det vill säga en förskjutning från prioriteringar till samhällsutmaningar.

⁶ Tillväxtverket (2020) *Slutrapport Förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas*, N2018/04488/RTS.

3 Sammanställning åiterrapportering 1 - Regionalt tillväxtarbete

Åiterrapporteringskrav 1 knyter an till prioriteringarna i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*.⁷ Redovisningen omfattar områdena:

- Det regionala utvecklingsansvaret (1.1)
- Innovation och företagande (1.2)
- Attraktiva miljöer och tillgänglighet (1.3)
- Kompetensförsörjning (1.4)
- Internationellt samarbete (1.5)

Nytt för årets rapportering är dels en punkt med frågeställningar om inomregionala skillnader och hänsyn till olika förutsättningar, dels en punkt om miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor. Vidare har åiterrapporteringen av insatser stärkts med en fråga om tidigare insatser inom prioriteringarna som har gett resultat under 2019 och en tydligare uppmaning att beskriva eventuella utmaningar i genomförandet. Till åiterrapportering 1 har också frågorna om inomregionala skillnader vad gäller anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och andra medel för regionalt tillväxtarbete liksom kommersiell och offentlig service flyttats (de fanns med i förra årets rapportering, men på annan plats). Samtliga regioner har svarat på åiterrapporteringskraven i någon mån.

3.1 Det regionala utvecklingsansvaret

Från och med 2019 omfattar det regionala utvecklingsansvaret samtliga landsting och hela Sverige är indelat i en regional nivå med lagstadgat utvecklingsansvar. Det innebär att 1 januari 2019 bildades sju nya regioner i Sverige: Region Dalarna, Region Västerbotten, Region Stockholm, Region Kalmar län, Region Sörmland, Region Värmland och Region Blekinge. Åiterrapporteringen vad gäller det regionala utvecklingsansvaret⁸ var nytt för förra årets rapportering, 2018. Det består även för 2019 av två preciserande frågeställningar:

- Beskriv kortfattat hur arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och samordningen av insatser för genomförandet av strategin har bedrivits under året.
- Vilka utmaningar har varit särskilt aktuella under året och hur har dessa hanterats?

Dessa följs sedan av två frågeställningar i relation till inomregionala skillnader och olika förutsättningar:

- Beskriv kortfattat vilken hänsyn som har tagits till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet när det gäller regionens prioriteringar och insatser under året.
- Beskriv kortfattat om, och i så fall hur, arbetet med att stärka landsbygdernas förutsättningar har integrerats i det regionala tillväxtarbetet under året. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

⁷ *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020* (N2015.31).

⁸ Rubriken för åiterrapporteringen är det regionala utvecklingsansvaret men fokus i de preciserande frågorna rör de regionala utvecklingsstrategierna samt särskilt aktuella utmaningar under. Således enbart en delmängd av utvecklingsansvaret.

Slutligen kommer två frågor om inomregionala skillnader i förhållande till anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och andra medel för regionalt tillväxtarbete.

- Har de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet påverkat fördelningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder? Om ja, på vilket sätt?
- Har de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete, till exempel egna medel? Om ja, på vilket sätt?

Samtliga regioner har svarat på återrapporteringen även om det sker i olika omfattning och med skiftande fokus och tolkning. Merparten av regionerna besvarar de preciserande frågorna. Vad gäller aktuella utmaningar under 2019, så har frågan tolkats på olika sätt, där den grundläggande skiljelinjen i redovisningarna går mellan de som fokuserar på 1) utmaningar för regional tillväxt i ett bredare perspektiv eller 2) utmaningar för det regionala tillväxtarbetet och rollen som regionalt utvecklingsansvarig. Vissa regioner tar upp båda.

3.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna

De regionala utvecklingsstrategierna är en av de lag- och förordningsstyrda delarna inom utvecklingsansvaret. De hanterar regionernas långsiktiga utvecklingsfrågor. Under 2019 ser vi att många strategier är under revidering och förändring. Processerna med bildandet av sju nya regioner påverkar också detta, vilket speglas i sammanställningarna. De regionala utvecklingsstrategierna ligger som grund för samordning och mobilisering av aktörer samt utgör ankringspunkt för underliggande strategier och program – vilket också är tydligt i redovisningarna av 2019.

Status för utvecklingsstrategierna

Som Tillväxtverket tidigare⁹ har pekat på står de samlade utvecklingsstrategierna inför en stor omvandling. Det här ser vi också 2019. Fem regioner har antagit nya eller reviderade strategier under 2019, en väntas tas av regionfullmäktige i om detta inte redan skett och i ytterligare tolv regioner redovisas ett pågående arbete med revideringsprocesser. I resterande tre fall konkretiseras arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna genom till exempel nya handlingsplaner och insatsrapporter.

Region	Status regional utvecklingsstrategi
Norrbottnen	Regional utvecklingsstrategi antogs i februari 2019.
Sörmland	Den regionala utvecklingsstrategin (framtagen innan regionbildningen) antogs i den nya politiska organisationen under våren 2019.
Stockholm	November 2019 antogs RUF 2050 som regional utvecklingsstrategi.

⁹ Se till exempel avsnittet om Agenda 2030 i sammanställningen av återrapporteringar från 2017 (*Regionalt tillväxtarbetet 2017*, dnr Å 2018-352) samt sammanställningen *Regionala utvecklingsstrategier 2018* (www.tillvaxtverket.se).

Jönköping	Reviderad regional utvecklingsstrategi antogs i december 2019.
Västernorrland	Regional utvecklingsstrategi antogs av regionfullmäktige i slutet av februari 2020.
Västmanland	Ny regional utvecklingsstrategi förväntas tas av regionfullmäktige i april 2020.
Västerbotten	Arbete pågår för framtagande av ny strategi.
Dalarna	Arbete pågår för framtagning av ny strategi under 2020.
Gävleborg	Arbete pågår för framtagning av ny strategi.
Värmland	Arbete pågår för framtagning av ny strategi.
Jämtland Härjedalen	Revidering av strategi pågår, som ska gälla from 2021.
Östergötland	Arbete pågår för framtagning av färdig strategi med planen att behandlas politiskt runt årsskiftet 2020/2021.
Uppsala	Arbete pågår för framtagning av ny strategi.
Gotland	Arbete pågår för framtagning av ny strategi.
Halland	Revidering av Tillväxtstrategin inleds våren 2020.
Västra Götaland	Arbete pågår för framtagning av ny strategi.
Skåne	Arbete/översyn pågår för framtagning av reviderad strategi. Nytt förslag har tagits fram.
Blekinge	Arbete pågår för framtagning av ny strategi som beräknas beslutas under första halvåret 2021.
Kalmar	För att konkretisera genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin har olika handlingsprogram tagits fram.
Kronoberg	Den regionala utvecklingsstrategin Gröna Kronoberg har konkretiserats genom en årlig insatsrapport.
Örebro	Handlingsplaner tas fram för att konkretisera genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

Detta innebär att ny regional utvecklingsstrategi under 2019 har antagits i Norrbotten, Stockholm, Jönköping och Västernorrland. I Sörmland antogs, på grund av regionbildning, den redan existerande utvecklingsstrategi i den nya politiska organisationen våren 2019. I Västmanland väntas enligt rapporteringen beslut under april 2020. I Örebro, Kronoberg och Kalmar har arbetet fokuserat på att ta fram handlingsplaner och program för att konkretisera genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. I övriga län pågår arbetet med revideringar och nya strategier.

Många regioner¹⁰ som arbetar med revideringar lyfter fram integreringen av den regionala utvecklingsstrategin med Agenda 2030 och regionens hållbarhetsarbete som central (se även 7.1 Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet).

Uppsala skriver:

En grundläggande ingång, och under året tydligt och ofta uttalat behov och ambition, är att en reviderad RUS tydligt integrerar Agenda 2030. En inriktning inför den fortsatta konkretiseringen och framtagande av en ny RUS under 2020 är att denna också ska kunna fungera som länets Agenda 2030-strategi.

(Uppsala, 2020, s. 3)

I Sörmland lyfts vidare potentiella målkonflikter. Med anledning av det har en kartläggning genomförts av strategins förhållande till andra regionala styrdokument, för att identifiera såväl målkonflikter som synergier. Även på Gotland rapporterar regionen att ett arbete pågår för att se över den regionala strategins koppling till andra planer och program. Likaså Västra Götalandsregionen trycker på vikten av konvergens vad gäller strategier för territoriet.

De flesta förändringsprocesser och revideringar av de regionala utvecklingsstrategierna beskrivs som väl förankrade med en tydlig framställning av dialoger, remissrundor eller workshops¹¹. Norrbotten (2020) skriver som exempel att *"Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) utgör grunden för regionens dialog med kommuner, myndigheter, näringsliv och civila samhället"*.

Beskrivningens omfattning och detaljeringsgrad skiljer sig åt mellan olika regioners rapporteringar och det är viktigt att notera att ett utelämnande i texten inte nödvändigtvis betyder att det saknas en väl förankrad dialog i realiteten. Det förefaller dock troligt att förändringsprocessernas omfång och upplägg till viss del skiljer sig åt och vi kan konstatera att processerna har kommit olika långt.

Samordning för genomförande av utvecklingsstrategierna

Förutom arbetet med att ta fram nya regionala utvecklingsstrategier eller revidera befintliga, redovisar också regionerna insatser för genomförande av strategin och tillväxtarbetet i stort¹². Här handlar det i stor utsträckning om att utveckla nya samverkansformer eller nyttja redan etablerade, fungerande strukturer samt att ta fram/utveckla underliggande strategier och handlingsprogram.

Årets rapportering visar att det handlar om samordningsfunktioner och samverkansstrukturer mellan olika grupperingar och på olika plan, framför allt:

- Den politiska nivån, där framför allt kommunpolitiker och regionråd möts.
- Tjänstemannanivå med till exempel partnerskap för regional utveckling.
- Regionen och andra regionala eller lokala aktörer i offentlig sektor, näringsliv, högskola/universitet och föreningsliv.
- Bredare sammanhang där allmänheten uppmanas delta och engagera sig.
- Länsövergripande samarbeten mellan olika regioner.

¹⁰ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Uppsala, Östergötland.

¹¹ Här kan vi nämna Dalarna, Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Jämtland, Halland, Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Värmland Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

¹² Frågan om samordningen av insatser för genomförandet av strategin besvaras inte specifikt av Västmanland.

- Flernivåsamverkan, där strategier binder samman lokal, regional, nationell och internationell nivå.

De samverkansstrukturer som beskrivs handlar till stor del om redan etablerade regionala strukturer och nätverk. Vissa har tillkommit för att stödja och förankra revideringsarbetet med framför allt den regionala utvecklingsstrategin. I Gävleborg nämner regionen processer med allt från aktörer i offentlig sektor och näringsliv till högskola och föreningsliv. Här arbetar regionen även aktivt för att inkludera allmänheten via bland annat insatser på webb och i sociala medier. I andra regioner, som till exempel Dalarna, beskrivs nätverk och arbetsgrupper, i Örebro ett regionalt samverkansråd på politisk nivå och i Blekinge etablerade samverkansytor som exempelvis kompetensråd och samverkansråd. Relationerna mot regionernas kommuner framhålls som centrala i samordningen. I Uppsala beskrivs till exempel ett så kallat Regionalt forum, där kommunernas ledande politiker och regionråd från Region Uppsala möts. Även på tjänstemannanivå finns liknade konstellationer, som exempelvis det partnerskap för regional utveckling som finns i Örebro.

Den regionala utvecklingsstrategin beskrivs också, i exempelvis Sörmland, som en viktig del av flernivåsamverkan:

...en länk som binder samman strategier på lokal, regional och nationell och internationell nivå. Strategin är därmed en del i genomförandet av Agenda 2030, EU:s sammanhållningspolitik och den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Samtidigt är Sörmlandsstrategin vår sammanhållande länk på regional nivå för kommunala strategier, planer och program.
(Sörmland, 2020, s. 3).

Flera regioner, som Västerbotten och Västernorrland, trycker på vikten av länsövergripande samarbeten för att stärka samordningen av insatser mellan olika program. Västerbotten nämner till exempel ett nära samarbete med Norrbotten om genomförandet av det regionala strukturfondsprogrammet för Övre Norrland. Västernorrland beskriver det som en funktionell samverkan, oavsett geografi. En viss tyngdpunkt ligger vid hur kommunala och regionala aktörer förhåller sig till varandra inom ramen för tillväxtarbetet och genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin, inte minst när det gäller dialogmöten och förankringsprocesser.

De regionala utvecklingsstrategierna har en särställning som övergripande strategi på regional nivå, men till denna kommer ett stort antal underliggande strategier och program. I *Förordning (2017:583) för regionalt tillväxtarbete* anges att utvecklingsstrategin särskilt ska beakta ett tiotal strategier, planer och program, men utöver dessa formaliserade kopplingar finns en stor regional frihet inom området. Revidering av utvecklingsstrategin utgör också ett startskott för ett intensivt arbete vad gäller underliggande strategier och program, där vi kan se att nya strategier ofta följs av ett arbete med konkretisering i olika handlingsprogram och liknande.

Som nämndes ovan, har arbetet i Örebro, Kronoberg och Kalmar fokuserat på att ta fram handlingsplaner och program för att konkretisera genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna.

3.1.2 Aktuella utmaningar

Alla regioner har svarat på frågan om utmaningar, men med varierande tolkning av innebörden. Många utmaningar är inte heller specifikt kopplade till 2019, utan av mer

långsiktig karaktär. Ungefär hälften av regionerna¹³ redovisar utmaningar kopplade till tillväxtarbetet mer generellt och lyfter frågor som resurser i vid bemärkelse, ökande försörjningsbörda, tillgänglighet, attraktionskraft, kompetensförsörjning, demografi, bostadsbyggande, näringslivsstruktur, miljö- och klimatutmaningar, samhällets motståndskraft, hälsa, social inkludering och upprätthållandet av en levande demokrati.

Flera regioner¹⁴ lyfter också specifikt utmaningen med ekonomiska resurser och konsekvenserna av detta. Örebro pekar till exempel på hur ekonomiska sparåtgärder leder till nerdragningar inom kollektivtrafiken. På så sätt motarbetas andra viktiga frågor som att fler reser kollektivt i hela länet och det kan uppstå motsättningar.

Andra regioner¹⁵ fokuserar främst på utmaningar som knyter an till det regionala utvecklingsansvaret och rollen som regionalt utvecklingsansvarig. Här handlar det om hur uppdraget ska avgränsas, vilka avvägningar som ska göras, men också mobiliseringen av aktörer i samhället för en gemensam förändring. För vissa regioner, inte minst de nya som till exempel Dalarna och Västerbotten, har regionbildningen och arbetet att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi varit en utmaning i sig, att synliggöra frågorna i organisationen och att hitta nya arbetsformer och samarbetsformer internt och externt.

Flera regioner¹⁶ kritiserar den nationella nivån. Det handlar om att nationella erbjudanden och utlysningar riktade till regional nivå har snäva tidsramar och kort framförhållning. Om att det är bristande regionala samråd i myndighetsuppdrag eller organisering, brist på nationell samordning i planeringen av programmering av strukturfonder och svagheter i NYPS 2020 för att mäta resultat i förhållande till de regionala utvecklingsstrategierna och regionala indikatorer. Vidare framkommer synpunkten att den nationella styrningen är ojämn och ibland saknar helhetssyn till förmån för sektorpolitik. Bristande förståelse för och kunskap om de stora skillnader som råder mellan små och stora regioner beskrivs också, liksom de utmaningar som är förenade med hur det regionala utvecklingsansvaret kan bedrivas kopplat till flernivåsystemet.

När det gäller hanteringen av utmaningarna nämns detta inte specifikt av alla regioner¹⁷. Flera, som Norrbotten och Västerbotten, nämner ett medvetet och aktivt arbete med att stärka de lokala förutsättningarna för utveckling och att utveckla nya gemensamma arbetsprocesser. Norrbotten trycker också på att landsbygdsutvecklingen behöver bli en del av det regionala utvecklingsansvaret. Jämtland Härjedalen lyfter beroendet av de regionala tillväxtmedlen i statsbudgetens utgiftsområde 19 och de europeiska fonderna och Västernorrland ser huvudsakligen att lösningen ligger nationellt på departement och myndigheter.

Stockholm beskriver ett arbete för att skapa en tydligare spets i genomförandet av de regionala prioriteringarna och i det regionala tillväxtarbetet. Några regioner, som till exempel Örebro och Gotland, lyfter också vikten av att arbeta med lärande, analys och uppföljning kopplat till den regional utvecklingsstrategin (se även 8. Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera).

¹³ Blekinge, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västmanland och Östergötland kan nämnas.

¹⁴ Exempelvis Blekinge, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Uppsala, Örebro, Skåne.

¹⁵ Exempelvis Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Stockholm, Sörmland och Västerbotten.

¹⁶ Här kan Gävleborg, Västra Götaland och Västernorrland nämnas.

¹⁷ Specifikt svar saknas av Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Skåne, Östergötland.

3.1.3 Övriga medskick

Nytt för 2019 års åiterrapportering var möjligheten att under punkten Övriga medskick fritt formulera det som regionen i fråga önskar framföra.¹⁸ Nedan lyfts huvuddragen illustrerat med några exempel.

Anslag 1:1 och annan finansiering

Västernorrland lyfter att det beslut som nu har fattats, att länsstyrelserna inte längre ska fatta nya beslut med stöd från 1:1 medel, innebär att Länsstyrelsen i Västernorrlands län inte kan slutföra handläggningen av inneliggande ansökningar som ligger väl i linje med både den regionala utvecklingsstrategin och Landsbygdsprogrammet. Detta har skapat en stor osäkerhet hos aktörer om vad som kommer att hända med deras projektidéer. Region Västernorrland anser att det är bekymmersamt att nationell nivå i detta sammanhang fattar beslut utan att beakta vilka konsekvenser det får regionalt. Västernorrland konstaterar också att regionens anslag av 1:1 inte har ökat i den omfattning länsstyrelsens har minskat, vilket de ser som problematiskt då signalen har varit att 1:1-medlen skulle överföras i sin helhet till den regionalt utvecklingsansvarige.

Uppsala nämner också 1:1 medel och mer specifikt det begränsade utrymme länet har att medfinansiera EU:s strukturfonder samt delta i nationella utlysningar och internationella projekt. Den, enligt regionen, låga tilldelningen begränsar länets möjligheter att nå sin fulla potential i plan med den regionala utvecklingsstrategin och dess vision. Blekinge lyfter också ett större behov av regionala tillväxtmedel för att kunna öka insatserna i regionen och trycker på vikten av långsiktigt stabil finansiering.

Jönköping tar upp behovet av mer generella pengar och "vad-uppdrag", istället för kortvariga projektmedel och "hur-uppdrag". Gävleborg uttrycker också en tveksamhet till nödvändigheten att göra projekt av alla satsningar. De exemplifierar med hanteringen av digitaliseringskoordinatorerna, där ett förenklat förfarande skedde.

Jämtland Härjedalen beskriver också behovet av att regionalt få prioritera användningen av utvecklingskapital och de insatser som görs inom ramen för Europeiska socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden. De betonar vidare vikten av den funktion som strukturfondspartnerskap har.

Västerbotten lyfter vikten av en ökad framförhållning och tydlighet i uppdragen med att ta fram nya program för Europeiska Socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden. De önskar en ökad flexibilitet i strukturfondsprogrammen för nya projektaktörer, då de menar att det inte är möjligt att förvänta sig samma resultat initialt med nya projektaktörer eftersom det tar tid att bygga upp kapacitet, rutiner och strukturer.

Garantisystem för företag som inte får lån i banker är en fråga som lyfts av Jämtland Härjedalen. Europeiska Investeringsfonden har tagit fram ett förslag till ett garantisystem som syftar till att reducera de effekter som näringslivet påverkas av i gleset befolkade regioner genom att underlätta finansiering av investeringar. Jämtland Härjedalen vill tillsammans med Västerbotten utveckla möjligheten för företag i glesa strukturer och behöver stöd i arbetet med att skapa dessa förutsättningar.

¹⁸ Punkten besvarades av Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

Det regionala utvecklingsansvaret

Skåne välkomnar en översyn av utgiftsområde 19, eftersom genomförandet av det regionala tillväxtarbetet är brett och dagens regioner behöver förhålla sig till fler politikområden än de som drivs via Näringsdepartementet. De föreslår att detta ska återspeglas i det regionala utvecklingsuppdraget. De menar vidare att den framtida regionala tillväxtpolitiken behöver formas gemensamt av stat och region med utgångspunkten att god regional utveckling är grunden för hela Sveriges utveckling. I förlängningen kan det, enligt Skåne, innebära att stat och region tillsammans formar villkorsbeslutet, utifrån varje regions prioriteringar.

Västerbotten önskar en ökad integrering av landsbygdsuppdraget med det regionala utvecklingsuppdraget genom en överflyttning av landsbygdsuppdraget till regionerna. Skåne menar också att landsbygdsutveckling är en viktig del av det regionala utvecklingsuppdraget. Samtidigt återfinns de flesta verktyg för insatser på området hos statliga myndigheter. Ansvar och mandat för landsbygdsutveckling bör enligt dem förtydligas inom det regionala uppdraget för att skapa förutsättningar för en sammanhållen utveckling i stad och landsbygd. Även Värmland lyfter att gränsdragningen mellan länsstyrelsen, regionen och även gentemot andra centrala myndigheters är otydlig. De menar därför att det är oklart vad regeringen kan förvänta sig att regionen ska leverera.

Västra Götaland hänvisar till regeringens erbjudande 2019 att redovisa regionens prioriteringar och utmaningar när det gäller regionens syn på tillväxtarbetet under kommande år samt vikten av att nationella insatser är välförankrade och anpassade till de regionala förutsättningarna.

Kalmar beskriver, som nybildad region, nya samverkansstrukturer som under året har utvecklats med bland annat kommunerna, länsstyrelsen, Linnéuniversitet och näringslivsföreträdare. Fokus har legat på god dialog och samverkan.

När det gäller villkorsbeslut, lyfter Västerbotten att besluten borde komma tidigare under året (augusti-september) för att arbetet ska kunna integreras bättre med regionernas planering.

Ny nationell strategi och dialog

Västmanland vill se en tydlig koppling till Agenda 2030 i en kommande nationell strategi för regional utveckling.

Östergötland trycker också på vikten att se över nuvarande lagstiftning. Inte minst med beaktande av att intentionerna i FN:s Agenda 2030 för många år framåt kommer vara bärande för prioriteringar inom ramen för uppdraget, men också för att tydliggöra ansvarsfördelning mellan nationell, regional och lokal beslutsnivå så samhällets resurser kan användas så effektivt som möjligt.

Gävleborg betonar vikten av det ständigt pågående samtalet om innehållet i det regionala utvecklingsarbetet, inte minst inför kommande arbete med ny nationell strategi och ny period för sammanhållningspolitiken. Gävleborg uppskattar de forum för dialog mellan nationell och regional nivå som utvecklats inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret. Dialogen har bidragit till ökad förståelse för den regionala nivåns utmaningar. Region Gävleborg menar att ytterligare insatser kan göras för att förenkla rollen som regionalt utvecklingsansvarig, utan att ge avkall på nationell styrning.

Kompetensförsörjning

Skåne efterfrågar ett utökat mandat för de regionalt utvecklingsansvariga vad gäller kompetensförsörjning. Region Skåne delar arbetsmarknadsutredningens bedömning att nuvarande styrning behöver förtydligas för att skapa nödvändiga regionala effekter. Inflytande över utbud, dimensionering, innehåll och fördelning av medel i utbildningssystemets olika delar måste kopplas till respektive regions specifika utmaningar.

Värmland lyfter också att regionerna saknar relevanta mandat och verktyg för att påverka utbildningarnas dimensionering och innehåll. De ser tidsbegränsningen av det grundläggande kompetensförsörjningsuppdraget som ett problem och anser att det behöver ges högre legitimitet, mandat och långsiktiga förutsättningar.

För en komplett redovisning av övriga medskick hänvisas till regionerna återrapporteringar.

3.1.4 Inomregionala skillnader och olika förutsättningar

Återrapporteringpunkten för inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar är ny för 2019. Även om dessa perspektiv har funnits med inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret sedan tidigare har dess aktualitet ökat i och med lanseringen av en nationell landsbygdspolitik. Genom propositionen *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop*¹⁹, lägger regeringen fast den långsiktiga inriktningen för landsbygdspolitiken.

Även om landsbygdspolitiken ännu inte genererat nya uppdrag till regionerna, är den nya politiken och landsbygdsperspektivet ändå aktuellt inom det regionala tillväxtarbetet.

I de forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft som har genomförts under 2019, syns tydligt hur typiskt "landsbygdspolitiska"²⁰ frågor påverkar agendan. Ett annat exempel på landsbygdspolitikkens relevans för regionerna är att flertalet av dem under 2017 lämnade in remissvar på landsbygdskommitténs betänkande. Lite förenklat kan svaren sägas bekräfta landsbygdsperspektivets relevans och behovet av åtgärder – även om regionerna ställer sig mer tveksamma till om det bör ske genom en separat landsbygdspolitik vid sidan av den regionala tillväxtpolitiken.

Inomregionala skillnader på strategisk nivå

Femton regioner²¹ redovisar att inomregionala skillnader eller landsbygdernas förutsättningar hanteras genom befintliga regionala utvecklingsstrategier – eller i utvecklingen av nya strategier. Detta hänger också ihop med ett synsätt att landsbygdsperspektivet är en integrerad del av det regionala tillväxtarbetet. I Gävleborg formuleras det som:

¹⁹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/03/en-sammanhallen-politik-for-sveriges-landsbygder--for-ett-sverige-som-haller-ihop/>

²⁰ Med detta avses frågor som till exempel bredbandsutbyggnad, utredningen kring strandskydd, statlig närvaro i hela landet, EU:s gemensamma jordbrukspolitik, den nationella landsbygdspolitiken samt frågor inom områden som besöksnäring, livsmedel och skogsnäring.

²¹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

Platsers specifika roller, funktioner och förutsättningar liksom inomregionala skillnader ska beaktas i det regionala utvecklingsarbetet. I förslaget till ny regional utvecklingsstrategi finns en medveten ansats att inte förstärka en förenklad uppdelning av länet i begreppen stad och landsbygd, utan att ge större fokus på platserna i sig och sambanden mellan dem.

(Gävleborg, 2020, s. 5)

Andra exempel på hur inomregionala skillnader hanteras finns till exempel i Dalarna, Västerbotten och Östergötland. I Dalarna lyfter regionen fram att verksamheten under senare år alltmer har kommit att beakta de skilda förutsättningar som råder i olika delar av länet, vilket har varit möjligt tack vare ökad kompetens och förståelse för frågan. Regionen bedömer också att den här utvecklingen fortsätter i och med framtagandet av en ny strategi.

I Västerbotten lyfter regionen fram att stor vikt har lagts vid att få en bred geografisk representation i arbetet med den nya utvecklingsstrategin. Landsbygdernas förutsättningar beskrivs vidare som en central utgångspunkt i arbetet – såväl vad gäller enskilda sakområden som med koppling till hur hållbarhetsperspektivet ska integreras. I Östergötland beskriver regionen att nuvarande strategi har en tydlig rumslig inriktning som tar hänsyn till skiftande förutsättningar, men att det finns utvecklingspotential:

Samtidigt har denna inriktning relativt entydigt fokus på centrum och de starka kommunikationsstråken i länet. I arbetet med en ny utvecklingsstrategi håller detta på att förfinas. En ny regional rumslig strategi ska tas fram där hela territoriet beaktas på ett tydligare sätt. (Östergötland, 2020, s.4)

Stockholm redovisar som enda region hur landsbygdernas förutsättningar hanteras i tillväxtarbetet genom en separat landsbygds- och skärgårdsstrategi. Strategins syfte är att ge vägledning för regionplanering och kommunal översiktsplanering, samt underlätta samarbete, dialog och samsyn mellan aktörer på landsbygder och i skärgården. Målen ska vara uppnådda 2030 och realiseringen av strategins mål bidrar också till målen i den regionala utvecklingsstrategin.

Region Gotland redovisar ett strategiskt arbete med den lokala nivån. Genom insatser gällande lokala utvecklingsplaner vill regionen ta tillvara på lokal utvecklingskraft och engagemang. Andra exempel på insatser som involverar den lokala nivån finns i Halland och Västerbotten, där regionerna medfinansierar Leader²².

Vid sidan av de regionala utvecklingsstrategierna nämns ett fåtal strategier och program, med regionala serviceprogram som vanligast förekommande. Två av dessa övriga strategier och program återfinns i redovisningen från Västra Götaland, där regionen beskriver att särskilda dialoger har förts med fokus på landsbygdernas förutsättningar i arbetet med att ta fram en ny kulturstrategi samt trafikförsörjningsprogram.

Insatser för att synliggöra skillnader

Ett antal regioner redovisar också insatser som på olika sätt syftar till att synliggöra inomregionala skillnader eller landsbygdernas förutsättningar – framförallt med fokus på

²² Leader är en metod för att utveckla landsbygder, som bygger på samarbete mellan ideell, offentlig och privat sektor inom ett avgränsat geografiskt område. Arbetet sker utifrån lokala initiativ och förutsättningar.

funktionella samband mellan olika platser²³. Arbete med strukturbilder eller motsvarande redovisas i nio regioner²⁴. Tre av dem är Jämtland Härjedalen, Skåne och Västernorrland.

I Jämtland Härjedalen konstaterar regionen att förståelsen och kunskapen om de inomregionala skillnaderna kan förbättras och att hänsyn till dessa skillnader kan tas på ett annat sätt än idag. Genom en strukturanalys har sju geografiska strukturer identifierats i länet, där landsbygderna utgör en av dem.

I Skåne driver regionen sedan många år ett arbete med strukturbilder, vilket tydliggör den fysiska dimensionen i det regionala utvecklingsarbetet och den kommunala översiktsplaneringen. En nyhet för 2019 i regionens arbete med kommunerna innebär att medarbetare från regionen finns på plats på näringslivskontoren i länets olika hörn en gång per månad. Det har fått god effekt och har lett till en ökad förståelse för de regionala skillnaderna i näringslivet. Även kommunerna är mycket positiva till arbetssättet.

I Västernorrland har regionen använt strukturbilder som grund för diskussioner kring hur inomregionala skillnader påverkar länet, och hur regionalt utvecklingsarbete kan behöva differentieras för att skapa hållbara förutsättningar i olika delar av länet.

Andra exempel på insatser för att synliggöra inomregionala skillnader eller landsbygdernas förutsättningar gäller utvecklingen och användningen av analysverktyg. Detta nämns i Dalarna, Uppsala och Västmanland.

Anpassning av egna insatser

På övergripande nivå illustrerar regionernas redovisningar att det finns en medvetenhet om inomregionala skillnader, och att dessa skillnader behöver hanteras inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Det finns också exempel från ungefär hälften av regionerna där medvetenheten om territoriella skillnader har lett till konkret anpassning av den egna verksamheten.

I Gävleborg och Norrbotten redovisar regionen hur olika förutsättningar och inomregionala skillnader har hanterats i handläggningen av företagsstöd. Som en följd av det gick 82 procent av beslutade medel i Norrbotten 2019 till företag som verkar i glesbygd eller landsbygd.

I Västerbotten redovisar regionen att aktörerna utanför stadsmiljöerna ofta är mindre (än i tätare miljöer) och kan sakna en kritisk massa av samarbetspartners inom rimligt avstånd. Och att man i projektfinansieringen tar hänsyn till dessa skillnader.

Det finns sedan tidigare en generell problematik vad gäller förmågan att synliggöra hur resultat av den regionala projektverksamheten kommer olika geografier till del. Det hänger bland annat ihop med att projektägare ofta finns i de större städerna, men kan driva projekt som ska komma andra delar av regionen till del. Det hänger också ihop med att projekten ofta samfinansieras med kommunerna i hela regionen, vilket leder till att resultaten bedöms komma "alla" till del. I Västerbotten lyfter regionen fram att:

Det finns en uttalad efterfrågan på tydlighet och utvecklingsarbete pågår för att öka tydligheten i projektansökningar kring geografisk hemvist för både

²³ Fokus i detta arbete kan skifta. I stor utsträckning handlar det dock om att genom kartor visualisera regional utvecklingsplanering och kommunal översiktsplanering. Genom detta synliggörs samband mellan kommuner/olika geografier vilket syftar till att skapa ändamålsenliga beslutsunderlag inom områden som bostadsförsörjning och kollektivtrafik.

²⁴ Gävleborg, Jämtland, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götalandsregionen, Östergötland.

projektet och projektets resultat, liknande det arbete som tidigare genomförts för att synliggöra jämställdhet i projekten. (Västerbotten, 2020, s.4)

I Blekinge och Kalmar redovisar regionerna hur de utvecklar arbetsätt, som ur olika perspektiv fördelar resurser till vissa delar av regionerna. I Blekinge handlar det om så kallade strategiska noder (i både städer och landsbygder) som ska utgöra prioriteringsunderlag för att styra kommande insatser. I Kalmar handlar det istället om att utveckla arbetsätt för att kunna stödja områden med särskilda utmaningar, vilket under 2019 konkretiserades då Cementa fattade beslut om att lägga ned sin fabrik på Södra Öland.

Norrbottnen, Sörmland och Västmanland redovisar hur kommunernas kapacitet leder till behov av anpassningar. I Norrbotten ligger fokus i detta fall på att det på kommunal nivå kan saknas resurser för att söka och genomföra projekt. Regionen lyfter fram att det därför är av vikt att stärka kommunernas långsiktiga kapacitet, vilket även har koppling till andra statliga satsningar. Till exempel de medel som har beviljats socioekonomiskt utsatta kommuner²⁵.

I Sörmland och Västmanland redovisar regionerna hur de har anpassat insatser för att öka möjligheterna för kommunerna att delta, trots skiftande förutsättningar. I Sörmland genom *Nätverket för mobility management och hållbart resande* och i Västmanland till exempel i kompetensförsörjningsarbetet.

I Kronoberg redovisar regionen liknande exempel även om det inte är explicit kopplat till kommunernas kapacitet. Det handlar i deras fall till exempel om hur sociala konsekvensanalyser inom transportplaneringen har skett för att bättre beakta olika gruppers förutsättningar inför beslut samt hur regionen inom vuxenutbildningen arbetar med olika nätverk i länet beroende på utmaningar.

I Gävleborg, Värmland och Västra Götalandsregionen redovisar regionerna hur deras insatser inom innovationsutveckling tilldelas olika platser i regionerna – baserat på rådande förutsättningar. I Värmland formuleras det som:

De senaste åren har det skett en satsning på testcentra runt om i länet. Dessa har tillkommit som en följd av de särskilda förutsättningar som råder på den platsen såsom Wood region i Sysseleback, bstrykningscentret i Säffle, lignincenter i Bäckhammar med flera. (Värmland, 2020, s.4)

Utmaningar med nationell styrning

Tre regioner redovisar utmaningar, som samtliga handlar om den nationella styrningen där landsbygdspolitik i olika avseenden är skilt från regional tillväxtpolitik. I Gävleborg och Jönköping redovisar regionerna att utmaningen ligger i att de inte hanterar resurser inom Landsbygdsprogrammet, vilket sköts av länsstyrelsen. I Västernorrland noterar regionen att de ser en ökande problematik och utmaning med en ny landsbygdspolitik, som delvis överlappar den regionala tillväxtpolitiken. De lyfter också fram en utmaning som särskilt synliggjorts under hösten 2019. Det handlar om nationella myndigheter som utifrån sina uppdrag kommunicerar att de avser satsa där det ger mest valuta för

²⁵ Stödet riktar sig till 30 kommuner med socioekonomiska utmaningar och regleras i förordning (2018:152) om Statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner. Tillväxtverket som hanterar stödet betalade ut cirka 75 miljoner kronor för 2018 och 2019. Stödet beräknas uppgå till 75 miljoner kronor även för år 2020.

pengarna, vilket bland annat Post- och telestyrelsen aviserat i sitt förslag till en ny modell för bredbandsutbyggnad.

I ovanstående rapportering där regionerna redovisar övergripande utmaningar för tillväxtarbetet är det noterbart att en stor del av dessa berör inomregionala skillnader eller landsbygderna explicit. Det handlar då till exempel om demografi, kompetensförsörjning, fysisk och digital tillgänglighet samt attraktivitet.

3.1.5 Inomregionala skillnader - anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Fördelningen av 1:1 medel

Samtliga regioner har besvarat frågan. Femton regioner²⁶ är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslag 1:1. Sex regioner²⁷ menar att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet inte har påverkat fördelningen av anslaget.

Hur de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder kan i huvudsak sorteras in under följande områden:

- Breda utvecklingsinsatser för hela regionen.²⁸
- Projektägarnas hemvist/sakområde.²⁹
- Stödområde.³⁰

Stockholm redovisar att anslag 1:1 ska bidra till utveckling i samtliga delar av länet. I Blekinge går merparten av beviljade medel till Karlskrona, vilket till stor del beror på att flera regionala utvecklingsaktörer har sitt säte i Karlskrona kommun men har uppdraget att verka i hela regionen. I Västerbotten finns det en koncentration av innovationsprojekt till Skellefteå och Umeå med närhet till universitet och större industrier. Där finns enligt regionen en kritisk massa av etablerade strukturer som bildar grund för ytterligare innovationsinsatser. I Gävleborg har den största andelen företagsstöd tillfallit regionens stödområdeskommuner.

Dalarna lyfter i det här sammanhanget fram att eftersom både företagsstöd och stöd till kommersiell service har flyttats över till regionen ökar möjligheterna att arbeta systematiskt med att möta de utmaningar som ett län med stora inomregionala skillnader står inför.

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att en majoritet av regionerna³¹ är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslag 1:1.

Inom samma tematik redovisar länsstyrelserna hur hänsyn har tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av

²⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁷ Gotland, Halland, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Värmland.

²⁸ Jönköping, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

³⁰ Gävleborg, Norrbotten, Västernorrland.

³¹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

medel inom länet. De flesta länsstyrelser har i någon mån besvarat frågan. Specifik information om hur hänsyn tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet saknas dock från fyra länsstyrelser.³²

Hur hänsyn har tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet kan i huvudsak sorteras in under följande områden:

- Länsstyrelsen prioriterar att få en god fördelning mellan länets olika geografiska delar. Fördelningen av projekt innehåller både länsövergripande projekt och projekt som berör olika geografiska delar av länet.
- Det har inte funnits behov av att göra någon medveten geografisk prioritering av insatserna.

Några länsstyrelser skriver att det alltid ska tas hänsyn till geografisk spridning till olika delar av länet.³³ Länsstyrelsen i Örebro har arbetat med utlysningar, vilket bedöms ha fungerat väl och har bidragit till en bra geografisk och tematisk spridning.

Några länsstyrelser anger att fördelning av medel i första hand sker till länsövergripande projekt, men att vissa projekt har en mer geografisk avgränsning eller avser utvecklingsprojekt i merparten av länets kommuner.³⁴

Länsstyrelsen i Kronoberg menar att det fränsett de större orterna råder en likartad utveckling och struktur över länet varför det inte har funnits behov av att göra någon medveten geografisk prioritering av insatserna. Länsstyrelsen i Blekinge är inne på samma linje. Eftersom länet är ett relativt litet län bedöms det inte finnas några geografiska områden med särskilda stödbehov.

Av länsstyrelsernas rapporteringar framgår att det i de flesta fall inte finns någon klart uttalad strategi för hur de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet bör påverka fördelningen av anslag 1:1. Hur hänsyn har tagits till de olika förutsättningarna visar sig ofta på ett tydligt sätt genom de projekt som har fått stöd.³⁵ Rapporteringarna visar även att det är tydligt att det minskade anslaget till länsstyrelserna har påverkat gjorda prioriteringar vid finansiering av projekt. Länsstyrelsen i Kronoberg skriver även att det under senare år har etablerats en informell uppdelning mellan regionen och länsstyrelsen som innebär att länsstyrelsen ofta har tagit de projekt som har landsbygdsinriktning. Medfinansiering till projekt som bedrivs av andra aktörer, ofta regioner, tycks vara vanligt förekommande och en strategi för många länsstyrelser.

³² Gotland, Halland, Södermanland, Västernorrland.

³³ Dalarna, Skåne, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³⁴ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Uppsala, Västerbotten.

³⁵ Några exempel är Länsstyrelsen Kalmar som under 2019 medfinansierat flera projekt på södra Öland med medel för regional utveckling för att vända den negativa utvecklingen på södra Öland. Länsstyrelsen Stockholm har fördelat huvuddelen av sina projektmedel till två skärgårdsprojekt. Länsstyrelsen Värmland lyfter fram att satsningar bland annat har gjorts inom projekt med fokus på värmländsk landsbygd. Länsstyrelsen Gävleborg har förutom de länsövergripande projekten avsatt medel för utvecklingsprojekt i de norra och östra delarna av länet.

3.1.6 Inomregionala skillnader - andra medel för regionalt tillväxtarbete

Användningen av 1:1 medel i relation till andra medel

20 regioner har besvarat frågan. En region skriver att de inte kan svara på frågan.³⁶ Femton regioner³⁷ är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete. Två regioner, Kalmar och Uppsala, menar att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet inte har påverkat fördelningen av andra medel. Tre regioner, Blekinge, Jämtland Härjedalen och Kronoberg, redovisar att andra medel saknas.

Hur de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete, till exempel egna medel kan sorteras in under följande områden:

- Landsbygders förutsättningar³⁸
- Kompetensförsörjning³⁹

Gotland redovisar att de särskilt prioriterar arbetet med att stärka landsbygders förutsättningar och utveckling genom den tjänst som strateg för landsbygdsutveckling som funnits sedan 2018. I Västra Götaland är unga på landsbygd en prioriterad målgrupp i det här sammanhanget. Satsningar pågår dels genom projekt, dels genom regionutvecklingsnämndens återkommande tävling Unga Landsbygdspriset i Väst som syftar till att lyfta inspirerande förebilder som visar på utvecklingsmöjligheter på landsbygd. I Värmland hänvisar regionen till den etablering av lärcentra som har gjorts på fem orter för att återspegla den regionala specialisering som finns inom olika branschriktningar i regionen. I Norrbotten redovisar regionen att en pilotutlysning inom kompetensförsörjning har genomförts under 2019.

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att en majoritet av regionerna⁴⁰ är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete, till exempel egna medel.

3.1.7 Sammanfattande analys

När det gäller de regionala utvecklingsstrategierna har vi från och med 1 januari 2019 ett enhetligt system i hela landet där regionerna genomgående har det regionala utvecklingsansvaret. Det innebär att sju nya regioner har bildats, vilket återspeglas i rapporteringarna från dessa områden där regionbildningen i sig ibland beskrivs som en utmaning. I fem regioner har det antagits nya eller reviderade strategier, en väntas tas av regionfullmäktige inom kort om detta inte redan skett och i ytterligare tolv redovisas ett pågående arbete med revideringsprocesser. Vi ser alltså att de regionala utvecklingsstrategierna i huvudsak är i en fas av omvandling, precis som i förra årets rapportering. Nästa våg av aktualiseringar av strategierna kommer troligen i samband

³⁶ Dalarna.

³⁷ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁸ Gotland, Halland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland,

³⁹ Norrbotten, Värmland.

⁴⁰ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

med att nuvarande nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft ersätts med en ny.

Det som förefaller mest centralt i årets rapporter är integreringen av Agenda 2030 och regionernas hållbarhetsarbete i de regionala utvecklingsstrategierna. Även målkonflikter och synergier börjar i liten skala att diskuteras i vissa regioner. En sorts säkerställande av att det råder konvergens mellan olika styr- och strategidokument i regionen och att ekonomisk tillväxt kan balanseras med en hållbar regional utveckling.

Utmaningarna som lyfts är av skiftande karaktär, allt ifrån stora långsiktiga samhällsutmaningar som miljö, social inkludering och resiliens till mer specifika utmaningar med det regionala utvecklingsansvaret. Utmaningarna känns generellt igen från inrapporteringen av regionernas framtida prioriteringar och utmaningar under 2019.⁴¹

Flera regioner menar att den nationella styrningen, och i vissa fall bristande samverkan, påverkar regionernas möjligheter att arbeta effektivt och långsiktigt. En bred översyn av det regionala utvecklingsuppdraget efterfrågas också av flera, när det gäller såväl omfattning som finansiering och ekonomisk styrning. Vidare önskas ett bredare ansvar för de verktyg för utveckling som finns på regional nivå, framför allt kopplat till landsbygdspolitiken. Regionerna lyfter också att frågor som spänner över flera politikområden kräver flernivåsamverkan och samverkan över politik- och sektorsgränser. Detta känns också igen från Tillväxtverkets tidigare analyser.⁴²

När det gäller frågorna om inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar, är en central slutsats med utgångspunkt i redovisningarna att regionerna på en övergripande nivå tar en platsbaserad utgångspunkt. Det betyder att regionerna inte ställer land mot stad, utan i stället utgår från att olika platser har olika förutsättningar. Fokus ligger på att det finns flöden och beroenden mellan platser av olika karaktär – och att detta hanteras i tillväxtarbetet. Då återrapporteringen är ny för 2019, är det inte möjligt att säga något om utvecklingen över tid. Generellt sett bekräftar dock mönstret regionernas remissvar på den parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande från 2017.

Samtliga regioner har svarat på återrapporteringen. Intrycket är dock att inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar i stor utsträckning ses som synonyma begrepp, vilket har gjort att alla inte har besvarat de konkretiserande frågorna. Noterbart är att inomregionala skillnader innefattar hela geografin och kan ses från olika håll. Med en "platsoberoende" utgångspunkt bör det vara relevant att redovisa också insatser för att stärka förutsättningar i täta miljöer, vilket dock inte sker.

- Femton⁴³ regioner redovisar att inomregionala skillnader/landsbygdernas förutsättningar hanteras i befintliga eller kommande utvecklingsstrategier. I vilken utsträckning detta sker varierar emellertid. Noterbart är hur region Stockholm som enda region redovisar en särskild strategi för landsbygdsutveckling.
- Strukturbilder framstår som ett viktigt verktyg för att bygga kunskap och synliggöra inomregionala skillnader. Det är i redovisningarna däremot generellt

⁴¹ Tillväxtverket (2019), *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 0298.

⁴² Tillväxtverket (2019), *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 0298.

⁴³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

sett inte möjligt att identifiera vilka insatser och resultat som följer av den nya kunskapen.

- Regionerna redovisar exempel på hur den egna verksamheten anpassas efter inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar. Anpassning sker till exempel utifrån att a) aktörer i landsbygder kan ha lägre kapacitet att driva projekt eller delta i regionala nätverk, b) inom innovationsområdet utifrån skiftande förutsättningar i näringslivet, samt c) utifrån behov av geografiska prioriteringar.
- De utmaningar som regionerna redovisar fokuserar på den nationella styrningen. Det handlar framförallt om att regionerna upplever det som problematiskt att de själva inte hanterar de medel som finns inom ramen för *Landsbygdsprogrammet*.

När det gäller 1:1 medel, är en majoritet av regionerna av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslag 1:1. Breda utvecklingsinsatser för hela regionen och projektägarens hemvist är exempel på områden som har påverkat fördelningen anslag 1:1.

För länsstyrelsernas del finns det inte någon klart uttalad strategi för hur de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet bör påverka fördelningen av anslag 1:1. Det minskade anslaget till länsstyrelserna har däremot påverkat gjorda prioriteringar vid finansiering av projekt. Medfinansiering till projekt som bedrivs av andra aktörer, ofta regioner, är en strategi för många länsstyrelser.

En majoritet av regionerna är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete, till exempel egna medel. Landsbygders förutsättningar och kompetensförsörjning är exempel på områden som har tilldelats andra medel, till exempel egna medel.

Sammanfattning - Det regionala utvecklingsansvaret

- Sverige har nu ett enhetligt regionalt system med regionalt utvecklingsansvariga aktörer.
- Olika förändringsprocesser, såväl regionalt som nationellt påverkar regionernas insatser och arbete.
- Hållbarhetsarbetet och agenda 2030 lyfts allt tydligare i arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna.
- Regionerna lyfter kritik mot den nationella nivån som de menar kan påverka regionernas möjligheter att arbeta effektivt och långsiktigt.
- Inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar:
- Generellt sett redovisar regionerna en platsbaserad utgångspunkt i sin syn på inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar.
- Inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar hanteras i varierande grad genom befintliga eller kommande utvecklingsstrategier.
- Strukturbilder framstår som ett viktigt verktyg för att synliggöra inomregionala skillnader – men hur agera på den nya kunskapen?
- Olika exempel på hur tillväxtarbetet kan anpassas efter inomregionala skillnader och landsbygdernas förutsättningar.
- En utmaning under kommande år är att operationalisera höga platsbaserade ambitioner.
- En majoritet av regionerna är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslag 1:1.
- För länsstyrelsernas del finns det inte någon klart uttalad strategi för hur de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet bör påverka fördelningen av anslag 1:1. Det minskade anslaget till länsstyrelserna har däremot påverkat gjorda prioriteringar vid finansiering av projekt.
- En majoritet av regionerna är av den uppfattningen att de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete, till exempel egna medel.

3.2 Innovation och företagande

Åtterrapporeringen vad gäller Innovation och företagande har funnits med under ett antal år, men rubriken miljödriven näringslivsutveckling och energi har tillkommit för 2019. Instruktionen för åtterrapporeringen består i att

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med innovation och företagande under året och även beskriva eventuella utmaningar.
- En tabell med exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation och förväntade eller faktiska resultat på lång och kort sikt.
- Tidigare insatser inom området som har gett resultat eller effekter under året

3.2.1 Innovation - Insatser och utmaningar

Samtliga regioner rapporterar om hur arbetet med innovation har genomförts under året och redovisar ett antal exempel på insatser som har gjorts. Arbetet har en koppling till respektive regions strategi för smart specialisering i den mån en sådan finns. I de fall där en strategi saknas i dagsläget rapporteras om ett pågående arbete att ta fram en sådan. I samtliga fall finns en koppling till regionala styrkeområden vid rapporteringen av innovationsarbetet.

Fokus för samtliga regioner ligger på att beskriva insatser kopplade till innovationssamverkan, attraktiva miljöer, innovationsnätverk och regionala innovationsmiljöer. Nästan alla regioner jobbar med att utveckla samverkan mellan akademi, offentliga organisationer och företag. Innovationsfrämjande verksamheter i form av inkubatorer, science parks eller innovationsnätverk förekommer i samtliga regioner. När det gäller ökad tillgänglighet till forsknings- och innovationsinfrastruktur så är det ett fåtal regioner⁴⁴ som rapporterar insatser som berör det området.

Att regionernas arbete med innovation till stor del består av att agera nätverksaktör är något som går igen från föregående år. Inriktningen på de innovationsfrämjande insatserna varierar inte i någon större utsträckning från region till region, även om vissa regioner har bättre förutsättningar att arbeta med innovation än andra.

Regioner som särskilt nämner sina goda förutsättningar kopplat till innovation är Uppsala, Stockholm, och Västra Götaland. Regioner som särskilt påtalar svårigheter kopplat till förutsättningarna för innovationsarbetet är Dalarna, Kronoberg och Sörmland. För Dalarna är svårigheten avsaknad av en ansvarig strateg under året, för Kronoberg avsaknaden av en utvecklingsmiljö med tydlig innovationshöjd och för Sörmland är svårigheten länets flerkärniga struktur med avsaknad av en naturlig centralort.

Även om en stor del av innovationsarbetet beskrivs i likartade ordalag förekommer en del intressanta regionala insatser med tydlig koppling till respektive regions särskilda förutsättningar. Exempel på dessa är:

- Norrbotten: Norrbotten har rymden som ett av sina fokusområden och bedriver satsningen RIT 2021 – Rymd, innovation och tillväxt.
- Stockholm: Stockholm bedriver ett arbete med stadsutveckling med fokus på regionala stadskärnor. Utveckling av den regionala stadskärnan Flemingsberg anges som exempel på en insats som genomförts under året.

⁴⁴ Blekinge, Halland, Kronoberg, Skåne, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

- Skåne: Skåne har forskningsanläggningarna MAX IV och European Spallation Source (ESS) som särskilt fokusområde i sin innovationsstrategi. Två satsningar under året har koppling till dessa anläggningar: Forum For Future Materials, MAXESS Industry Arena och The Bridge.
- Gotland: Som ett led i Gotlands satsning på besöksnäring och kultur driver de en kulturarvsinkubator för att stärka förutsättningarna för innovation och entreprenörskap inom området.

Det förekommer även styrkeområden som flera regioner arbetar med, till exempel turism, skogsbruk, livsmedelsindustri och tillverkningsindustri.

Regionerna inom programområdet Östra Mellansverige⁴⁵ utmärker sig med att flera av dem⁴⁶ rapporterar om deras regionala samarbetsprojekt Växtzon 2. Syftet är att utveckla ett gemensamt arbetssätt och en plattform i Östra Mellansverige för akademi, science parks och inkubatorer för att stödja innovativa företag.

Ett område inom innovationsarbetet i den nationella strategin förekommer sällan i regionernas rapporter. Detta område är Innovation i offentlig sektor. Endast tre regioner rapporterar om insatser som knyter an till området:

- Kalmar: Behovsstyrd avfallshämtning.
- Västmanland: Medarbetarinnovation och testmiljö inom hälso- och sjukvård.
- Västernorrland: Utveckling av e-tjänster inom kommunerna samt satsning på govtech.

14 regioner⁴⁷ rapporterar om utmaningar i genomförandet. Exempel på utmaningar kopplade till innovationsarbetet är:

- Norrbotten: Att få innovationsstödsystemet att nå ut till företag i glesbygd.
- Västernorrland: S3-modellen är inte anpassad till små och glesbefolkade regioner.
- Uppsala, Kronoberg och Örebro: Kortsiktig och osäker extern projektfinansiering.

Ingen region redogör för några regionala skillnader när det gäller arbetet med innovation. Två regioner, Jönköping och Västra Götaland, nämner dock sitt arbete med att jämna ut regionala skillnader i form av tillgång till innovationssystemet.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner besvarar frågan om hur insatser bidragit till att uppnå fastställda mål. Oftast hänvisar man till mål i den regionala utvecklingsstrategin. Vid insatser som finansieras med EU-medel hänvisar man till det regionala strukturfondsprogrammet. Uppsala hänvisar till mål, men det framgår inte vart de kommer ifrån.

Information om *hur* insatserna bidrar till att uppfylla fastställda mål framgår generellt inte.

⁴⁵ NUTS 2-region som omfattar Sörmland, Uppsala, Västmanland, Örebro, Östergötland

⁴⁶ Sörmland, Uppsala, Västmanland.

⁴⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

Resultat

Samtliga regioner besvarar frågan. Sättet frågan besvaras varierar och alla följer inte den angivna strukturen med prestationer, kortsiktiga resultat och långsiktiga resultat.

I likhet med föregående år beskrivs resultaten på varierande sätt. En beskrivning som ofta återkommer är att satsningen förväntas leda till att någon parameter ökar eller stärks, särskilt vad gäller resultat på lång sikt. Ett exempel på detta är Kronobergs satsning på projekt kopplade till skogsstrategin, där de långsiktiga målen inkluderar ökad samverkan mellan offentliga och privata aktörer i hela Småland, ökad innovationstakt, ökad samverkan för fler jobb i skogs- och träsektorerna och ökad attraktivitet för innovationskapital.

Det är även vanligt förekommande, särskilt på kort sikt, att det är själva genomförandet av satsningen som är det förväntade resultatet. Ett exempel är Östergötlands satsning Stöd till regionala styrkeområden/INFRA där det rapporterade resultatet är att innovativa miljöer kopplat till de fem regionala styrkeområdena i Smart specialiseringsstrategin har utvecklats.

Ett annat exempel på ett vanligt förekommande sätt att rapportera resultat är genom indikatorer som antal ansökningar, antal beviljade stödärenden, antal besökare på en konferens, antal deltagare och så vidare.

3.2.2 Företagande och entreprenörskap – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner rapporterar under rubriken Företagande och entreprenörskap. I rapporteringen framgår inte kopplingen till regionernas Smart specialisering-strategier eller styrkeområden lika tydligt som för innovationsarbetet utan de företagsfrämjande insatserna som genomförs tycks vara av mer generell karaktär.

Den vanligaste kategorin av insatser gäller rådgivning och information. Alla regioner utom Stockholm rapporterar en eller flera åtgärder inom detta område. Ofta riktar sig insatserna generellt till små och medelstora företag⁴⁸ i regionen. I den mån de har någon inriktning rör det sig generellt om insatser riktade mot en identifierad målgrupp man vill stödja som till exempel unga, kvinnor eller nyanlända.

De flesta regioner⁴⁹ rapporterar också om insatser kopplade till internationalisering. Den vanligaste typen av satsning är regional exportsamverkan, även internationaliseringscheckar⁵⁰ är en typ av satsning som återkommer i rapporterna.

⁴⁸ Företag med upp till 249 anställda och en årsomsättning eller balansomslutning om högst 50 miljoner Euro respektive 43 miljoner Euro.

⁴⁹ Alla regioner utom Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Sörmland.

⁵⁰ Affärsutvecklingscheckar till företag för att förbereda en internationalisering. Mer information finns på: <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/affarsutveckling/checkar.html>

Flera regioner⁵¹ nämner sitt arbete med marknadskompletterande kapitalförsörjning. Exempel på satsningar är:

- Västerbotten, Jämtland Härjedalen: Arctic Investment Plattform, en förstudie inom Interreg Nord som syftar till att se över möjligheterna att *”skapa en plattform för gemensamt investeringsfrämjande, gemensam teknisk och finansiell rådgivning, samt gemensam uppväxling av kapital med finansiella instrument”*⁵².
- Västernorrland, Västerbotten, Jämtland Härjedalen: Tillsammans med Europeiska Investeringsfonden utarbeta förslag för ett garantiinstrument i de fyra nordligaste regionerna.
- Örebro, Västmanland: Satsningar kopplade till riskkapitalfinansiering av sociala företag.

Dessutom nämns olika typer av företagsstöd, Almi Invests riskkapitalfonder och lån via Almi Företagspartner.

Trots att regionalt investeringsstöd och särskilt investeringsstöd utgör en så stor del av regionernas utbetalade 1:1-medel⁵³ är det få regioner som tar upp dessa insatser i sin rapportering. Endast Norrbotten och Västra Götaland nämner sitt arbete med investeringsstöd.

Få regioner⁵⁴ rapporterar om arbetet med förenkling för företagen. Exempel på insatser som syftar till att förenkla för företagen är Västernorrlands ovan nämnda arbete med att utveckla kommunala e-tjänster för att stödja företagen i regionen och Stockholms arbete med regelförenkling och ett förbättrat företagsklimat. Det är även få regioner⁵⁵ som rapporterar om IT-användningen inom små och medelstora företag, vilket är en skillnad mot föregående år.

Flera regioner⁵⁶ tittar på hur man kan stödja sociala företag. Utöver de satsningar som genomförs kopplade till finansiering förekommer även följande exempel:

- Dalarna: Projekt kopplade till socialt entreprenörskap och social innovation⁵⁷.
- Värmland: Verksamt Värmland 2.0 – Social innovation Värmland.
- Uppsala: Ett stärkt socialt företagande i Uppsala län.

Som angivits ovan så tar 14 regioner upp utmaningar kopplat till innovation och företagande i sin rapportering. Exempel på utmaningar som rör företagande är:

- Norrbotten: Markanvändningsfrågor hindrar utveckling och etablering för företag, främst inom skogs- och gruvnäringen.

⁵¹ Alla regioner utom Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Värmland, Östergötland.

⁵² Återrapportering av villkorsbeslut 2019 – Region Jämtland Härjedalen sid. 8

⁵³ Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service - Budgetåret 2018, 2019-06-20, diarienummer Å 2019-246 .

⁵⁴ Gotland, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland.

⁵⁵ Jönköping, Stockholm, Sörmland, Västmanland.

⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro.

⁵⁷ Innovationer som kan möta sociala behov och samhällsproblem och där inte ekonomisk vinning framställs som lika centralt.

- Örebro: Kortsiktigheten i den nationella finansieringen av regional exportsamverkan. Korta projekt nämns även som ett problem generellt.
- Sörmland: Den pågående omställningen i näringslivet med ökad digitalisering, globalisering, hållbarhetskrav och snabb teknikutveckling.
- Västmanland: Skillnader i hur regionens kommuner arbetar med företagsrådgivning.

Sex regioner⁵⁸ tar upp frågor som rör inomregionala skillnader i någon mån. Det kan gälla hur regionen jobbar med att företagsfrämjande insatser ska nå ut till alla regionens kommuner eller att ta fram kunskapsunderlag kring hur de regionala förutsättningarna i regionen ser ut.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner besvarar frågan om hur insatser bidragit till att uppnå fastställda mål. Det går inte att peka på några större skillnader i hur bidrag till uppsatta mål rapporteras vad gäller insatser kopplat till företagande och entreprenörskap gentemot insatser för innovation.

Resultat

Resultatbeskrivningen följer samma mönster som den för innovationsinsatser. Insatser riktade mot företag och entreprenörskap tenderar att ha något mer fokus på indikatorer vilket kan bero på insatsernas natur med tonvikt på rådgivnings- och informationsinsatser samt kapitalförsörjningsinsatser. Skåne tjänar som ett bra exempel för att illustrera detta. Skåne sticker även ut från övriga regioner genom att i resultatbeskrivningen hänvisa till en utvärdering av en insats.

Skånes satsning Big Science Sweden har genererat ordrar på 193 miljoner kronor, ett nätverk på 168 företag, 600 deltagare vid seminarier, delegationsresor till internationella forum och 311 matchningar mellan företag och upphandlare.

När det gäller Skånes arbete med affärsutvecklingscheckar⁵⁹ anger de att 19 348 230 kronor fördelats och enligt en utvärdering av affärsutvecklingscheckarna ska företag som beviljas en check skapa fler jobb än företag i en kontrollgrupp.

3.2.3 Miljödriven näringslivsutveckling – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner rapporterar hur arbetet med miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor har genomförts under året och redovisar ett antal exempel på insatser som har gjorts. Svaren ligger nära eller överlappar rapporteringen under 7.2. Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet. Under 7.2. återfinns en sammanställning av resultat av insatser som rapporterats gällande denna handlingsplan samt inom miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor.

⁵⁸ Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västmanland, Västra Götaland.

⁵⁹ Mer information om stödformen finns på:

<https://utveckling.skane.se/utvecklingsomraden/naringslivsutveckling/foretagsutveckling/affarsutvecklingscheckar/>

Arbetet med miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor sker i linje med regionala utvecklingsstrategier, klimat- och energistrategier, livsmedelsstrategier alternativt specifika handlingsplaner eller delstrategier som har tagits fram.

Västra Götalands utgångspunkt för arbetet med miljödriven näringslivsutveckling är arbetet med *"Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om"*⁶⁰, och regionen (2020, s.14) lyfter att: *"Utgångspunkten är...att det är nödvändigt att ställa om till en fossil-oberoende ekonomi och om detta görs tidigt så ger det Västra Götaland en fördel när det gäller att skapa arbetstillfällen och exportmöjligheter."*

Det redovisade arbetet har fokus på de projekt inom miljödriven näringslivsutveckling som regioner driver, stödjer, finansierar eller samverkar med. Här redovisar regionerna medfinansiering av regionalfondsprojekt inom insatsområde 4; Att stödja övergången till en koldioxidfri ekonomi, och projekt som finansierats med regionala tillväxtanslag 1:1.

Insatser genomförda av energikontoren inom miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor lyfts särskilt. Exempelvis är Region Halland huvudman för Energikontoret Region Halland och bedriver genom det aktiviteter inom energi- och klimatområdet, som vänder sig mot samtliga delar av samhället. Arbetet drivs genom projekt, aktiviteter och samverkansinsatser, där energikontoret fungerar som en sammanhållande part för att få olika aktörer i länet att samverka.

Insatserna äger rum inom ett antal huvudområden som innefattar:

- Energi; energieffektivisering och förnybar energi:
Samtliga regioner redovisar insatser på dessa områden. Fem regioner hänvisar till kapacitetsbristen i elnätet som en kritisk fråga⁶¹ och Stockholm lyfter att inom Östra Mellansverige⁶² riskerar nyetableringar av företag, nybyggnation av bostäder och infrastruktur att fördröjas på grund av detta. Östergötland redovisar informationsinsatser om hur företag kan nyttja förnybar energi och jobba med energieffektivisering för att öka sin lönsamhet samtidigt som detta bidrar till att minska utmaningen kring effekt.
- Hållbara transporter: 15 regioner⁶³ redovisar insatser inom detta område. Västmanland lyfter ett utvecklingsarbete kring området elektromobilitet och elektrifiering med fokus på eldrivna fordon på spår och land. Här pågår ett arbete med att öppna upp stora företagslabb och testverksamheter, öka samarbetet mellan stora företag i olika branscher för överföring av lösningar.
- Bioekonomi, skogsstrategier: Omnämns av 15 regioner⁶⁴. Värmland visar på att insatser görs för att stärka kopplingen mellan innovationer inom bioekonomi och möjligheten att stödja företagsetableringar. I detta har några företag på mycket kort tid fått stöd med uppskalning av sina innovationsidéer till färdig produktion.

⁶⁰ *Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om: Strategiska vägval*. Antagen av regionfullmäktige 2017.

⁶¹ Norrbotten, Uppsala, Stockholm, Skåne.

⁶² Gävleborg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Östergötland, Örebro enligt "ÖMS 2050 - samverkan kring planering i östra Mellansverige" 2018, Region Stockholm.

⁶³ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

⁶⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Värmland, Örebro.

Västerbotten hänvisar till projektet *Bioekonomi-regioner i samverkan* som drivs tillsammans med tio andra regioner.

- Cirkulär ekonomi: Omnämns av åtta regioner⁶⁵. Exempelvis lyfter Kalmar insatsen *Cirkulära Kronoberg och Kalmar län* som riktar sig mot kommuner och små och medelstora företag och sprider kunskap och ger inspiration, erbjuder verktyg och stöd samt erbjuder mötesplatser för att vidareutveckla egna idéer för att verksamheter ska bli mer cirkulära.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Under miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor samt avsnittet Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet, har 20 regioner⁶⁶ besvarat frågan om hur insatser har bidragit till att uppnå fastställda mål i den regionala utvecklingsstrategin. Sörmland svarar gällande mål i strukturfondsprogrammet, men inte i den regionala utvecklingsstrategin.

Örebro svarar att projektet *Fossilfritt 2030 - Rensa resan* bidrar till målet om minskad klimatpåverkan i den regionala utvecklingsstrategin, samt det politiskt beslutade transportmålet för Örebro.

För mer information om insatsernas bidrag till uppsatta mål, se bilaga 1:-3 Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor.

Resultat

Resultat redovisas under 7.2. Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet.

3.2.4 Tidigare insatser inom Innovation och företagande med resultat

Samtliga regioner utom Dalarna, Stockholm och Halland har redovisat tidigare insatser. Det råder en stor variation i vilka insatser som regionerna väljer att rapportera i denna del. Det går därför inte att peka på några övergripande avgörande skillnader vad gäller inriktningen på föregående års insatser och de som rapporteras för 2019. Exempel på insatser som regionerna rapporterar

- Värmland: *Paper Province 2.0* – Satsningen låg till grund för inkubatorn Sting Bioeconomy.
- Östergötland: *ÖMS 3* – En gemensam strategi för smart specialisering för regionerna i Östra Mellansverige.
- Blekinge: *Business Blekinge* – Blekinge blev en regional partner till Business Sweden.
- Kalmar: *Växande värde* – En livsmedelsstrategi för regionen som bidragit till en ökad omsättning inom livsmedelssektorn.

⁶⁵ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

⁶⁶ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

- Kronoberg: *China Support Office* – Rådgivning till företag att hitta en marknad i Kina. Flera företag i regionen har genomfört insatser för etablering på den kinesiska marknaden.

3.2.5 Sammanfattande analys

Arbetet med innovation och företagande tycks inte variera i någon större utsträckning mellan regionerna. Tyngdpunkten vad gäller innovation är samverkan och vad gäller företagande, rådgivning och finansiering. Kopplat till innovationsarbetet tycks det alltså som att regionerna främst antar rollen som nätverksaktör, medan de i arbetet med företagande främst tar rollen som finansiär och kunskapsaktör.

Det redovisade arbetet inom miljödriven näringslivsutveckling har fokus på de samverkansprojekt som regioner driver, stöttar, finansierar eller samverkar med.

Det är ovanligt med satsningar som kopplar till förenkling för företag, innovation i offentlig sektor och IT-användning hos små och medelstora företag. Att IT-användningen hos små och medelstora företag inte förekommer så mycket i rapporteringen kan bero på att nästan alla regioner rapporterade om arbetet med företagets digitalisering under föregående år.

Rapportering om insatser kopplade till investeringsstöd är ovanliga, vilket är något förvånande med tanke på den stora andelen 1:1-medel som går till dessa insatser.

Sammanställningen av arbetet med innovation och företagande visar att:

- Smart specialisering nämns i alla regionernas rapporter vilket stämmer överens med föregående år. Dock är regionernas arbete med innovation och företagande ganska likriktat.
- Det företagsfrämjande arbetet har en mer generell karaktär och en svagare strategisk koppling än det innovationsfrämjande arbetet, vilket även det stämmer överens med föregående år.
- Investeringsstöden nämns sällan, vilket kan vara en indikation på en svag strategisk koppling vad gäller dessa insatser.
- Endast ett fåtal regioner arbetar med förenkling för företag och innovation i offentlig sektor kopplat till det regionala tillväxtarbetet.
- Utveckling inom miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor kräver regioners samhandling med nyckelaktörer såsom akademi, näringsliv, länsstyrelser, kommuner och statliga myndigheter.
- Insatser på området energi, inklusive energieffektivisering och förnybar energi lyfts av samtliga regioner och framstår som ett huvudstråk inom miljödriven näringslivsutveckling.
- Insatser finansierade av Europeiska regionalfonden för att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi utgör en betydande del av regioners insatser på området.

De redovisade resultaten varierar från region till region och från insats till insats. Vanligast förekommande är resultat i formen av att satsningen genomförts och generella beskrivningar att någon parameter stärks eller ökas. Det redovisas också resultat i form av olika indikatorutfall. Det kan vara svårt att rapportera andra resultat vad gäller insatser som genomförts under året då det kan vara för tidigt att göra någon djupare analys.

Sammanfattning - Innovation & företagande

- Inriktningen på de insatser som regionerna rapporterar kopplat till innovation och företagande skiljer sig inte i någon större utsträckning från region till region.
- Samtliga regioner nämner smart specialisering i sin rapportering men innovationsarbetet verkar ha en starkare strategisk koppling än arbetet med företagande.
- Regionernas roll i innovationsarbetet består till stor del av att vara nätverksaktörer.
- Regionernas roll i arbetet med företagande består till stor del av att vara finansiärer och kunskapsaktörer.
- Investeringsstöd, förenkling för företag, IT-användningen i företag och innovation i offentlig sektor är områden som få regioner rapporterar om.
- Utveckling inom miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor kräver regioners samhandling med nyckelaktörer såsom akademi, näringsliv, länsstyrelser, kommuner och statliga myndigheter.

3.3 Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Insatser bedrivs i alla regioner för att utveckla prioriteringen Attraktiva miljöer och tillgänglighet. Den *Nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020* pekar på betydelsen av att skapa och utveckla attraktiva miljöer för kvinnor och män att vilja leva, bo, besöka och driva företag i. Utvecklingen av dessa platser och miljöer sker genom samverkan mellan kommuner, regioner och myndigheter, men även med företag och civilsamhälle. Utgångspunkten i alla insatser startar från platsens förutsättningar och genom ett systematiskt och gemensamt arbete skapas attraktiva och konkurrenskraftiga kommuner och regioner.

Instruktionen för åiterrapporteringen består i att

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med attraktiva miljöer och tillgänglighet under året och även beskriva eventuella utmaningar.
- En tabell med exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation och förväntade eller faktiska resultat på lång och kort sikt.
- Tidigare insatser inom området som har gett resultat eller effekter under året.

Till området hör även kommersiell service och bredbandsutbyggnad.

Regionernas redovisningar utgörs av en mängd olika insatser för att utveckla området Attraktiva miljöer och tillgänglighet. Det är allt från att genomföra påverkansinsatser för att utveckla infrastrukturen, lyfta fram godstransporternas och den grundläggande servicens betydelse för utvecklingsmöjligheterna i regionerna, kulturens funktion för att stärka demokratin till bredbandskoordinatorernas arbete till att förbättra den digitala infrastrukturen.

Utifrån regionernas redovisning framkommer sju olika kategorier som innefattar en övervägande del av genomförda insatser. Dessa sju kategorier beskrivs nedan samt mer utförligt i sina respektive avsnitt:

- Transportinfrastruktur och hur en utveckling av den stärker regionen, bland annat genom insatser som finns i regionala transportplaner. Inom detta område finns också insatser för att utveckla kollektivtrafiken.
- Samarbete med andra regioner innefattar insatser och projekt där det är två eller flera län som samverkar. Det gäller då inom områden kopplat till bland annat transportinfrastruktur, kollektivtrafiken och bredbandsutbyggnad.
- Regional planering, innefattar en bredd av insatser och arbeten med exempelvis strukturbilder och ortsanalyser. Även mellankommunal samverkan och frågor kring bostadsförsörjning finns inom denna kategori.
- Kultur och fritid tar utgångspunkt i bland annat framtagandet av kulturplaner eller program för kulturella och kreativa näringar. Flertalet regioner pekar på behovet av att utveckla den kulturella sektorn för att stärka regionens attraktivitet både för boende och för besökare.
- Inom besöksnäringen lyfts såväl genomförande av projekt som framtagandet av strategiska planer. Regionerna pekar på att besöksnäringen är ett område som bidrar till att stärka regionens attraktivitet, möjliggöra för nya lösningar när det gäller att utveckla kollektivtrafiken eller bättre möjliggöra för företagets användning av digitaliseringens möjligheter.
- Insatser för Kommersiell och offentlig service hålls samman av Regionala serviceprogram. Insatserna rör både stöd direkt till företag och olika samverkansarenor och kunskapsunderlag.
- Utveckling av bredbandsinfrastrukturen är ett område som samtliga regioner förutom Gotland lyfter fram i sin åiterrapportering. Även utvecklingen av tjänster kopplat till digitaliseringen lyfts fram inom detta område. Insatserna kan i många fall härledas till den nationella digitaliseringsstrategin, *För ett hållbart digitaliserat Sverige*.⁶⁷

3.3.1 Attraktiva miljöer och tillgänglighet – Insatser och utmaningar

1. Insatser inom transportinfrastruktur

Utvecklingen av transportinfrastrukturen är angelägen i det regionala utvecklingsarbetet. Det är 19 regioner⁶⁸ som nämner områdets betydelse och insatser som har gjorts för att utveckla infrastrukturen. Det är ett antal större stråk inom järnvägen som är återkommande i regionernas åiterrapportering. Värmland och Örebro lyfter fram Stockholm-Oslo, Gävleborg, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten betonar Bottniska korridorens betydelse och Jönköping, Skåne och Västra Götaland pekar på behovet av nya stambanor för att stärka utvecklingen.

Gällande vägtransport nämns satsningar på elvägar⁶⁹ specifikt, förutom övergripande stråk av europavägar. Värmland och Dalarna nämner den regionala flygplasten i sin åiterrapportering. Även Stockholm lyfter fram flygplatsens betydelse men då med tonvikt på att förbättra internationella flygförbindelserna och vilka effekter det har för

⁶⁷ *För ett hållbart digitaliserat Sverige* (2017) N2017/03643/D.

⁶⁸ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Värmland, Västra Götaland, Uppsala, Örebro, Östergötland.

⁶⁹ Gävleborg, Örebro.

utvecklingen. Det är fem regioner⁷⁰ som lyfter fram behovet av att förbättra möjligheterna för godstransporter som betydelsefullt för deras utveckling. Fyra regioner⁷¹ nämner länstransportplanen eller regionaltransportplan i sin återrapportering. Även transportinfrastrukturens betydelse för att uppnå andra mål inom insatsområdet lyfts fram av ett flertal regioner⁷². Nedan följer ett antal citat från regionernas återrapporteringar som exempel på detta:

Region Stockholm kommer att fortsätta med att stärka samordningen inom sitt samlade samhällsbyggnadsuppdrag med fokus på transport och trafik-planering. (Stockholm, 2020, s.9)

God livskvalitet och bra infrastruktur utgör grunden för att behålla invånare och företag, såväl som att attrahera nya. (Blekinge, 2020, s.10)

Insatserna för infrastruktur är en grund för hela tillväxtarbetet, bland annat för arbetet med stad-land, implementeringen av Agenda 2030, etcetera... (Värmland, 2020, s.12)

En god transportinfrastruktur är ytterst betydelsefull för vår regionala och lokala utveckling och tillväxtarbetet. (Jämtland Härjedalen, 2020, s.10)

2. Samarbeten med andra regioner

Det framkommer flera exempel på samverkan mellan regioner i årets rapporteringar. I genomgången nämner elva regioner⁷³ insatser som innefattar samarbeten med andra regioner. De insatser som regionerna rapporterar om i kategorin samarbeten med andra regioner är främst infrastrukturfrågor. Bland dessa nämner sju regioner⁷⁴ storregionala samarbeten kring transportinfrastruktur, då framförallt kopplat till samarbeten i Östra Mellansverige (ÖMS) samt inom Regionsamverkan syd (RSS)⁷⁵. Tre regioner⁷⁶ nämner samarbeten kring bredbandsinfrastruktur⁷⁷. Kronoberg nämner samarbeten med andra regioner även inom kollektivtrafikområdet. Region Norrbotten skriver om ett arbete med en regional elnätsanalys tillsammans med Västerbotten. Stockholm (2020, s.23) beskriver samverkan med andra regioner inom Östra Mellansverige (ÖMS) som ett övergripande arbetssätt i den regionala utvecklingsstrategin med sex rumsliga principer som hanteras:

⁷⁰ Gävleborg, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

⁷¹ Jämtland Härjedalen, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland.

⁷² Blekinge, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland.

⁷³ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland.

⁷⁴ Blekinge, Gävleborg, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland.

⁷⁵ Regionsamverkan Sydsverige bildades 1 januari 2016 med syftet att med medborgarnas bästa för ögonen utveckla samarbetet mellan verksamheterna Region Blekinge, Region Halland, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg samt Region Skåne. (<https://regionsamverkan.se/>)

⁷⁶ Halland, Jönköping, Kronoberg.

⁷⁷ Se även avsnitt 2.3.3. om bredbandsutbyggnad.

”Den rumsliga inriktningen i RUF 2050⁷⁸ är central för den fysiska planeringen och beskrivs med sex rumsliga principer som sammanfattas i en målbild för länet och en för östra Mellansverige (ÖMS)”⁷⁹

3. Regional planering

Fjorton regioner⁸⁰ lyfter insatser som utvecklar arbetet med regional planering. Gotland, som tillika har kommunalt ansvar inom ramen för plan- och bygglagen, skriver mer specifikt om sitt arbete med bostadsförsörjning. Bland övriga regioner varierar det hur arbetet med regional planering uttrycks. Stockholm och Skåne har exempelvis även formellt ansvar inom plan- och bygglagen som regionplaneorgan. Andra regioner beskriver sitt arbete inom kategorin med ord som strukturbilder, rumsliga strategier, samplanering och strukturanalyser. Arbetet med fysisk planering beskrivs i åiterrapporteringen på ett sätt som visar stora olikheter i upplägg och långsiktighet mellan regionerna. I vissa regioner beskrivs arbetet i form av tillfälliga projekt, medan i andra som mer övergripande arbetssätt för flertalet av insatserna inom området attraktiva miljöer och tillgänglighet.

Kronoberg (2020, s. 15) beskriver sitt arbete som *”ett projekt som handlar om att åstadkomma effektivare, samordnade och mer friktionsfria planeringsprocesser. För att testa och utforska samplanering i praktiken har projektet Stationssamhället som regional resurs påbörjats”*. Ett antal regioner⁸¹ däribland Kronoberg visar däremot genom redovisning av tidigare insatser som har gett resultat eller effekter under året att det är ett långsiktigt och strategiskt arbete som bedrivs.

I Sörmland beskrivs arbetet med strukturbilden som en utgångspunkt för hela det fysiska perspektivet i det regionala utvecklingsarbetet och för genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Östergötland (2020, s. 11) beskriver sitt arbete på följande vis:

Region Östergötland har sedan 2017 arbetat målmedvetet med att bygga sin roll som regional aktör inom samhällsplaneringen. Detta som ett steg efter ett strukturbildsarbete. Genom ett fokuserat samverkansarbete på olika nivåer och relevanta kunskapsunderlag har rollen stärkts. Detta har varit tydligt under 2019.

4. Kultur och fritid

Området Kultur och fritid lyfts fram i regionernas åiterrapportering som betydelsefullt för att stärka regionens attraktivitet eller så nämns det inte alls. Det är tio regioner⁸² som lyfter området och av dessa har fyra⁸³ reviderat eller genomfört insatser i linje med kulturplanen. Örebro pekar på möjligheten med att arbeta med demokratifrågor kopplat till området kultur och fritid i och med att det är ett viktigt område i deras regionala utvecklingsstrategi. Nedan följer ett antal citat som visar på hur regionerna lyfter fram området kultur och fritid i sina åiterrapporteringar:

Kulturplanen ska målmedvetet beskriva ambitionen för en hållbar och framåtsyftande kulturutveckling i Västerbottens län, samt identifiera

⁷⁸ Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen.

⁷⁹ Se även bilaga 2.

⁸⁰ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Östergötland.

⁸¹ Blekinge, Kronoberg, Stockholm, Östergötland.

⁸² Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Västmanland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁸³ Kronoberg, Västerbotten, Örebro, Östergötland.

kulturpolitiska mål och utvecklingsområden för den regionala kulturverksamheten.
(Västerbotten s.16)

Kulturen är med och skapar sammanhållning, hälsa och gemensamma referensramar. Det är därför som den regionala utvecklingsstrategin lyfter fram vikten av att stärka länets kulturella infrastruktur och utbudet av kultur i länet.
(Örebro s.22)

Under 2019 har Västra Götalandsregionen fortsatt ge stöd till ett antal aktörer inom kulturella och kreativa näringar, bland annat för att stärka modebranschen i Borås, för att lyfta platser, besöksnäring och entreprenörskap kring norra Bohuslans granitlandskap och till Göteborgs Filmfestival.

(Västra Götaland s.17)

Inom ramarna för kultursamverkansmodellen sker även samverkan med ett flertal nationella myndigheter inom konst- och kulturområdet.
(Kronoberg s.15)

5. Besöksnäringen

Tio av regionerna⁸⁴ nämner besöksnäringen i sina rapporteringar. Det kan jämföras med föregående år där sju regioner nämnde insatser kopplade till besöksnäringen. Regionerna skiljer sig däremot åt i hur de rapporterar insatserna. Norrbotten skriver exempelvis om hur en utlysning genomförts inom området kulturturism. Jönköpings rapporterar specifika projekt kopplat till besöksnäringen:

Under året har Smålands turism avslutat sitt stora projekt inom hållbar produktutveckling (HPU) som har lett till att flera små företag inom besöksnäringen utvecklats och gjort länet mer attraktivt för besökare främst inom naturturismområdet.
(Jönköping, 2020, s. 14)

Gotland beskriver sitt arbete med varumärket Gotland vilket också här kategoriseras som insatser inom besöksnäringen. Fyra regioner⁸⁵ skriver om besöksnäringen och dess koppling till kollektivtrafik samt utmaningar med tillgång till kollektiva transportmöjligheter för turismen. Västra Götaland (2020, s. 18) beskriver utmaningen på följande sätt:

En utmaning inför framtiden är att säkerställa en hållbar utveckling inom turism och besöksnäring på de platser där turismen är säsongsbetonad. Risken finns att renhållningen och den miljömässiga hållbarheten äventyras då dessa samhällen inte är anpassade efter ett invånarantal som är rörligt.

I Kalmar rapporteras inget kopplat till besöksnäring inom årets rapportering. Däremot lyfts flera exempel som kan kategoriseras inom detta område kring tidigare insatser inom prioriteringen Attraktiva miljöer och tillgänglighet som har gett resultat eller effekter under året⁸⁶.

⁸⁴ Gotland, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁸⁵ Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

⁸⁶ Se även Bilaga 2.4.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner⁸⁷ har på ett eller annat sätt besvarat frågan om hur insatserna har bidragit till fastställda mål. Däremot varierar det i vilken utsträckning de explicit refererar till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen. 17 regioner⁸⁸ skriver hur deras exempel relaterar till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen.

Endast tre regioner⁸⁹ utelämnar exempel med direkt koppling till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen. De allra flesta regioner ger en blandning av exempel. Även om det inte beskrivs explicit vilka mål som hänvisas till, så nämns olika regionala strategier som antas ha kopplingar till den regionala utvecklingsstrategin.

Resultat

Likt avsnittet ovan kring hur insatserna har bidragit till att uppnå specifika mål, rapporterar även samtliga regioner⁹⁰ vilka resultat som insatserna har medfört. Det finns även här stora variationer i hur resultaten presenteras. Tre regioner⁹¹ rapporterar på samtliga resultatnivåer, enligt instruktionerna. Tio regioner⁹² rapporterar med en variation av resultatnivåer för sina insatser. Åtta regioner⁹³ redovisar resultat, men utan hänvisning till specifik resultatnivå.

3.3.2 Kommersiell service – Insatser och utmaningar

Arbetet med att stärka tillgängligheten till kommersiell och viss offentlig service för invånare och företag i landsbygder hålls samman av Regionala serviceprogram som ska samordna aktörer och de insatser som genomförs. Från och med den 1 januari 2019 ligger ansvaret för de regionala serviceprogrammen hos regionen i samtliga län⁹⁴. Regionerna redovisar i stor utsträckning att de genomför arbetet i samverkan med andra aktörer på regional, kommunal och lokal nivå.

Målet är att programmen ska skapa en helhetssyn kring frågor som rör kommersiell och viss offentlig service och dess betydelse för möjligheterna att vistas, verka och växa i alla delar av landet. Programmen ska bygga på en analys av behoven i länen och samverka med övriga program för hållbar regional tillväxt och utveckling.

⁸⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro Östergötland.

⁸⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁸⁹ Halland, Kalmar, Östergötland.

⁹⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁹¹ Gävleborg, Kronoberg, Stockholm.

⁹² Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Västra Götaland.

⁹³ Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

⁹⁴ Blekinge, Dalarna, Stockholm, Sörmland, Värmland och Västerbotten var de sista regionerna att ta över ansvaret.

Tidigare har de aktörer, regioner och länsstyrelser, som har ansvarat för de regionala serviceprogrammen rapporterat sina insatser i ett separat avsnitt, i år redovisas detta som en del av området Attraktiva miljöer och tillgänglighet, men med en egen tabell.

Utmaningar i genomförandet

Elva⁹⁵ av regionerna tar upp utmaningar i genomförandet av arbetet med att främja tillgängligheten till kommersiell och offentlig service. Utmaningarna kretsar kring relationen mellan region och länsstyrelse, mellan region och kommuner och mellan olika delar av regionens organisation. Det finns också utmaningar med oklara besked inför kommande programperiod och utmaningar kopplade till servicegivarnas situation.

Dalarna, Stockholm, Värmland och Uppsala refererar till utmaningar i samband med övergången av ansvar för de regionala serviceprogrammen från länsstyrelse till region, eller till rollfördelningen mellan dessa två aktörer. Dels har de administrativa stöd-funktionerna saknats i den nya organisationen, dels har det funnits utmaningar i att överta ett strategiskt dokument från en annan organisation och finna nya samverkanslösningar, arbetssätt samt att skapa förståelse för vad som påverkat tillgängligheten till servicen i länet över tid. Region Värmland tar upp att splittringen av medel och administration mellan landsbygdsprogram och regionala tillväxtmedel försvårar för användarna och menar att det är angeläget att hålla samman politiken på både regional och central nivå.

I Kronoberg beskrivs en utmaning i att ansvars- och rollfördelningen är otydlig, specifikt i relation till kommunerna. Regionens bild är att frågan om service sällan är prioriterad på kommunal nivå, vilket gör att det saknas såväl resurser som kommunala strategier och planer. I Östergötlands redovisning nämns att fortsatt kunna stärka kommunerna i deras arbete med serviceplanering som en utmaning.

Jämtland Härjedalen pekar på att brist på resurser hos de offentliga aktörer (region, länsstyrelse och kommuner) som är viktiga i samverkan kring service och att detta riskerar att leda till att frågan blir bortprioriterad.

Gävleborg ser en utmaning i att tillgänglighet till service i landsbygder knyter an till många andra områden, som ligger utanför det regionala serviceprogrammet och att dessa behöver samordnas. Det kan till exempel handla om andra teman inom området Attraktiva miljöer och tillgänglighet, men också miljö och näringslivsutveckling.

En annan utmaning är osäkerheten inför kommande programperiod i regionalt serviceprogram och landsbygdsprogram. Blekinge beskriver att ovissheten om vilka områden som kommer att prioriteras och i vilken omfattning gör det svårt att hålla uppe engagemang i samverkan med de många aktörer som är involverade. Örebro och Norrbotten lyfter fram en annan typ av utmaning som handlar om förutsättningarna för servicegivarna. Dessa regioner tar upp att det finns stora utmaningar i att upprätthålla den lokala servicen och att fler långsiktiga insatser behövs. Östergötland ser också en särskild utmaning med att kunna påverka tillgängligheten till fossilfria drivmedel i de glesaste delarna av regionen.

⁹⁵ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Värmland, Örebro, Östergötland.

Stöd till företag och individer

De vanligaste insatserna, som lyfts fram av 17 regioner,⁹⁶ riktas direkt till företag eller individer. I första hand rör det sig om stöd till företag i form av särskilt driftsstöd och de investeringsbidrag regionerna själva förfogar över samt de investeringsstöd som länsstyrelserna hanterar. Detta är i praktiken något som genomförs i samtliga regioner i någon grad, men att inte alla redovisar det beror antagligen på att det ses som löpande verksamhet, snarare än som en insats. Några regioner redovisar också att de har genomfört företagsbesök, informationsinsatser och rådgivning till handlare.

I de direkta insatserna återfinns också åtgärder kring hemsändningsbidrag som riktas till kommuner, men där slutmålgruppen är hushåll i servicegläsa områden som saknar möjlighet att ta sig till närmsta dagligvarubutik. Västmanland nämner även studiecirkelar om digital kompetens riktat till invånare över 60 år och Kalmar har genomfört studiecirkelar kring alternativa finansieringsformer för lokala utvecklingsgrupper.

Kunskapsunderlag och strategier

Sexton regioner⁹⁷ redovisar insatser i form av kunskap, strategier och planeringsunderlag. Det handlar om revideringar av regionala serviceprogram men också om olika kunskapsunderlag och kartläggningar. Fyra exempel är att:

- Östergötland har tagit fram en vägledning för kommunala serviceplaner.
- Kronoberg har definierat en " fungerande servicestruktur", och arbetat med kopplingen mot kollektivtrafiken.
- Gotland fokuserar på den offentliga servicen och har tagit fram en serviceutbudsstrategi och ett koncept för servicepunkter.
- Gävleborg medverkar i ett pilotprojekt för en nationell ombudsplattform för transporter av paket i landsbygder och har genomfört fokusgrupper på temat paketombud på två platser.

Utvecklad samverkan

Tretton regioner⁹⁸ genomför insatser för att utveckla samarbetsstrukturer och arenor. Dessa sammanfaller till stor del med de regioner som med finansiering från Tillväxtverket genomför eller har genomfört projekt som stärker de regionala processerna kring serviceprogrammet. Regionerna fokuserar framför allt på att stärka sin samverkan med kommunerna och att utveckla mötesplatser.

Ett exempel är Västernorrland som inom ramen för ett sådant projekt har fördjupat samverkan mellan offentliga aktörer på olika nivåer med tre planerade möter per år. Nu utvärderas samverkansgruppens sammansättning för att se om representanter från civilsamhället kan ta plats i gruppen.

⁹⁶ Blekinge, Halland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

⁹⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

⁹⁸ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västra Götaland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

I Blekinge och Kronoberg handlar de utvecklade samarbetsstrukturerna också om hur kommersiell service kan integreras i andra regionala uppgifter:

- Kronoberg har under året integrerat servicefrågor i insatser som rör platsutveckling, trafikförsörjning och livsmedelsstrategi. Regionen beskriver att målet är att kommersiell och offentlig service blir en naturlig del att ta i beaktande i den breda samhällsplaneringen.
- Blekinge har i en strategisk platsutvecklingsgrupp samlat regionens strategier inom service, samhällsplanering, näringsliv, infrastruktur, bredband, kultur, besöksnäring och kollektivtrafik för att hitta synergieffekter och gemensamma prioriteringar.
- Skåne lyfter fram insatser som inte har någon direkt koppling till kommersiell och offentlig service, som förstudier för att bli europeisk digital innovationshubb och AI-nod. Detta ska främja ett brett införande av avancerad digital teknik i näringslivet och offentlig sektor samt stimulera tillämpad artificiell intelligens och data.

Insatsernas bidrag till målupplevelse

Samtliga regioner förutom Norrbotten anger att insatserna bidrar till mål i olika regionala strategier. I första hand till prioriterade områden inom de regionala serviceprogrammen, där 16⁹⁹ av regionerna anger bidrag till målen. 13 fall¹⁰⁰ är också kopplade till mål eller områden i den regionala utvecklingsstrategin. Fem regioner¹⁰¹ anger att deras insatser har bidragit till mål i den regionala handlingsplanen för Landsbygdsprogrammet.

Västmanland nämner också den nationella digitaliseringsstrategin och Dalarna nämner Agenda 2030. Ett exempel på hur kopplingen beskrivs kommer från Jönköping som anger hur insatsen särskilt driftsstöd till dagligvarubutiker bidrar till fastställda mål:

[Insatsen] bidrar till mål inom hållbarhet, attraktivitet och tillgänglighet i Regionala utvecklingsstrategin och mål inom Regionalt Serviceprogram kring tillväxt, tillgänglighet och samverkan. Inom landsbygdsprogrammet bidrar insatsen främst till fokusområdet - Främja social utveckling och skapa ekonomisk utveckling på landsbygden.

(Jönköping, 2020, s. 16)

Resultat

Alla regioner redovisar i någon utsträckning resultat eller förväntade resultat av sina insatser för kommersiell och offentlig service. Rapporteringen av resultat sker framför allt i form av prestationer, men de flesta regionerna beskriver också kortsiktiga effekter och i några fall förväntade effekter på medellång till lång sikt.

⁹⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Västra Götaland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁰ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

¹⁰¹ Jönköping, Kronoberg, Värmland, Västernorrland, Örebro.

Den vanligaste typen av resultat som redovisas är information om och utbetalade stöd till kommersiell service som nämns i 15¹⁰² av regionernas redovisningar. Stöden ger på kort sikt butiker och drivmedelsstationer en förbättrad lönsamhet och attraktivitet, eller i de fall det handlar om hemsändningsbidrag, ökad tillgänglighet för individer, och bidrar på längre sikt till en säkrad service och bibehållen tillgänglighet för individer och företag på platsen. Gävleborg är ensam om att ange hur många individer som kan dra nytta av den service som bevarats genom stöden.

Generellt sett beskriver regionerna att insatserna för att stärka samverkan på kort sikt ger ökat engagemang och närmare dialoger mellan olika aktörer och på längre sikt mer effektiva insatser som förstärker varandra.

En tredjedel av regionerna redovisar att deras insatser har lett till att fler kommuner antagit serviceplaner, antingen inom ramen för översiktsplaner eller i separata dokument. Detta resulterar dels i att regionen får bättre kunskap om lokala förutsättningar och prioriteringar, dels i att kommunerna ser frågan om service som viktigare:

Serviceplanen har fungerat som ett verktyg och underlag i samarbetet mellan lokala utvecklingsgrupper och kommunerna. En vägledning har tagits fram som stöd för arbetet. Arbetet har visat sig höja servicefrågornas status i de kommuner som upprättat serviceplaner. Servicefrågorna har också arbetats in i andra kommunala planer. I dagsläget finns minst tre fastställda kommunala serviceplaner och många fler kommer att beslutas inom kort. Med det arbete som pågår så kommer det troligen under nästa år finnas 15 serviceplaner på plats.

(Värmland 2020, s. 13)

Insatserna för att ta fram kunskap, strategier och underlag har resulterat i olika kunskapsunderlag och ökad kunskap hos olika aktörer kring bland annat främjarsystemet, obemannade butiker, efterfrågan av olika servicetjänster och om tillgång till fossilfria bränslen.

3.3.3 Bredbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar

Utvecklingen av den digitala infrastrukturen är viktig i det regionala utvecklingsarbetet. Samtliga regioner förutom Gotland lyfter fram arbetet med bredbandsutbyggnaden i sina återskottningar. Det är tolv regioner¹⁰³ som också pekar på bredbandskoordinators roll i arbetet, samtidigt som det bara är Västmanland som nämner digitaliseringskoordinatören.

Stockholm och Västerbotten lyfter fram möjligheterna med att arbeta med vård i olika omfattning genom utbyggt bredband. Utmaningarna med finansiering och minskat intresse av att bygga ut bredband i vissa delar av regionen betonas av åtta regioner¹⁰⁴, vilket resulterar i svårigheter att uppnå nationella mål inom området. Gävleborg, Västernorrland, Sörmland, Skåne, Värmland och Örebro nämner att man har samverkan med Länsstyrelsen i sina respektive regioner för att främja samarbete och underlätta

¹⁰² Blekinge, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁰³ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland, Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁴ Dalarna, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Västmanland, , Västernorrland, Östergötland, Örebro.

utbyggnad. Nedan följer ett antal citat som visar på hur regionerna lyfter fram området digital infrastruktur och framtagandet av tjänster i sina åiterrapporteringar:

Ett samarbete har inletts 2019 med Handelshögskolan i Stockholm, Jönköping University och Jönköping Academy i ett projekt för att kartlägga digitaliseringens effekter, dels för den offentliga styrningen, dels för interaktionen mellan invånare och offentlig sektor.
(Jönköping, 2020, s.14)

Utmaningen i dialogen med kommunerna är att dess tjänstepersoner enbart har bredband som en del av sin tjänst vilket ger en begränsning i att arbeta med frågan. Ofta hanteras stor del av frågan inom de kommunala bolagen istället för på kommunal tjänstemannanivå.
(Kronoberg, 2020, s.22)

Arbetet med insatserna inom den regionala digitala agendan fortgår och insatser genomförs för en ökad digitalisering inom den offentliga sektorn i länet.
(Kalmar, 2020, s.11)

I vår roll som bredbandssamordnare i regionen, som en del i uppdraget som bredbandskoordinator, hör vi en samstämmig röst från kommunerna - en negativ trend vad gällande utbyggnadstakt.
(Örebro, 2020, s.29).

Det råder stor tveksamhet kring det nya kommande bredbandsstödet vilket gjort att Västernorrland, länets kommuner och länsstyrelsen i dialog beslutat att gemensamt uppvakta regeringen för att informera om svårigheterna att nå de nationella bredbandsmålen.
(Västernorrland, 2020, s.22).

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Större delen av regionerna¹⁰⁵ har besvarat frågan hur insatserna inom bredband har bidragit till de mål som har fastställts i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet respektive de territoriella samarbetsprogrammen. Detta är några färre än vad det gäller de mer generella insatserna inom avsnittet om Attraktiva miljöer och tillgänglighet. Inom bredband är det sex regioner¹⁰⁶ som inte har rapporterat några exempel där frågan besvaras. Likt området Attraktiva miljöer och tillgänglighet varierar det även i denna del i vilken utsträckning regionerna explicit refererar till specifika mål. Tolv regioner¹⁰⁷ skriver uttryckligt hur deras exempel relaterar till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen. Tre regioner¹⁰⁸ relaterar istället mer övergripande till regionala eller nationella mål.

¹⁰⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

¹⁰⁶ Halland, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Västra Götaland, Östergötland, Örebro.

¹⁰⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

¹⁰⁸ Blekinge, Kalmar, Västmanland.

Resultat

Likt avsnittet ovan kring hur insatserna har bidragit till att uppnå specifika mål rapporterar även större delen av regionerna¹⁰⁹ vilka resultat som insatserna har medfört. Det finns dock även i denna rapportering stora variationer i hur resultaten presenteras. Även i denna del är det sex regioner¹¹⁰ som inte har rapporterat några exempel där frågan besvaras. Fyra regioner¹¹¹ rapporterar på samtliga resultatnivåer enligt instruktionerna. Fyra regioner¹¹² rapporterar framförallt resultaten som effekter på kort sikt och lång sikt. Sex regioner¹¹³ redovisar resultat, men utan hänvisning till specifik resultatnivå.

3.3.4 Tidigare insatser inom Attraktiva miljöer & tillgänglighet med resultat

Nästan samtliga regioner¹¹⁴ har rapporterat tidigare genomförda insatser inom prioriteringen Attraktiva miljöer och tillgänglighet som har gett resultat eller effekter under året. Endast tre regioner¹¹⁵ har valt att inte svara på frågan. De flesta av insatserna som har rapporteras bedöms vara långsiktiga strategiska satsningar. Exempelvis rapporterar åtta regioner¹¹⁶ insatser kopplat till transportinfrastruktur och sju regioner rapporterar¹¹⁷ insatser som kategoriserats som regional fysisk planering. Andra insatser som relativt frekvent rapporterats är kopplade till besöksnäring¹¹⁸ och kollektivtrafik¹¹⁹.

Nedan följer ett antal exempel som visar på hur insatser som har genomförts tidigare år, men som gett resultat eller effekter under 2019 redovisas¹²⁰:

I Dalarna (2020, s. 13) så beskrivs exempelvis byggandet av flygplatsen i Sälen och hur det har lett till *"Ökad attraktivitet och tillgänglighet för besöksnäringen; dels på grund av flygplatsens tillkomst dels genom byggande av ny väg till och i anslutning till flygplatsen"* Gävleborg (2020, s. 14) beskriver infrastrukturens satsningar utifrån Länstransportplanen som genom byggande av infrastruktur för kollektivtrafik, pendlarparkeringar, anslutningar, väderskyddade och tillgängliga busshållplatser lett fram till *"effekter i form av ökad arbets- och studiependling med kollektiva färdmedel"*. Kronoberg (2020, s. 24) berättar om sitt arbete med regional fysisk planering genom att exemplifiera med projektet Samplanering Kronoberg. Från projektet beskrivs bland annat följande resultat:

Projektet avslutades i december 2019 och kommer att gå in i ordinarie verksamhet från och med årsskiftet. Inom ramen för projektet har en rad aktiviteter genomförts i dialog och i samverkan med länets kommuner, Trafikverket, Länsstyrelsen Kronoberg. Flertalet av de olika aktiviteterna

¹⁰⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

¹¹⁰ Halland, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Västra Götaland, Östergötland, Örebro.

¹¹¹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Kronoberg.

¹¹² Dalarna, Stockholm, Sörmland, Västernorrland.

¹¹³ Jönköping, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland.

¹¹⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹¹⁵ Halland, Jämtland Härjedalen, Uppsala.

¹¹⁶ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Skåne, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹¹⁷ Blekinge, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västra Götaland, Östergötland.

¹¹⁸ Kalmar, Norrbotten, Västmanland.

¹¹⁹ Blekinge, Kronoberg, Norrbotten, Västernorrland.

¹²⁰ Se även bilaga 2.4.

kommer att vidareutvecklas gemensamt framöver. Resultat som uppnått under 2019 är:

- Utvecklandet av en samplaneringsmodell
- Utvecklandet av en regional planeringsportal
- Tre regionala samtidsanalyser
- Rumslig omvärldsanalys
- Kulturgeografisk analys
- Landskapskaraktärsanalys
- En framtidsdialog, där två olika scenarier utvecklats för det hållbara Kronoberg, det rurala Kronoberg och det urbana Kronoberg.

Norrbottnen (2020, s. 15) beskriver satta många års strategiska satsningar på besöksnäringen har visat resultat under året:

Besöksnäringföretagen gör innovativa investeringar och växer i många av de kommuner som har stora utmaningar avseende befolkning, service och tillgänglighet. Det ställer även krav på kommunernas planering för nya etableringar gällande besöksnäring.

I Västernorrland (2020, s. 24) beskrivs hur styrande dokument som beslutades 2017 rörande verksamheten för kommunalförbundet Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län har gett följande resultat: *"Bidragit till förbättrad regional styrning genom ökad transparens och ekonomisk förutsägbarhet, samt tydligare ansvarsfördelning mellan kommunalförbundet, kommunerna och regionen"*.

3.3.5 Sammanfattande analys

Utifrån genomgången av regionernas åiterrapportering framgår det att alla regioner, i olika omfattning, arbetar med insatsområdet Attraktiva miljöer och tillgänglighet. Insatserna inom området är många till antalet och återfinns inom en mängd olika delområden. Vi har grupperat dessa insatser i sju olika kategorier, varav kommersiell och offentlig service samt bredbandsutbyggnad har egna avsnitt i åiterrapporteringen.

Regionen har många olika roller kopplat till dessa insatser. Inom kategorierna som vi har identifierat har regionen flera olika roller även inom samma kategori. När det gäller transportinfrastrukturen kan det dels handla om att vara kunskaps- och påverkansaktör dels att vara aktiv i genomförandet av projekt. I samverkan med andra regioner är det tydligt att rollen är nätverksaktör. I arbetet med regional planering har regionen rollen både som kunskaps- och nätverksaktör. Inom besöksnäringens område är det i huvudsak som nätverksaktör eller som projektägare. När det gäller kommersiell och offentlig service är regionerna både finansärer, nätverks- och, i viss mån, kunskapsaktörer.

I jämförelse med förra årets rapportering noterar vi följande:

- Betydelsen av och utmaningarna med att bygga ut bredband är en fråga som samtliga län lyfter fram förutom Gotland. Det kan jämföras med förra året då det var tolv regioner som lyft fram bredbandsfrågan. Däremot var det fler regioner förra året som tydligare pekade på behovet av att utveckla digitala tjänster i jämförelse med i år.
- Utvecklingen av transportinfrastrukturen är centralt inom området men nämns inte i lika stor omfattning som under förra året. Det som lyfts fram är i huvudsak behovet av att utveckla större transportstråk. Företrädesvis kopplat till järnväg.

Flygplatser och sjöfarten är områden som inte får så mycket uppmärksamhet i regionernas åiterrapporteringar. Detta var även fallet i förra årets rapportering.

- Regional planering är ett område som många regioner, elva, lyfte fram under förra årets rapportering. Detta område är tydligt även i årets rapporteringar från regionerna då det är 14 regioner som beskriver insatser inom regional planering. Vi tycker oss notera att insatser inom regional planering används för att på ett mer övergripande sätt beskriva hur regionerna arbetar med att utveckla området attraktiva miljöer och tillgänglighet. Men det är skillnader i hur arbetet bedrivs vad gäller omfattning, inriktning och ambitionsnivån mellan regionerna.
- Fler regioner har lyft fram besöksnäringen i årets redovisning jämfört med föregående år. Det är tio regioner som nämner det jämfört med sju förra året. Samtidigt är både områdena besöksnäring och kultur och fritid speciella på det sättet att antingen lyfter regionen fram det som betydelsefulla områden i arbetet med att utveckla attraktiva miljöer och tillgänglighet eller så lyfter regionerna inte alls fram det.
- När det gäller kommersiell service ligger tyngdpunkten i insatserna liksom tidigare år på att stödja företag inom dagligvaruhandel och drivmedelsförsäljning. Här har regionerna konkreta verktyg till sitt förfogande i och med de särskilda driftsstöden och investeringsbidragen, men samverkar också relativt nära med länsstyrelserna som har haft medel för investeringsstöd i landsbygdsprogrammet. Denna samverkan nämns också av regioner och länsstyrelser i redovisningarna av samverkan med andra aktörer i avsnitt 6.1.1.
- Samverkan ses både som en utmaning och som en framgångsrik väg för att nå längre i arbetet med att trygga tillgängligheten till kommersiell och viss offentlig service. Regionerna har framför allt fokuserat på att stärka sin samverkan med kommunerna och att stödja dem i att ta fram strategier, men ser risker med att frågan prioriteras ned när resurserna tryter. Tillväxtverkets utlysningar av medel till regionala processer har gett avtryck, men också här finns risker att frågan prioriteras ned när projekten tar slut.

När det gäller vilka områden som får extra uppmärksamhet eller som betonas lite mer uppfattar vi att det kan bero på respektive områdes aktualitet inom området regional utveckling. Ta till exempel transportinfrastrukturen. Om det hade varit så att Trafikverket hade fått direktiv att påbörja arbetet med att utarbeta en nya nationell plan för transportinfrastrukturen hade antagligen denna fråga varit mer aktuell i regionerna och då fått en mer framträdande roll i åiterrapporteringen. Detsamma gäller besöksnäringen. Om en ny nationell besöksnäringstrategi hade presenterats under året skulle antagligen insatser inom kategorin besöksnäring varit mer framlyfta i regionernas åiterrapportering än vad dessa är i nuläget.

Resonemanget styrkts av observationer inom kategorin bredband, då samtliga regioner förutom Gotland lyfter fram insatser inom området. Bredbandsområdet har varit i fokus under 2019. Bland annat genom att det har tillförts mer nationella medel samtidigt som ett nytt bredbandsstöd har utformats av Post- och telestyrelsen på uppdrag av regeringen. Visserligen är det också så att denna insats har fått tydligare plats i mallen för åiterrapporteringen, vilket i sig också kan förklara varför fler regioner lyfter detta område.

I år redovisas regionernas arbete med kommersiell service tillsammans med insatserna för attraktiva miljöer och tillgänglighet. Hur stark den kopplingen är varierar mellan regionerna. I ena änden av spektret är man helt inriktad på stödhantering, i den andra breddar man perspektivet till service som en del i platsutveckling. Det har delvis sin förklaring i att regionerna har olika behov, olika mycket medel och olika utmaningar. I vissa delar av landet behöver man hitta något mer att hänga upp frågan på och kopplar an

till andra insatser för attraktiva miljöer och tillgänglighet, i andra är man fullt upptagen av att hantera serviceföretagens bristande lönsamhet och minska risken för en försämrad tillgänglighet till grundläggande service.

Sammanfattning - Attraktiva miljöer och tillgänglighet

- Regionernas rapportering visar att insatsområdet Attraktiva miljöer och tillgänglighet är ett omfattande område med en bredd av insatser.
- Utvecklingen av transportinfrastrukturen är centralt inom insatsområdet. Fokus är främst på järnväg, medan flyg- och sjötransport inte lyfts fram i samma utsträckning.
- Insatser inom besöksnäring samt kultur och fritid är speciella på det sättet att de antingen lyfts som väldigt omfattande eller så lyfts det inte alls.
- Samverkan är viktig men kräver resurser. Samverkan ses både som en utmaning och som en framgångsrik väg för att nå längre i arbetet med att skapa Attraktiva miljöer och tillgänglighet.
- Insatser inom kommersiell service har liksom tidigare år sin tyngdpunkt på att stödja företag inom dagligvaruhandel och drivmedelsförsäljning.
- Regional planering används allt mer som ett övergripande arbetssätt för att utveckla insatsområdet attraktiva miljöer och tillgänglighet. Detta syns bland annat i hur kommersiell service sätts in i ett större sammanhang.
- Bredbandsutbyggnad och utmaningarna med det är en aktuell fråga för många regioner. Finansiering anses saknas för att kunna nå såväl regionala som nationella mål.

3.4 Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning är ett utpekade område i den nationella strategin, vilket avspeglas som ett prioriterat område i de regionala utvecklingsstrategierna. Kompetensförsörjning är av central betydelse för tillväxt och utveckling. Att bygga och utveckla strukturer för det regionala kompetensförsörjningsarbetet kräver långsiktighet. Omvärldsfaktorer, omställning, livslångt lärande och integration med mera påverkar arbetet och kräver ny eller utvecklad kunskap och arbetssätt.

I uppdraget att vara regionalt utvecklingsansvarig ingår att utveckla verksamheter tillsammans med andra aktörer. Det är minst lika aktuellt inom det regionala kompetensförsörjningsarbetet, även om beslut och genomförande av insatser kan ligga hos andra aktörer.

Instruktionen för åiterrapporteringen består i att

- Kortfattat beskriva hur det regionala kompetensförsörjningsarbetet har bedrivits under året. Redovisningen ska innehålla uppgifter om det arbete som har bedrivits utöver validering, regionalt yrkesvux och etablering av lärcentrum. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.
- Beskriv vilka mål som har tagits fram för det regionala kompetensförsörjningsarbetet samt hur dessa ska följas upp.
- Beskriv kortfattat hur arbetet med analyser och prognoser har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

- Lista de insatser som har genomförts utifrån framtagna analyser och prognoser under året. Redovisningen ska innehålla insatser utöver validering, regionalt yrkesvux och etablering av lärcentrum.
- Beskriv kortfattat hur arbetet med validering har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.
- Beskriv kortfattat hur arbetet med yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.
- Beskriv kortfattat hur arbetet med etablering av lärcentrum har genomförts under året. Ange även vilka aktörer ni har samverkat med. Beskriv gärna även eventuella utmaningar i genomförandet.
- Tidigare insatser inom prioriteringen Kompetensförsörjning som har gett resultat eller effekter under året

3.4.1 Det regionala kompetensförsörjningsarbetet – Årets arbete

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. I de regionala utvecklingsstrategierna är kompetensförsörjning ett utpekat område. Åtta regioner¹²¹ uppger att de även har kompetensförsörjningsstrategier och/eller handlingsplaner. Dessa har tagits fram i bred samverkan med aktörer i länen. I både framtagandet och genomförandet av strategier och handlingsplaner har de kompetensråd/kompetensforum¹²² som är etablerade sedan tidigare en viktig roll. Deltagare i dessa nätverk är från kommuner, utbildningsanordnare och från arbetsgivar sidan. Handlingsplanerna visar mer på själva genomförandet och vilka insatser som ska bidra till att lösa utmaningarna och förbättra kompetensförsörjningen.

Sju av regionerna¹²³ anger att insatser har genomförts med fokus på integration och inkludering. Det har skett dels via socialfondsprojekt, dels via projektstöd från Tillväxtverket.

I Västmanland har regionen genomfört en kompetensförsörjningsvecka i samverkan med andra aktörer. Veckan innehöll seminarier och workshops om bland annat lokala jobbspår, validering, yrkeshögskola, omställning och utlandsfödda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Gävleborg arbetar fortsättningsvis med kompetensförsörjningsplattformen Semaforen¹²⁴. Genom arbetssättet Semaforen har en gemensam målbild skapats kring de behov som är mest akuta genom att utse vilka bristyrken som är länets strategiska bristyrken. Validering, yrkesvux och lärcentra är centralt, då arbetet i dessa områden är ett sätt att omhänderta kompetensförsörjningsbehovet i de strategiska bristyrkena.

Följande exempel är utmaningar som har lyfts av regionerna för att bedriva det regionala kompetensförsörjningsarbetet:

- Insatser behöver göras tidigt, men de finansiella systemen är inte byggda för det. Utmaningen är att få långsiktighet i arbetet med de finansieringsmodeller som finns.¹²⁵

¹²¹ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Västmanland, Örebro.

¹²² Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Skåne, Västmanland, Östergötland.

¹²³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Västmanland, Örebro.

¹²⁴ <https://www.regiongavleborg.se/regional-utveckling/arbetsmarknad-och-kompetensforsorjning/semaforen/>

¹²⁵ Blekinge.

- Beroendet av projektmedel för att bedriva regionalt kompetensförsörjningsarbete.¹²⁶
- Att öka engagemanget och förståelsen av ett mer strategiskt och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning hos arbetsgivare.¹²⁷
- Svårt att locka ungdomar att välja gymnasiala yrkesprogram.¹²⁸
- Den svåra situationen hos kommunerna med besparingar och ekonomiskt läge samt avsaknad av strukturer.¹²⁹
- Rollen som regionalt utvecklingsansvarig är svår med begränsat mandat och höga förväntningar.¹³⁰

3.4.2 Mål och uppföljning

Frågeställningen har besvarats av samtliga regioner. De regionala utvecklingsstrategierna har reviderats eller är under revidering. Kompetensförsörjning, som är ett prioriterat område i strategierna, har egna målsättningar. Målsättningarna kan vara både på en mer konkret nivå och på en övergripande nivå. Exempel på detta är: "Alla flickor och pojkar når behörighet till gymnasiet"¹³¹ och för den övergripande nivån "förbättra matchningen på arbetsmarknaden"¹³². Mätningen av måluppfyllelsen genomförs i regel i samband med uppföljning av strategin. Flertalet mål mäts via indikatorer, medan andra är mer svårämbara såsom exempelvis "ökad kunskap" eller utvecklad samverkan". Uppföljning görs bland annat via Företagsbarometern, Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät, branschkontakter och egna undersökningar.

Som nämnts tidigare har flertalet regioner även kompetensförsörjningsstrategier och/eller handlingsplaner som har mer tydliga mål än de regionala utvecklingsstrategierna. Målsättningarna beskriver vad som ska uppnås, där regionen är en aktör bland flera i genomförandet. Några regioner¹³³ har även angett mål för sitt eget arbete att föra kompetensförsörjningsfrågorna framåt.

För att målen ska kunna realiserars krävs bred samverkan och samhandling med andra aktörer. Regionerna tillhandahåller kunskapsunderlag och är initiativtagare till olika insatser, men det är ofta andra aktörer som är genomförare. Ett exempel som Skåne lyfter är att regionen har gjort en överenskommelse med folkbildningen för en specifik insats, som har resulterat i att regionen har riktat en särskild utlysning för utvecklandet av yrkesinriktade folkhögskolekurser.

3.4.3 Analyser och prognoser

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. Analyser och prognoser utgör grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och höjer kunskapen om behovet av insatser och kunskapen inför utbildningsplanering. Samtliga regioner tillhandahåller analyser och prognoser samt andra kunskapsunderlag. Det kan vara egna framtagna underlag baserade på enkäter och andra typer av undersökningar, kunskapsöversikter och rapporter, men även inköp av underlag i form av statistik, analyser och rapporter. När det

¹²⁶ Jämtland Härjedalen.

¹²⁷ Dalarna.

¹²⁸ Jönköping.

¹²⁹ Kronoborg, Västerbotten.

¹³⁰ Västerbotten.

¹³¹ Västmanland s 27.

¹³² Skåne s 14.

¹³³ Dalarna, Jönköping, Värmland.

gäller leverantörer av underlag är det främst Arbetsförmedlingen och Statistiska centralbyrån som nämns. Kunskapsunderlagen visar både på nuläge och på längre sikt samt trender. Fördjupningar görs även inom specifika branscher, såsom exempelvis handel, transport, offentlig förvaltning, livsmedel, data/IT och industribranschen¹³⁴. Tre regioner¹³⁵ har samverkan med högskola och universitet vid framtagandet av statistik och analyser; Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle och Luleå tekniska universitet.

Utifrån presenterade analyser och prognoser förs dialoger med ett stort antal aktörer, såsom kommuner, arbetsgivare, branscher, främjarorganisationer och utbildningsanordnare.

Västernorrland har exempelvis utarbetat Regional fakta¹³⁶ som är en regional modell för behovsbilder inom privat och offentlig sektor. Under 2019 har den tagits fram för gymnasieskolan, yrkeshögskolan, folkhögskolorna samt statistik över demografi och arbetsmarknad.

Samtliga regioner använder Arbetsförmedlingens framtagna regionala prognoser. Regionerna känner en osäkerhet kring i vilken omfattning dessa fortsättningsvis kan levereras då Arbetsförmedlingen är under reformering.

Insatsernas bidrag till måloppfyllelse

Samtliga regioner har svarat och anger att det är den regionala utvecklingsstrategins mål som styr vilka insatser som ska genomföras. De olika kunskapsunderlagen, som presenterats i ovanstående avsnitt, är utgångspunkten för insatser såsom dialoger, seminarier och workshops. Syftet med underlagen är att bidra med bra beslutsunderlag för utbildningsplanering och insatser. Det är även att skapa samsyn kring de behov som finns eller som kommer att uppstå längre fram.

Jämtland Härjedalen har påbörjat projektet *Modell för matchning i praktiken* som syftar till att ta fram en modell för hur de kan jobba med utbildningsplanering och aktiviteter utifrån framkomna behov. Resultatet ska bidra till bra beslut kopplat till målen i den regionala utvecklingsstrategin, näringslivsanpassade utbildningar och livslångt lärande för tillväxt och personlig utveckling.

Gävleborg och Västerbotten har ett gemensamt projekt med utgångspunkten att båda regionerna står inför stora etableringar. Något som samtidigt är en utmaning är att hitta kompetens till de arbetstillfällena som följer och att säkra den befintliga industrins kompetens.

Resultat

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. När det gäller svar på frågan om resultat i form av prestationer, så anger regionerna att det är rapporter som har tagits fram, dialoger och projekt som har genomförts samt antal deltagande i insatser. Något ytterligare som nämns är ökad spridning, kommunikering och efterfrågan av underlag samt ökad kunskap hos företag, organisationer, offentliga aktörer och utbildningsanordnare. Jönköping har i sin redovisning angett att regionens analysarbete

¹³⁴ Halland, Kalmar, Kronoberg

¹³⁵ Dalarna, Gävleborg, Norrbotten.

¹³⁶ https://www.rvn.se/sv/Utveckling/naringsliv_innovation_kompetens/kompetensforsorjning/regionala-fakta/regionala-fakta/

tillsammans med aktörer från yrkeshögskolevärlden har lett till effekten att länet erbjuder många yrkeshögskoleutbildningsplatser.

Merparten av regionerna¹³⁷ har angett vad insatserna ska bidra till på lång sikt som exempelvis:

- Fler i sysselsättning och fler företag med tillgång till den kompetens som krävs.
- Förbättrad matchning.
- Utbildningsplanering som har tagit hänsyn till aktuella kunskapsunderlag.

Fyra regioner¹³⁸ har även angett att insatserna ska ge långsiktiga effekter för specifika branscher eller yrken, exempelvis inom byggsektorn, industrin, lärare, vård- och omsorg, tandläkare samt ingenjörer.

3.4.4 Validering

Samtliga regioner beskriver i sin rapportering insatser inom området. Spridningen mellan hur de olika regionerna tar sig an valideringsområdet är stor. Dialog och samverkan i olika former sker i samtliga regioner, där kommuner, utbildningsanordnare och näringsliv är vanligt förekommande partners. Uppsala anger att väl fungerande validering kräver att det övergripande ansvaret finns på statlig nivå, för att undvika att parallella strukturer skapas, något ytterligare fyra regioner¹³⁹ även uppmärksammar.

- I Västra Götaland finns Validering Väst¹⁴⁰, en stödstruktur för validering. De beskriver sin roll som "att vara drivande, samordnande, stödjande och kunskapshöjande i valideringsfrågor"¹⁴¹. Västra Götaland har också under året, i samverkan med de fem lärosätena i regionen samt Högskolan Jönköping och Högskolan Halmstad färdigställt utvecklingsarbetet om bedömning av reell kompetens.

Nio regioner¹⁴² beskriver samverkan och dialog med den statliga nivån, vanligen Arbetsförmedlingen och Skolverket. Samverkan med lärosäten samt deltagande i Valideringsdelegationens referensgrupp¹⁴³ förekommer också.

Fem regioner¹⁴⁴ anger att de har planer på, eller redan har etablerat, samverkan med andra regioner inom området validering.

Femton regioner¹⁴⁵ beskriver projekt inom området validering. Regionerna samverkar med på olika vis med projekten. Sex projekt finansieras av Socialfonden, övriga av Tillväxtverket eller annan, finansieringskälla. Fyra projekt har helt eller delvis nyanlända

¹³⁷ Ej Gotland, Uppsala, Värmland, Västerbotten.

¹³⁸ Blekinge, Jönköping, Västmanland, Östergötland.

¹³⁹ Halland, Kronoberg, Västra Götaland, Örebro.

¹⁴⁰ <https://www.valideringvast.se/>

¹⁴¹ Västra Götaland s. 24.

¹⁴² Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland.

¹⁴³ Den regionala referensgruppen har gett input till Valideringsdelegationen kring förslag i det slutbetänkandet delegationen lämnade till regeringen den 13 januari 2020. Referensgruppens deltagare har varit strateger och regionutvecklare från regioner med särskilt engagemang och erfarenhet av validering.

¹⁴⁴ Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västmanland, Örebro.

¹⁴⁵ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

som målgrupp. Projektexemplen nedan gäller validering i allmänhet, ingen av dessa har nyanlända som primär målgrupp.

- Västernorrland driver tillsammans med Sollefteå kommun, fackförbundet Kommunal, samt Utbildningsrådet för hotell och restauranger projektet *Målbild Måltid*. I projektet validerar yrkesbedömare kompetensen hos individer så att de kan söka jobb som exempelvis kock eller måltidsbiträde.
- I Östergötland bedrivs metodutvecklingsprojektet *Validering i Östergötland – en väg in*, som finansieras av Socialfonden och leds av Motala kommun. Östergötland deltar tillsammans med regionens kommuner. Dess syfte är att ta fram en gemensam plattform med samlad information för validering i Östergötland.

Insatserna bidragit till måloppfyllelse

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. 16 regioner¹⁴⁶ anger att insatserna bidrar till att nå målen i de regionala utvecklingsstrategierna, men rapporteringen har en viss spännvidd, från hänvisning till en kort rubrik till mer utförliga resonemang. Kalmar redovisar att socialfondsprojektet *Samverkan leder till arbete* bidrar till målen i den regionala handlingsplanen för Socialfonden. Skåne deltar i ett projekt inom Interreg North Sea Programme och hänvisar till att det bidrar till målen för den regionala utvecklingsstrategin.

Nio regioner¹⁴⁷ kopplar insatserna till mål i respektive regionala utvecklingsstrategi som berör matchningen på arbetsmarknaden samt kompetensförsörjning och tillgång till arbetskraft.

Fyra regioner¹⁴⁸ beskriver insatserna i relation till mål i de regionala utvecklingsstrategierna som i olika avseende betonar individens möjligheter till livslångt lärande och att ta sig in på arbetsmarknaden.

Det förekommer att regionerna kopplar insatserna till flera olika mål i de regionala utvecklingsstrategierna.

Resultat

Alla regioner har besvarat frågan om vilka resultat som följer eller förväntas följa av insatserna. Det är dock stor spridning både avseende vilken form av insatser som beskrivs och hur resultaten av dessa insatser presenteras. Resultaten bedöms i hög grad vara sammankopplade med hur långt regionen har kommit med arbetet inom validering, där flera regioner¹⁴⁹ anger ökad kunskap och förbättrad samverkan som resultat, medan fyra regioner¹⁵⁰ beskriver avgörande steg mot att ha etablerat regionala strukturer för validering. Fem regioner¹⁵¹ redovisar resultat som behandlar kvantifierbara resultat.

¹⁴⁶ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁴⁷ Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro.

¹⁴⁸ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Västra Götaland.

¹⁴⁹ Blekinge, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁵⁰ Gotland, Gävleborg, Värmland, Västra Götaland.

¹⁵¹ Dalarna, Jönköping, Sörmland, Västerbotten, Västmanland.

3.4.5 Yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning

Alla regioner har besvarat frågan och beskriver någon form av samverkan eller dialog avseende utformningen av regionalt yrkesvux. Regionernas roll är att utreda eller undersöka behov av utbildningar, utbildningsutbud och inriktning på utbildningar. En vanligt förekommande arena för samverkan och kunskapsinhämtning är olika former av nätverk, samverkansgrupper eller träffar där flera aktörer ingår. Det kan röra sig om branschföreträdare, rektorer eller myndigheter. Den här typen av samverkan äger rum i samtliga regioner, dock med stor spridning avseende utformning och omfattning. Flera regioner¹⁵² tar steget mot att invånare ska kunna söka utbildning i hela regionen, oberoende av i vilken kommun man är bosatt. Tre regioner¹⁵³ har gemensamma webbplatser där utbildningsutbudet är tillgängligt. Ytterligare tre regioner¹⁵⁴ håller på att etablera sådana webbplatser. Elva regioner¹⁵⁵ uppger att man möter utmaningar inom området, och dessa handlar bland annat om finansiering, inomregionala skillnader och skilda synsätt kring hur arbetet ska bedrivas.

Flera utmaningar i utbildningsplanering av yrkesvux lyfts av regionerna:

- Regionernas¹⁵⁶ roll och ansvar är otydligt. Därmed är det svårt att dels påverka och dels finna strukturer och arbetssätt.
- Avsaknad av tillgång till regional statistik av yrkesutbildning på gymnasial nivå över antal studerande, antal examinerade samt antal etablerade på arbetsmarknaden¹⁵⁷
- Att förändra/breda utbudet av yrkesvux då kommunernas svaga ekonomiska läge innebär att de inte klarar av motfinansieringen, vilket får till följd att de inte breddar och utökar utbudet av utbildningar i den utsträckning det finns potential för.¹⁵⁸

Insatserna bidragit till måluppfyllelse

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. 18 regioner¹⁵⁹ har angett att insatserna inom regionalt yrkesvux bidrar till de mål som har fastställs i de regionala utvecklingsstrategierna. 13 regioner¹⁶⁰ tar upp matchningen på arbetsmarknaden och behovet av kompetensförsörjning. Tre regioner¹⁶¹ tar upp mål i de regionala utvecklingsstrategierna som är kopplade till individens möjlighet till utveckling.

¹⁵² Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten.

¹⁵³ Halland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁵⁴ Norrbotten, Skåne, Östergötland.

¹⁵⁵ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Örebro.

¹⁵⁶ Gotland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁵⁷ Halland.

¹⁵⁸ Dalarna.

¹⁵⁹ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁶⁰ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁶¹ Jämtland Härjedalen, Skåne, Uppsala.

Tre regioner¹⁶² nämner bidrag till övriga mål, där kopplingen till respektive regionala utvecklingsstrategier inte framgår.

Resultat

Alla regioner har besvarat frågan. Spridningen mellan regionernas svar är omfattande, såväl avseende vilken typ av resultat som insatserna har gett, som i vilken omfattning resultaten är beskrivna. Det förekommer att de resultat som omnämns redovisas i termer av förväntade sådana, exempelvis i de fall då insatserna har påbörjats sent under 2019 eller är av en mer långvarig karaktär. Samtliga regioner redovisar resultat inom områdena ökad kunskap och samverkan.

Avseende långsiktiga effekter lyfter fem regioner¹⁶³ att man förutser bättre matchning som en följd av insatserna. Långsiktiga effekter som omnämns rör bland annat stärkt regional utvecklingsförmåga samt hållbar samverkan.

3.4.6 Etablering av lärcentrum

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. Lärcentrum är av stor betydelse för att öka tillgängligheten till utbildning på flera nivåer, något som lyfts i den nationella strategin. I regionernas uppdrag ingår att bidra till etablering av lärcentrum. Så gott som alla regioner¹⁶⁴ har angett att de har bidragit med information om lärcentra och dess möjlighet samt uppmanat kommunerna att samverka med varandra.

Fyra regioner¹⁶⁵ har genomfört kartläggning eller förstudie för att se vart i länet som lärcentra finns, vad dessa erbjuder och förutsättningar för lärcentra i de olika kommunerna. Blekinge lyfter utmaningar som har identifierats, bland annat att hitta incitament för lärosäten att bedriva utbildning vid lärcentrum. Andra utmaningar som några regioner¹⁶⁶ nämner är att lärcentrum är en kommunal fråga och att det finns begränsade möjligheter för regionen att påverka. Flertalet regioner¹⁶⁷ menar dock att lärcentrum är ett viktigt område för att främja tillgången till utbildning och för ett livslångt lärande.

- Gävleborg är ett gott exempel där de tillsammans med länets samtliga kommuner arbetar för etablering och utveckling av lärcentrum. Regionen har en bärande roll i att hålla ihop arbetet samt sprida kunskap och metoder. Resultatet är att det nu finns lärcentrum i samtliga kommuner. Det finns utbyte mellan dessa samt att de har samma teknik för fjärr- och distansutbildning, vilket gör att de kan dela utbildningar med varandra och högskola. Nästa steg i utvecklingen av lärcentrum är att utöka möjligheterna kring yrkeshögskoleutbildning och satellitort. Myndigheten för yrkeshögskolan och länets lärcentrum ser fördelarna med att arbeta vidare med flexibla lösningar som en satellitort erbjuder.
- Norrbotten och Västerbotten samverkar över länsgränsen. Det har lett till en gemensam ansökan om statsbidrag till Skolverket för utveckling av lärcentra från samtliga 29 kommuner. Om ansökan beviljas kommer det att resultera i gemensam

¹⁶² Dalarna, Gotland, Östergötland.

¹⁶³ Gävleborg, Skåne, Stockholm, Värmland, Västmanland.

¹⁶⁴ Ej Dalarna, Jämtland Härjedalen.

¹⁶⁵ Blekinge, Halland, Jönköping, Sörmland.

¹⁶⁶ Halland, Uppsala, Västernorrland.

¹⁶⁷ Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten.

kompetensutveckling kring fjärr- och distansundervisning samt utveckling av gemensamma utbildningar med mera.

Dalarna och Jämtland Härjedalen har svarat att de inte har genomfört några insatser inom detta område.

Insatserna bidragit till måluppfyllelse

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. Tretton¹⁶⁸ av regionerna redovisar att insatserna bidrar till att uppnå ett av de övergripande målen i de regionala utvecklingsstrategierna. Tre regioner¹⁶⁹ har beskrivit målet tydligt, men inte angett vilken strategi det tillhör och slutligen har tre regioner¹⁷⁰ inte angett någon strategi alls. Dalarna och Jämtland Härjedalen har svarat att de inte genomfört några insatser.

Resultat

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen och nitton regioner¹⁷¹ har genomfört insatser. En prestation som nämns av flertalet regioner¹⁷² är att de har bidragit till att kommunerna har skickat in en ansökan till Skolverket om statsstöd för etablering eller vidareutveckling av lärcentrum. Tre regioner¹⁷³ har även bidragit till att kommunerna gör en gemensam ansökan till Skolverket för samverkan kring lärcentrum.

Regionerna har, för effekter på lång sikt, framför allt angett att det skapar ökad tillgänglighet och likvärdiga möjligheter till utbildning, på alla nivåer i utbildningssystemet. Ett lärcentrum med tillgång till fjärr- och distansundervisning, där även samverkan kan ske med andra lärcentrum i utbud av utbildningar.

3.4.7 Tidigare insatser inom Kompetensförsörjning med resultat

Samtliga regioner, förutom Västernorrland och Halland, har besvarat frågan. Östergötland har uppgett att de inte har genomfört insatser föregående år, som gett resultat eller effekter under 2019. Åtta regioner¹⁷⁴ beskriver insatser inom området dialog, samverkan och nätverksaktiviteter. Den här typen av aktiviteter har exempelvis lett till att man lagt en grund för samarbete kring utbildningsutbud samt fått djupare kunskap om den regionala arbetsmarknaden. Sju regioner¹⁷⁵ redovisar projekt som gett resultat under 2019. Den vanligaste finansieringsformen är Socialfonden, men också annan finansiering förekommer.

- Kalmars arbete med Yrkehögskolenätverket syftar till att förbättra kvaliteten på de ansökningar som lämnas in till Myndigheten för yrkeshögskolan. Under 2019 har antalet beviljade ansökningar tydligt ökat.

¹⁶⁸ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁶⁹ Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

¹⁷⁰ Gotland, Uppsala, Östergötland.

¹⁷¹ Ej Gotland, Jämtland Härjedalen.

¹⁷² Blekinge, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁷³ Gävleborg, Norrbotten, Västerbotten.

¹⁷⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland, Värmland, Västmanland.

¹⁷⁵ Blekinge, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland.

- I Uppsala avslutades projektet Smart Industri, där en utbildningsplan för operatörer inom Life Science¹⁷⁶ togs fram. Uppsala kommun startade upp utbildningen 2019, och den ingår i Teknikcollege.

3.4.8 Sammanfattande analys

Kompetensförsörjningsfrågorna är fortsatt ett prioriterat område i de regionala utvecklingsstrategierna. Revidering av dessa strategier har även medfört att några regioner väljer att koppla på särskilda kompetensförsörjningsstrategier och/eller handlingsplaner för att ännu tydligare peka ut insatser för att bidra till att lösa utmaningar. Strategierna har tagits fram i bred samverkan med relevanta aktörer i länen. Mätning av måluppfyllelse genomförs i samband med uppföljning av strategin. De mål som nämns är främst långsiktiga och i vissa fall svåråtgörbara. Mål som fler i sysselsättning, förbättrad matchning och så vidare kräver att det finns mätbara utgångsvärden.

Regionerna har en viktig roll som kunskaps- och nätverksaktör i kompetensförsörjningsarbetet som omfattar en mängd olika delar.

En summering av regionernas redovisning och vår analys visar på nedanstående.

Kompetensförsörjningsfrågorna är fortsatt prioriterat i de regionala utvecklingsstrategierna. Fler regioner tar ett steg till genom att ta fram kompetensförsörjningsstrategier/handlingsplaner, kopplat till den mer övergripande strategin, för att mer konkret peka ut vilka insatser som behöver göras utifrån regionens utmaningar. Regionen har i regel inte en genomföranderoll, utan mer att utveckla och initiera insatser medan det är andra aktörer som genomför insatser. Detta arbete kräver samverkan mellan regionen och ett flertal relevanta aktörer. I hur hög grad som regionens arbete ger effekter beror dock på i vilken utsträckning regionen har ett väl förankrat och utvecklat regionalt ledarskap med en långsiktighet i det regionala kompetensförsörjningsarbetet.

Analyser och prognoser utgör grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Samtliga regioner använder sig av Arbetsförmedlingens framtagna regionala analyser och prognoser. Med anledning av att den tidigare regionala analyskapaciteten hos Arbetsförmedlingen har tagits bort finns en osäkerhet hos regionerna i vilken omfattning dessa fortsatt kan levereras. Det skiljer sig åt mellan regionerna vilken kapacitet de själva har, både vad gäller möjligheten köpa in material och vad gäller egen analyskapacitet. Ytterligare en utmaning som har identifierats är att myndigheter/organisationer använder sig av olika metoder, definitioner, tidshorisonter och avgränsningar i framtagandet av underlag, vilket gör det svårt att tolka vad det faktiska kompetensbehovet är.

Det är svårt att se vilka resultat som insatserna har lett till när det gäller validering och yrkesvux mer än ökad samverkan och ökad kunskap. För yrkesvux anger en övervägande andel av regionerna utmaningar kring finansiering, inomregionala skillnader och skilda synsätt. Den information som regionerna har bidragit med när det gäller lärcentra bedömer Tillväxtverket har lett till att fler kommuner har ansökt om statsbidrag hos Skolverket. Det skiljer sig dock åt i regionerna hur pass intresserade kommunerna är av att etablera och utveckla lärcentrum. Orsaken till detta är bland annat kommunernas

¹⁷⁶ Enligt branschorganisationen Swedenbio består Life Science-branschen av företag som utvecklar nya medicinska innovationer som förbättrar människors hälsa. Vanligtvis brukar man säga att life science-branschen består av bioteknik- läkemedels- och medicinteknikföretag (<https://swedenbio.se/om-life-science/>).

ekonomiska situation och prioritering.

Vi kan konstatera att en mängd projekt har genomförts eller pågår. Vår tolkning är att regionerna är beroende av andra finansieringsformer för att kunna utveckla och förstärka specifika områden. Regionerna är antingen projektägare, finansiär och/eller medverkande part i dessa projekt.

Sammanfattning - Kompetensförsörjning

- Kompetensförsörjningsfrågorna är fortsatt prioriterade i de regionala utvecklingsstrategierna.
- Kompetensförsörjningsarbetet kräver en långsiktighet för att vara framgångsrikt.
- Analyser och prognoser utgör grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Det finns osäkerhet kring tillgången av dessa kunskapsunderlag samt regionens resurser och analyskapacitet
- Regionerna bedriver flertalet projekt för att kunna utveckla och förstärka specifika områden.

3.5 Internationellt samarbete

Under denna rubrik rapporteras insatser och resultat inom internationellt samarbete, samt vilka insatser som genomförts inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen.

Internationellt samarbete är en av fyra prioriteringar för det regionala tillväxtarbetet i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Internationellt samarbete beskrivs i strategin som en förutsättning för att kunna möta olika samhällsutmaningar för Sverige och dess regioner. Det är dessutom ett verktyg för att kunna genomföra övriga prioriteringar i strategin. Detta blir tydligt i regionernas åiterrapportering, då insatser kopplat till internationellt samarbete även beskrivs i andra delar av rapporteringen.

Instruktionen för åiterrapporteringen består i att

- Kortfattat beskriva hur internationellt samarbete har använts som ett verktyg för att genomföra övriga prioriteringar i nationella strategin (Innovation och företagande, Attraktiva miljöer och tillgänglighet samt Kompetensförsörjning) och för att bättre kunna möta samhällsutmaningar. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.
- Beskriv vilka insatser som har genomförts inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen.
- En tabell med exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation och förväntade eller faktiska resultat på lång och kort sikt.
- Tidigare insatser inom området som har gett resultat eller effekter under året.

Alla regioner har skrivit något om internationellt samarbete i sina rapporter, dock med något olika fokus. Detta återspeglar hur prioriteringen är skriven i den nationella strategin, där allt från EU:s sammanhållningspolitik till företagets möjlighet att nå nya marknader täcks in.

I och med att åiterrapporteringarna i år har strukturerats på ett nytt sätt, är regionernas svar inte lika uttömmande som tidigare år. Regionerna har ombetts skriva kortfattat och ge exempel på insatser som har genomförts under året, inte fullständiga listor. Nedanstående sammanfattning bör ses i ljuset av detta.

3.5.1 Internationellt samarbete - Insatser

Det är många intressanta insatser som beskrivs och en väldig bredd på det som görs. Nedan sammanfattas några av de vanligast förekommande insatserna som har rapporterats, men det är inte en heltäckande bild.

De vanligaste insatserna som beskrivs är deltagande i någon form av nätverk eller samverkansplattform, samt deltagande i projekt. Syftet med den samverkan som rapporteras är framför allt att bedriva påverkansarbete eller att samarbeta kring en specifik sakfråga, men det kan också handla om kunskapsutbyte.

Regionerna samverkar vanligtvis med närliggande regioner, både inom Sverige och med angränsande länder. Ett värde med att samarbeta internationellt är att utbyta erfarenheter och kunskap med regioner med liknande förutsättningar, vilket kanske inte alltid är i närområdet. Ett exempel på detta är Stockholm som är med i nätverket *Metrex* för storstadsregioner i EU med inriktning på regional utveckling och rumslig planering. Det är generellt få samarbeten utanför EU som nämns i årets rapportering.

Prioriteringar och samhällsutmaningar

Det är inte alla regioner som har kopplat internationella insatser till mål i de regionala utvecklingsplanerna, men de flesta uttrycker att det är ett verktyg för att genomföra de övriga prioriteringarna i nationella strategin (innovation och företagande, attraktiva miljöer och tillgänglighet samt kompetensförsörjning) och för att hantera samhällsutmaningar. Några exempel ges nedan.

- **Attraktiva miljöer och tillgänglighet**

Kopplat till denna prioritering genomförs en hel del projekt och samarbete i nätverksarbete inom transport och infrastruktur. Utöver detta är det mer spritt fokus i insatserna:

Jämtland Härjedalen beskriver sitt deltagande i *UNESCO creative cities*. Syftet med nätverket är att utbytet mellan städer och regioner ska skapa en hållbar lokal tillväxt inom olika kulturgrenar. Östersund är som enda svensk stad med i gastronominätverket. Förhoppningen är att öka kännedomen om Jämtland Härjedalen som matregion, vilket i sin tur bidrar till fler affärsmöjligheter för företagen och lockar besökare till länet.

Stockholm genomför projekt med bäring på turism och besöksnäring. *Seastop* ska förbättra service i gästhamnar och gör investeringar för hållbar turism, *Retrout* ska utveckla sportfiske av torsk till hållbart fiske riktat mot turism, *Baltic Wings* utvecklar fågelskådning som besöksnäring och möjliggör därmed en förlängning av turistsäsong¹⁷⁷. Samtliga projekt genomsyras av ett hållbarhetstänk. De genomförs även inom ramen för Östersjöstrategins mål.

¹⁷⁷ Seastop och Baltic Wings finansieras av Interreg Cental baltic, Retrout finansieras av Interreg Baltic Sea Region.

- **Innovation och företagande**

Kopplat till denna prioritering rapporteras det framför allt om insatser inom smart specialisering, vilket beskrivs i ett separat avsnitt nedan. Några exempel utöver detta är:

Regionerna som ingår i Norra Mellansverige (Dalarna, Gävleborg, Värmland) ingår i EU-kommissionens pilotprojekt för regioner i industriell omvandling, *Industrial transition regions*. Norra Mellansverige är en av tolv regioner och medlemsstater som valdes ut att delta i piloten. Deltagarna har fått expertstöd från EU-kommissionen för att ta fram en handlingsplan för ekonomisk omställning. De första resultaten från projektet har presenterats. Norra Mellansverige har i handlingsplanen identifierat att för att uppnå övergången till en cirkulär ekonomi med låga koldioxidutsläpp kommer regionen att inrätta ett labb som arbetar med resurseffektiva lösningar för lokala företag¹⁷⁸.

Örebro deltar i forskningsprojektet *Cherries*¹⁷⁹ som utgår ifrån hur hälso- och sjukvården på ett mer innovativt sätt kan bidra till att hantera konsekvenserna av lokala och regionala samhällsutmaningar. De ska arbeta fram nya samarbetsformer mellan hälso- och sjukvården och civilsamhället, med fokus på västra länsdelen i Örebro län.

- **Kompetensförsörjning**

Örebro och Värmland tar upp sitt arbete med att sprida information om möjligheterna som finns i Erasmus+. I Örebro har två projektidéer formulerats där den ena handlar om att stärka erfarenhetsutbyte inom studie- och yrkesvägledning och den andra ska främja nya arbetsmetoder för gymnasiesärskola och Komvux.

Kronoberg har deltagit i *Baltic Sea Labour Forum* som fokuserar på arbetslivsfrågor inom Östersjöområdet och består av olika aktörer på arbetsmarknaden, såväl arbetsgivare som arbetstagare och statliga representanter.

- **Samhällsutmaningar**

Det finns även projekt och nätverk som behandlar de samhällsutmaningar som beskrivs i Nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Ett intressant projekt att lyfta är Dalarnas deltagande i projektet *Silver SMEs*,¹⁸⁰ som ska bidra till att det skapas ett lärande kring hur man kan möta den demografiska utmaningen med en åldrande befolkning. Fokus är på den potential som den seniora marknaden utgör inom den så kallade silverekonomin. Förväntad effekt av projektet är att nya produkter utvecklas som bidrar till ökad livskvalité i ett åldrande samhälle, speciellt i lands- och glesbygd, och minskade kostnader inom vård och omsorg genom innovativa lösningar.

Ett flertal projekt och nätverk förekommer också kopplat till utmaningar inom klimat, miljö och energi, vilket är ett fokus både nationellt och för EU. För att ge några exempel så tar Skåne upp samarbetet inom *Greater Copenhagen* där miljö- och klimatfrågor är vägledande för samarbetet. Halland nämner projektet *The Blue Move for Green Economy* vilket främjar användningen av vätgas från förnybar energi. Gotland har blivit utsedd att få rådgivning och stöd i sitt arbete med energiomställning inom ramen för EU-kommissionens initiativ *Clean Energy for EU Island*.

¹⁷⁸ Läs mer om pilotprojekten: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2419

¹⁷⁹ Cherries - Constructing Healthcare Environments through Responsible Research Innovation and Entrepreneurship Strategies. Finansieras av Horisont 2020.

¹⁸⁰ Finansiering Interreg Europe.

Internationella strategier och intern struktur

Flera regioner rapporterar om att de har internationella strategier för att integrera det internationella arbetet i den regionala utvecklingsplanen och därmed fokusera sina insatser. Gotland beslutade 2017 om en internationell strategi för att tydliggöra hur internationellt arbete ska bidra till målen i den regionala utvecklingsplanen. Resultatet är mer riktade insatser i relation till de nätverk som bedömts vara mest relevanta, mer systematiskt deltagande på internationella konferenser och tydligare resultatförankring. Gotland identifierade också behovet av att ha en funktion som samlat kan stärka den regionala kapaciteten att nyttja extern finansiering i internationella projekt. Under 2019 fattades därför beslut om att etablera ett projektkontor med detta syfte.

Motsvarande tar Dalarna upp att en utmaning är att strategier saknas inom nyckelområden, vilket har gjort att strategiskt arbete med internationella frågor har försvårats. Även Örebro (2020, s. 41) är inne på samma område där de skriver att *"Internationellt arbete kräver tid, engagemang och stark samverkan mellan internationella strategier och sakområdesansvariga"*. De menar också att det är tidskrävande att ansöka och rigga projekt, vilket gör det mindre attraktivt när resurserna är få.

Hur man organiserar sig internt påverkar förmågan att driva internationella projekt, där någon form av koordinering förefaller behövas. Att ha en internationell strategi och utpekade resurser för att driva frågan bidrar till att kunna utnyttja de möjligheter som finns.

Utöver strategier görs även annat arbete för att nyttja internationellt samarbete som verktyg. Värmland lyfter regionens EU-nätverk som har funnits under en längre tid mellan kommuner, länsstyrelse och Karlstad universitet. Nätverket har bidragit till kunskap och ansökningar av projekt för att bidra till regionens tillväxt.

Kalmar och Kronoberg utgår i sitt internationella arbete från deltagande i *Euroregion Baltic*, som är en politisk och geografiskt förankrad plattform för att utveckla det regionala samarbetet i sydöstra Östersjön. De har alltså ett strategiskt tänk i sitt internationella arbete som utgår från ett nätverk och inte bara deras regionala utvecklingsstrategi.

Internationell projektverksamhet

Projektverksamhet är en stor del av de internationella insatser som beskrivs.¹⁸¹ Det handlar både om att de själva aktivt deltar i projekt och att de redogör för projekt som andra aktörer i regionen driver, samt beskriver regionernas roll som medfinansier.

Flera regioner lyfter vikten av att sprida kunskap om finansieringsmöjligheter till andra aktörer i regionen. Några har rollen som kontaktpunkt för olika Interreg-program där det handlar om att sprida information och stödja aktörer som planerar att ansöka om projektfinansiering.¹⁸² Ett flertal regioner tar även upp sin roll i övervakningskommittéer och styrkommittéer inom Interreg, där de som ledamöter är med och prioriterar vilka projekt som ska få finansiering.

Regionerna tar således olika roller inom projektverksamheten. Det handlar både om att vara aktiva själv, men också att stödja andra aktörer med kunskap och medfinansiering.

Det är särskilt projekt som finansieras av de olika Interreg-programmen som rapporteras. Även projekt med annan EU- finansiering, som ERASMUS + och Horisont 2020

¹⁸¹ Alla utom Sörmland skriver något om projektverksamhet.

¹⁸² Exempelvis Blekinge, Kronoberg och Skåne i South Baltic.

förekommer samt några projekt med finansiering från Svenska institutet eller internt finansierade projekt. Dock är de insatser som rapporterats som tidigare nämnts endast exempel och inte uttömmande listor.

Projektverksamhet beskrivs även i avsnitt 4.5.2 om Östersjöstrategin.

Påverkansarbete

De insatser som har rapporteras omfattar en hel del påverkansarbete. Värt att notera är att mycket av påverkansarbetet sker i samverkan med andra, ofta inom olika internationella nätverk. Utifrån rapporteringen kan man utskilja tre huvudspår för årets påverkansarbete: EU:s sammanhållningspolitik, transport- och infrastrukturfrågor samt Arktis.

Precis som förra året är det stort fokus på framtida sammanhållningspolitiken och den kommande programperioden för strukturfonderna 2021–2027, som har diskuterats inom olika forum och nätverk. Östergötland rapporterar om att länen i Östra Mellansverige har arbetat aktivt för att påverka nästa programperiod, inklusive kommissionens förslag om medel för interregionala innovationsinvesteringar (den så kallade Komponent fem¹⁸³). Västernorrland skriver att man tillsammans med regioner med liknande utmaningar, i och utanför Sverige, har samarbetat för att påverka kommande strukturfonder inklusive rätten till den särskilda allokeringen till glesa regioner. Detta har exempelvis skett genom *Europaforum Norra Sverige* och *Northern Sparsely Populated Areas*.

Frågor inom transport och infrastruktur nämns också frekvent när det gäller påverkansarbete. Dalarna har under året blivit medlem i Bottniska Korridoren¹⁸⁴ för att tillsammans med regioner runt Östersjön delta i påverkansarbete rörande transportinfrastruktur i EU och framtida finansiering (CEF). Även Gävleborg skriver om samarbete för att stärka transportinfrastrukturen i Bottniska korridoren. Ett resultat av detta arbete är att korridoren under året har kommit med bland de tio högst prioriterade transportkorridorerna (TEN-T) inom EU och därmed fått förbättrade möjligheter till finansiering på sikt.

Omvärldens intresse för Arktis har ökat de senaste åren. Norrbotten skriver att betydelsen av deras geografiska läge har ökat i relation till detta. Västernorrland rapporterar att det internationella samarbetet också har kommit att omfatta arktisk politik, främst specifika sakområden som infrastruktur samt forskning och innovation. Västerbotten beskriver att en workshop om Arktis under *European Week of Regions and cities 2018* har lett till ett förbättrat genomförande av den arktiska agendan och en tydligare kännedom om arktiska frågor. Västerbotten skriver även att de har deltagit i Utrikesdepartementets arbete med att ta fram en ny svensk arktisk strategi som ska vara klar mars 2020.

En viktig grund för att bevaka intresseområden och bedriva påverkansarbete är regionernas Brysselkontor. Det är vanligt att flera närliggande regioner har gemensamt kontor som: Central Sweden (Dalarna, Gävleborg, Örebro), Småland-Blekinge-Halland South Sweden (Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg) och North Sweden European Office (Jämtland, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland).

¹⁸³ Interregionala innovationsinvesteringar (Komponent 5) är en möjlighet att samarbeta med andra regioner i Europa inom ramen för smart specialisering, enligt kommissionens förordningsförslag för 2021 – 2027 som ej är beslutat än.

¹⁸⁴ <https://bothnianscorridor.com/sv/>

Smart specialisering

Arbetet med smart specialisering är ett område som många regioner lyfter.¹⁸⁵ Detta sker genom olika samarbetsplattformar inom EU som:

- *Vanguard initiativet*. Främjar den europeiska industrins internationella konkurrenskraft genom samarbeten mellan europeiska regioner inom områden som utpekats i regionernas smarta specialiseringsstrategier.
- *S3 plattformar för smart specialisering*. Regioner med kompletterande styrkeområden kan hitta varandra via EU-kommissionens S3-plattform.
- *European Regions Research and Innovation Network (ERRIN)*. Syftar till att stärka regionernas arbete med forskning och innovation.

Regionerna driver även ett antal projekt kring smart specialisering. Västerbotten rapporterar om projektet AFM-BSR¹⁸⁶ som syftar till att hitta modeller för att matcha regionernas arbete med smart specialiseringsstrategier och att stärka utvecklingspotentialen i Östersjöregionen. Det nystartade *BSR S3 Ecosystem*¹⁸⁷ är ett så kallat plattformprojekt som bygger vidare på resultat och erfarenheter från olika genomförda projekt på området, bland annat AFM-BSR. Projektet ska arbeta för att stärka regioners förmåga att arbeta med smart specialisering. Många regioner saknar metoder och struktur för att implementera smart specialisering, så genom att dela kunskap och erfarenheter mellan regioner i Östersjöområdet vill man stärka regionernas förmåga. En del av projektet är *BSR S3 Directors Network*, som är ett nätverk för regionala utvecklingsdirektörer, där bland annat Gävleborg rapporterar att de deltar.

Stockholm lyfter projektet *Cohes3ion*,¹⁸⁸ som ska stödja det regionala arbetet med smart specialisering samt förbättra kopplingarna med regionalfondsprogrammet. Inom projektet ska de även få stöd att ta fram nya regionalfondsprogrammet i enlighet med DG Regios förhandskrav på smart specialisering. Gävleborg deltog i projektet *Empinno*,¹⁸⁹ med syfte att knyta företagen närmare arbetet med smart specialisering.

Internationalisering av företag

Regionerna skriver om hur de stödjer näringslivet att dra nytta av globaliseringens möjligheter. Nationella strategin beskriver att det krävs bättre internationella kontaktnät, omvärldsbevakning och kunskapsutveckling inom det regionala tillväxtarbetet och hos företagen själva för att kunna ta tillvara på möjligheterna.

Det vanligast förekommande exemplet är arbetet med Regionala Exportcentra (RES). Västmanland beskriver att etableringen och utvecklingen av RES har samlat länets aktörer med tydligt syfte och mål att erbjuda anpassad rådgivning och kompetensutveckling till företag kring exportverksamhet. De rapporterar att en effekt av detta är att de sett en ökad exportverksamhet inom företagen som deltagit i olika program. Men Västmanland

¹⁸⁵ Beskrivs även i avsnitt 4.2 om Innovation och företagande.

¹⁸⁶ AMF- BSR: Alignment of Funding Models in the Baltic Sea Regio. Seed money- finansiering från Östersjöprogrammet.

¹⁸⁷ BSR S3 Ecosystem - Baltic Sea Region Smart Specialisation Ecosystem. Finansiering Östersjöprogrammet

¹⁸⁸ Cohes3ion - Integrating the territorial dimension for cohesive S3. Finansiering Interreg Europe.

¹⁸⁹ Empinno: S3-Empowering for Innovation and Growth in Medium-Sized Cities and Regions. Finansiering Östersjöprogrammet.

beskriver också att det finns utmaningar i samarbetet mellan regional och nationell nivå då aktörerna har olika fokus, olika uppdrag och olika arbetsätt.

Jönköping beskriver sitt arbete med att gynna direktinvesteringar och nyetableringar från utlandet. Arbetet utgår från målet i den regionala utvecklingsstrategin att Jönköping ska vara ett internationellt konkurrenskraftigt län 2035. Arbetet har lett till några etableringar inom tillverkningsindustrin och logistikbranschen. Syftet är också att redan etablerade utländska bolag ska stimuleras att expandera sin verksamhet.

Inom området internationalisering av företag lyfter regionerna också de regionala sidorna på verksamt.se och affärsutvecklingscheckar för internationalisering.

3.5.2 Insatser inom EU:s strategi för Östersjöregionen.

Det är stor variation på regionernas rapportering om insatser kopplade till EU:s strategi för Östersjöregionen. De flesta skriver något generellt på en eller två rader om att insatser är i linje med strategin. Fyra regioner har inte nämnt strategin alls.¹⁹⁰ Endast ett fåtal kopplar insatserna till Östersjöstrategins mål och delmål. Några gör istället kopplingar till strategins policyområden (PA) vilka kan omfatta flera olika delmål. Det går därför inte att dra några entydiga slutsatser om hur regionerna bidrar till strategins mål utan vi tar istället upp några olika exempel nedan.

Revidering av Östersjöstrategins handlingsplan

Inför den översyn av strategins handlingsplan som EU-kommissionen initierat bjöd EU-minister Hans Dahlgren i april in till ett så kallat sakråd. Syftet var att ta del av kunskaper och perspektiv från organisationer, myndigheter och regionrepresentanter, för att ta tillvara på den samlade expertis i frågorna som finns i Sverige. Östergötland var en av fem regioner som hade bjudits in att delta, vilket de nämner i sin rapport och att de lämnat inspel inför utformningen av framtida handlingsplan.

CPMR:s¹⁹¹ Östersjökommission var också inbjudna till sakrådet. Norrbotten innehar sekretariatsfunktionen för denna och har även varit aktiva i den arbetsgrupp som finns gällande arbetet med revideringen av Östersjöstrategins handlingsplan. Stockholm rapporterar att de har deltagit i arbetsgruppen som har resulterat i ett gemensamt ställningstagande *Input paper to the EUSBSR Revision Process* som antagits av medlemsregionerna. I dokumentet lyfts det regionala perspektivet på strategins mål, handlingsplan och styrstruktur med syftet att främja ett större engagemang från regionala aktörer. Skåne rapporterar att CPMR och dess Östersjökommission under 2019 har fortsatt arbetet för en starkare involvering av regionala intressenter i styrning och genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen.

Nätverk i Östersjöregionen

Flera av de nätverk som har beskrivits har fokus på Östersjöregionen och samverkan inom dessa bedöms därför av regionerna som ett sätt att bidra till strategins mål. *Nordiska skärgårdssamarbetet* är ett exempel där Sveriges, Ålands och Finlands skärgårdar samarbetar med syftet att skapa mer liv i skärgården året om. De arbetar för att förverkliga gränsöverskridande idéer, projekt, finansiering och utveckling samt att minska gränshinder.¹⁹²

¹⁹⁰ Dalarna, Jönköping, Uppsala, Värmland.

¹⁹¹ Conference of Peripheral Maritime Regions.

¹⁹² Stockholm, Sörmland, Östergötland.

Euroregion Baltic (ERB) är en politiskt förankrad plattform för att utveckla det regionala samarbetet i sydöstra Östersjön. Blekinge nämner att ERB är en viktig plattform för fördjupad kunskap om hållbarhetsfrågor kopplat till det gemensamma Östersjövattnet. Fokus under året har varit på kunskapsuppbyggnad kring målen i Agenda 2030 och de utmaningar som adresseras i Östersjöstrategins horisontella åtgärd för klimat (HA Climate). Kronoberg nämner att deras samarbeten i Östersjöregionen har utgångspunkt i Euroregion Baltic. Under året har de exempelvis deltagit i aktiviteter kopplade till EUSBSR Annual Forum i Gdansk (Östersjöstrategins årskonferens) och Baltic Sea Labour forum (fokus på arbetslivsfrågor inom Östersjöområdet).

Norrbottnen är ordförande för en arbetsgrupp om turism inom Barentssamarbetet där myndigheter, regioner och besöksnärlingsorganisationer samverkar i Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Samarbetet har resulterat i att besöksnäringen på ett tydligt sätt kommit med i Barents transportplan och att gemensam information om miljömärkning av turistiska upplevelser har tagits fram.

Projektverksamhet som bidrar till Östersjöstrategins mål

Fokus i rapporteringen är olika former av projektverksamhet. Det handlar både om att regionerna själva aktivt deltar i projekt och att de redogör för projekt som andra aktörer i regionen driver som är i linje med Östersjöstrategin.

Framför allt är det projekt som finansieras av Interreg som rapporteras, i huvudsak de programmen som geografiskt täcker in Östersjöregionen som Interreg Baltic Sea Region, Central Baltic och South Baltic. Men även andra Interreg-program anges som finansiering i olika utsträckning.

Svenska institutets finansiering för projektinitering i Östersjöregionen tas upp i rapporterna¹⁹³. Svenska institutet ger finansiering till samarbetsprojekt kring gränsöverskridande utmaningar för organisationer från länderna runt Östersjön inklusive Ryssland och länderna i EU:s Östliga partnerskap. Det är alltså ett sätt att komma igång med projektverksamhet med partners från andra länder som sedan kan utvecklas till längre samarbete och projektansökningar.

Kalmar nämner *BeUBio*¹⁹⁴ som är finansierat av Svenska institutet och har sin utgångspunkt i Östersjöstrategins policyområde *Bioekonomi*. Syftet är bland annat att öka intresset för unga att jobba inom bioekonomi och cirkulär ekonomi och på så sätt säkra kompetens på området, som är centralt för regionens framtid. Internationella nätverk har skapats inom projektet och målet är det ska leda till ett större projekt på området.

Ett antal projekt med tydlig koppling till strategins mål *Länka samman regionen* har drivits i Örebro län, för att stärka Örebroregionen som logistikregion samt för att öka tillgängligheten i hela Östersjöområdet. *Baltic Loop*¹⁹⁵ fokuserar på att förenkla transportflödena genom att utveckla lösningar för minskad restid och minskad tid för frakt på sträckorna mellan Örebro och Sankt Petersburg. *SmartLog*¹⁹⁶ syftar till att utveckla innovativa IT-lösningar för att minska antal tomtransporter och ledtider av varutransporter. Dessa ska sedan testas av logistikföretag i de deltagande länderna.

¹⁹³ Exempelvis Kalmar och Kronoberg.

¹⁹⁴ BSR Youth for SDGs and Cirkular Bioeconomy.

¹⁹⁵ Baltic Loop. Finansierat av Interreg Central Baltic.

¹⁹⁶ SmartLog- Smart Logistics and Freight Villages Initiative. Finansierat av Interreg Central Baltic.

Insatserna bidragit till måluppfyllelse

Sjutton regioner har på något sätt kopplat insatser som har genomförts till mål i sin regionala utvecklingsstrategi.¹⁹⁷ Det har gjorts med varierande detaljeringsgrad, där några regioner pekar ut specifika mål och andra mer svepande anger att insatsen är i linje med framtagna strategier. Hur regionerna svarat framgår av tabellerna i bilaga 4.

Det kan konstateras att det är betydligt fler än förra årets två regioner som kopplar insatserna till specifika mål i sin regionala utvecklingsstrategi. Det beror troligtvis på att strukturen för rapporteringen har förändrats så att detta efterfrågas tydligare. Det är få som har gjort någon koppling till strukturfundsprogrammen mer än att säga att insatsen bidrar till det relevanta programmets mål.

Resultat

Det handlar till stor del om prestationer som rapporteras, alltså antal och omfattning av genomförda aktiviteter. De prestationer som beskrivs är framförallt kopplade till aktiviteter som genomförts inom projekt (möten, konferenser) eller framtagande av olika dokument (rapporter, positionspaper).

Effekter på kort sikt handlar om en förändrad förmåga hos målgruppen som inträffar under tiden insatsen genomförs. Det kan handla om ny/ ökad kunskap eller nya kontakter. Ofta beskrivs förväntade effekter av att man ingår i olika nätverk och den kunskap man förväntas få där. Det kan även handla om förväntningar att påverka policyinstrument och regler.

Förväntade effekter på längre sikt som beskrivs handlar om bestående påverkan inom olika politikområden och på EU-nivå. Ofta är förväntningen att den påverkan på policy och regler som beskrivs på kort sikt får en långsiktig effekt som ändrar samhället på något sätt. Det kan exempelvis handla om att uppfylla målen i Agenda 2030 eller olika klimatmål. De rapporteras även om förväntade effekter på ökad livskvalité och minskade kostnader för vård och omsorg.

Resultat av de insatser som genomförts framgår i tabellerna i bilaga 4.

3.5.3 Tidigare insatser inom Internationellt samarbete med resultat

I årets rapportering har regionerna givits möjlighet att inte bara beskriva de insatser som genomförts under året, utan även reflektera över tidigare insatser som man nu kan se effekterna av. Detta är ett försök att fånga upp långsiktiga effekter av arbetet och inte endast det som gjort under året.

Fjorton regioner har fyllt i något i denna tabell (se bilaga 4.2).¹⁹⁸ Regionerna rapporterar vad genomförda projekt har lett till samt resultat av påverkansarbete. En del tar även upp samarbeten som har pågått under en längre tid och resultatet av detta.

Resultat från projekt handlar om kontakter som etablerats och där samverkan fortfarande sker efter projektet har avslutats. Det handlar också om ökad kunskap och insikt om det egna arbetet som påverkar hur man numera jobbar.

¹⁹⁷ Ej Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala.

¹⁹⁸ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västra Götaland, Västmanland, Västerbotten, Värmland, Östergötland, Örebro.

Västra Götalandsregionen har arbetat med projektet *FIER – Fast track integration in European Regions*,¹⁹⁹ som är ett samarbetsprojekt med de länder i Europa som tagit emot flest antal asylsökande de senaste åren. Projektet syftar till att påskynda tiden för nyanlända att komma ut på arbetsmarknaden. Projektet avslutades vid årsskiftet och många av de pilotprojekt som har drivits fortsätter nu inom ordinarie verksamhet.

Östergötland nämner projektet *EmpInno*²⁰⁰ där de fått ökad kunskap om andra europeiska regioners arbete med smart specialisering och innovationsprocesser, men också ökade insikter i det egna arbetet genom de ”peer reviews”²⁰¹ som ingick i projektet.

Norrbottnen rapporterar om projektet *Visit Arctic Europe* (Interreg Nord) som arbetade för att skapa ett gemensamt turistområde som förenar styrkorna i norra Sverige, Finland och Norge för att svara mot ökad konkurrens på världsmarknaden. Projektet har resulterat i flera nya resepaket, ökade inkomster och ökade årsverken.

Påverkansarbete sker oftast under en längre tidshorisont. Örebro har under några år engagerat sig internationellt för att stärka gränsregionala och transnationella samarbeten. Genom deltagande i CPMR har Örebros position gällande revideringen av TEN-T uppmärksammats som ett gott exempel på hur en region kan påverka europeisk transportpolitik och har bidragit till i Nordsjökommissionens position gällande TEN-T. ”

Effekter av samarbeten som har pågått under en längre tid rapporteras av några. Skåne lyfter sitt arbete som kontaktpunkt för Interreg South Baltic vilket har lett till ett antal beviljade projekt och stort antal deltagande aktörer från Skåne inom Interreg-projekt.

3.5.4 Sammanfattande analys

Rapporterna visar att internationellt samarbete är ett viktigt verktyg i det regionala tillväxtarbetet. Främst sker samarbetena i form av deltagande i nätverk och genom projektverksamhet. Detta är något vi känner igen från tidigare års rapporteringar. Nytt för i år är att hållbarhetsfrågorna lyfts tydligare. Hållbarhetsaspekten framhålls både när det handlar om de projekt som genomförs, men också när man beskriver syfte med nätverk och fokus i internationella samarbeten.

I rapporteringen framgår att regionerna har tagit delvis olika roller. Några är väldigt aktiva i påverkansarbete, medan andra framför allt framhåller sin roll som finansierare och som stöd till andra aktörer. Det framgår i rapporteringen att många regioner lägger kraft på att främja andra så att de kan vara med i internationella sammanhang, genom att ta ansvar för att sprida kunskap och information.

Internationell samverkan sker genom att bedriva påverkansarbete, samarbeta kring en specifik sakfråga eller för att få ny och utökad kunskap. I stor utsträckning sker samverkan med våra närmsta grannländer, men även med de som har liknande förutsättningar som en själv, exempelvis gällande gleshetsfrågor, storstadsutmaningar eller inom smart specialisering.

Påverkansarbetet under året har haft fortsatt stort fokus på kommande sammanhållningspolitik för 2021–2027 samt på transport och infrastruktur, i likhet med tidigare år. Vi kan urskilja en viss ökning i rapportering av betydelsen av arktiska frågor. Regioner har också på olika sätt engagerat sig i revideringen av Östersjöstrategins

¹⁹⁹ Finansiering från EU kommissionens program EaSI PROGRESS.

²⁰⁰ EmpInno: S3-Empowering for Innovation and Growth in Medium-Sized Cities and Regions. Finansiering Östersjöprogrammet.

²⁰¹ Peer review = expertgranskning eller sakkunnig kollegial granskning

handlingsplan, både själva och genom CPMR:s Östersjökommission. Generellt sätt sker mycket av påverkansarbetet i samverkan med andra för att kraftsamla resurser och för att bli en tydligare röst.

Att det är stort fokus på kommande programperiod indikerar att strukturfonderna, i detta sammanhang specifikt Interreg, är ett viktigt verktyg i det regionala utvecklingsarbetet. Annars hade inte kraft lagts på att samverka för att göra inspel och påverka.

Rapporteringarna visar på olika uppfattningar kring att mycket insatser genomförs i form av projekt. Några framhåller att de har små ekonomiska resurser vilket innebär att projekt är viktiga verktyg i utvecklingsarbetet, medan andra skriver att det är svårt att prioritera det tidskrävande arbetet att ansöka och rigga projekt när resurserna är få.

Flera regioner har internationella strategier för att samordna insatserna, bidra till ny kunskap och förbättra verksamheten. Det kan utläsas att de regioner som har tydliga mål och strategier för sitt arbete, och framför allt de som har utpekade personer som arbetar med det, förefaller se större nytta med internationella samarbeten. De regioner som har rapporterat väldigt sparsmakat med insatser hävdar nästan samtliga att det är på grund av brist på resurser och att det därmed blir svårt att prioritera det internationella arbetet.

Internationellt samarbete är men prioritering men beskrivs även i nationella strategin som ett verktyg. Många av regionerna använder detta uttryck när de kopplar insatserna till nationella strategins prioriteringar och samhällsutmaningar, samt till målen i sina egna regionala utvecklingsstrategier. För att internationellt samarbete ska kunna användas som ett verktyg, och därmed skapa nytta för regionen, så behövs ett strategiskt tänk men också samverkan internt. Samarbete kan vara en utmaning, men också en möjlighet.

Internationellt samarbete leder oftast till utökad nationellt samarbete mellan olika aktörer, men kan också leda till internt samarbete mellan avdelningar som vanligtvis inte samverkan.

Som nämns inledningsvis i avsnittet är prioriteringen internationellt samarbete väldigt brett skriven i nationella strategin. Man förklarar inte bara vad som ska göras, utan även hur och möjlig finansiering (strukturfonderna). Prioriteringen täcker in EU:s sammanhållningspolitik, företags internationalisering och vilken geografi som är extra betydelsefull. Detta skiljer sig från övriga prioriteringar i strategin. I samband med framtagandet av en ny nationell strategi (som pågår nu) bör regeringen fundera över hur internationellt samarbete tas upp då det snarare är ett verktyg än en prioritering.

EU:s strategi för Östersjöregionen

Merparten av regionerna rapporterar insatser som de bedömer är i linje med EU:s strategi för Östersjöregionen. Rapporteringen är dock något spretig där de flesta inte gör tydligare kopplingar än så, medan några kopplar insatser till strategins mål och delmål och några mot strategins policyområden. Detta belyser den återkommande kritiken att strategins struktur är något komplicerad vilket gör den svår att kommunicera. Vi ser samma drag i den återrapportering som myndigheter och länsstyrelser gör gällande genomförande av Östersjöstrategin i Sverige.²⁰² Det förefaller ibland enklare för aktörerna att koppla sina projekt till ett policyområde än till delmålen.

Under våren 2019 hölls ett EU-sakråd avseende översynen av Östersjöstrategins handlingsplan. Av totalt 21 inbjudna organisationer var fem regioner samt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), vilket visar på att regionerna ses som betydelsefulla för

²⁰² Se *Internationalisering genom samarbete i Sveriges närområde – delrapport 4*. Tillväxtverket, dnr Å 2016 - 000088

genomförandet av strategin. Tillväxtverket har under året märkt ett något ökat intresse från regionerna att delta på våra nätverksmöten för strategin.²⁰³ Till nätverksmötena bjuds de myndigheter och länsstyrelser in som har uppdrag att bidra till strategins genomförande. Även regionerna bjuds in, men intresset för att delta har varit svalt. Att anmälda deltagare från regionerna ökat ser vi som positivt.

Sammanfattning – Internationellt samarbete

- Internationella samarbeten sker framförallt genom projektverksamhet eller deltagande i nätverk.
- Hållbarhetsaspekten har lyft fram tydligare i årets rapportering än tidigare.
- Fortsatt stort fokus på arbete med kommande strukturfondsperiod för 2021 – 2027. Mycket påverkansarbete även inom området infrastruktur och transport, och vi noterar en viss ökning av det arktiska perspektivet i olika frågor.
- Internationellt samarbete är ett verktyg för att genomföra de andra prioriteringarna i nationella strategin, samt de samhällsutmaningar som nämns där.
- För att internationellt samarbete ska kunna användas som ett verktyg, och därmed skapa nytta för regionen, så behövs dock struktur och intern samordning.
- Regionerna tar olika roller i sitt arbete inom internationellt samarbete. De flesta lyfter betydelsen av att stödja andra aktörer genom finansiering, kunskap och information.
- Merparten av regionerna rapporterar insatser som de bedömer är i linje med EU:s strategi för Östersjöregionen. Bland annat har de varit aktiva i att bidra till revideringen av strategins handlingsplan.

²⁰³ Kalmar, Västra Götaland, Skåne och Östergötland har tex deltagit på något av årets två möten.

4 Sammanställning återrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Det här kapitlet beskriver regionernas och länsstyrelsernas återrapporteringar för anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

4.1 Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Återrapporteringskravet fokuserar på användningen av medel från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och hur användningen bidrar till att uppfylla målen i det regionala tillväxtarbetet.

Regeringen anslår årligen särskilda medel för regionala tillväxtåtgärder.²⁰⁴ Medlen kommer från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt och kan bland annat användas till att finansiera projektverksamhet, regionala företagsstöd samt stöd till kommersiell service. Medlen fungerar som katalysator som gör att strategiska insatser kan komma till stånd.

Olika regioner har olika mycket anslag 1:1 att tillgå och användningen varierar över åren. Sammantaget innebär det att det är svårt att dra generella slutsatser kring regionernas tillväxtpolitiska arbete, baserat på användningen av anslag 1:1 under ett specifikt år. Regionernas verksamhet beskrivs också i Tillväxtverkets rapport om uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service.²⁰⁵

Samtliga regioner och länsstyrelser har lämnat in sina återrapporteringar. Utformningen av återrapporteringskravet för regionerna respektive länsstyrelserna skiljer sig i vissa delar skiljer åt.

Regionerna ska:²⁰⁶

- beskriva hur regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service och om det finns det en fastställd strategi för fördelning eller prioritetsordning.
- beskriva hur anslaget har bidragit till att uppnå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.
- beskriva hur anslaget har bidragit till att uppnå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.
- beskriva hur anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används i relation till strukturfondsmedel respektive annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, till exempel egna medel.
- beskriva om de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder? Om ja, på vilket sätt?
- beskriva om de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel för regionalt tillväxtarbete, till exempel egna medel? Om ja, på vilket sätt?

²⁰⁴Regeringen, (2015), *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015 – 2020*, Diarienummer: N2015:31.

²⁰⁵ Å 2020 - 244. *Återrapporteringskrav 3.1 för budgetåret 2019 - Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service.*

²⁰⁶ Se Tillväxtverkets mall för återrapportering av villkorsbeslut 2019.

Länsstyrelserna ska²⁰⁷:

- redovisa hur beslut om tilldelning av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt, som länsstyrelsen har fattat, har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen. Av redovisningen ska det framgå hur hänsyn tagits till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet.

4.1.1 Fördelning av 1:1 medel mellan insatser

Samtliga regioner har besvarat frågan. Mer specifik information om hur regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service saknas från fem regioner.²⁰⁸

I tio regioner²⁰⁹ fördelas mest medel till projektverksamhet. I fyra regioner²¹⁰ fördelas mest medel till företagsstöd. I en region fördelas ungefär hälften vardera till projektverksamhet respektive företagsstöd.²¹¹ I en annan region²¹² har beslut tagits att använda 2 miljoner kronor av 1:1 medlen till konsultcheckar.

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att ungefär hälften av regionerna²¹³ fördelar mest medel till projektverksamhet från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. En knapp fjärdedel av regionerna²¹⁴ fördelar mest medel till företagsstöd.

4.1.2 Strategi för fördelning eller prioriteringsordning

Mer specifik information om det finns någon fastställd strategi för fördelning eller prioriteringsordning saknas från sex regioner.²¹⁵ Två²¹⁶ av dessa sex regioner redovisar att de kommer att utarbeta en finansieringsstrategi under 2020. I förra årets rapportering, då regionerna skulle beskriva sin strategi för användningen av 1:1 medlen kategoriserade Tillväxtverket svaren utifrån att samtliga regioner hade någon form av strategi, ram eller ramverk som utgångspunkt för användningen av 1:1-medlen. I årets mall för åiterrapportering, är frågan något mer preciserad och direkt ställd vilket medför att svaren går att kategorisera på en högre och mer detaljerad nivå.

Ram eller ramverk för fördelning eller prioriteringsordning kan i huvudsak sorteras in under följande områden:

²⁰⁷ Se åiterrapporteringskrav i regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende länsstyrelserna.

²⁰⁸ Dalarna, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

²⁰⁹ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland.

²¹⁰ Gotland, Gävleborg, Halland, Västra Götaland.

²¹¹ Örebro.

²¹² Jönköping.

²¹³ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland.

²¹⁴ Gotland, Gävleborg, Halland, Västra Götaland.

²¹⁵ Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland.

²¹⁶ Norrbotten, Stockholm.

- Finansieringsstrategi, alternativt riktlinjer²¹⁷
- Regionala strategier/program²¹⁸
- Politiskt ställningstagande²¹⁹
- Regionala strategier/program/politiskt ställningstagande²²⁰

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att en majoritet av regionerna²²¹ har någon form av ram eller ramverk för fördelning eller prioriteringsordning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

4.1.3 1:1 medlens bidrag till måluppfyllelse i regionala utvecklingsstrategin

Mer specifik information om hur anslaget har bidragit till att uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin saknas från samtliga 21 regioner då en sådan beskrivning inte har efterfrågats i mallen för återrapporteringarna.

Specifik information om hur beslut om medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin har lämnats av samtliga länsstyrelser.

Hur beslut om medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin kan i huvudsak sorteras in under följande områden:

- Samtliga beslut ligger i linje med den regionala utvecklingsstrategin.²²²
- Länsstyrelsen beslutar för varje år vilka områden, utifrån den regionala utvecklingsstrategin, som särskilt ska prioriteras vid användningen av de regionala tillväxtmedlen.²²³

Av rapporteringarna framgår att samtliga länsstyrelser har utgått från prioriterade områden i de regionala utvecklingsstrategierna vid beslut om projektmedel.

Länsstyrelserna bedömer därför att beslut om tilldelning av medel också har bidragit till att uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

Några länsstyrelser skriver att de utöver de regionala utvecklingsstrategierna även beaktat Agenda 2030 och andra regionala strategier. Flera länsstyrelser²²⁴ har till exempel valt att medfinansiera insatser riktade mot livsmedelssektorn inom ramen för länens handlingsplaner för den nationella livsmedelsstrategin²²⁵.

²¹⁷ Blekinge, Gävleborg.

²¹⁸ Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²¹⁹ Värmland, Västra Götaland.

²²⁰ Uppsala, Västerbotten.

²²¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²²² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²²³ Södermanland, Uppsala, Örebro.

²²⁴ Dalarna, Jönköping, Kalmar, Södermanland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²²⁵ Den nationella livsmedelsstrategin med sikte mot år 2030 är den första svenska livsmedelsstrategin som omfattar hela livsmedelskedjan. Det är en långsiktig strategi som ska bidra till att potentialen för hela livsmedelskedjan nyttjas fullt ut. Regeringen, (2017), *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*, Prop. 2016/17:104.

4.1.4 Anslaget bidrag till måluppfyllelse i regionala strukturfondsprogrammet

Samtliga regioner har besvarat frågan. En region, Halland, redovisar att medel inte har använts med något av dessa syften. Övriga regioner²²⁶ redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i det regionala strukturfondsprogrammet genom beslut om medfinansiering av projekt som ligger i linje med målen.

Gotland redovisar att anslaget har bidragit till målen i det regionala strukturfondsprogrammet genom beslut om medfinansiering av ett antal projekt i linje med målen. I Blekinge växlas anslaget i hög utsträckning upp med medel från aktörer i regionen, regionala strukturfondsprogrammet Skåne-Blekinge, Interreg-programmen och nationella program. På så vis är anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, enligt Blekinge, en viktig möjliggörare för att driva långsiktiga strategiska satsningar som bidrar till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin liksom målen i det regionala strukturfondsprogrammet och EU 2020.

I Jämtland Härjedalen förs dialog på operativ nivå mellan handläggare i syfte att säkerställa koppling mellan regionens medfinansiering med anslag 1:1 och strukturfondsmedlen utifrån indikatoruppfyllelsen, indikationer på att programmets mål kommer att nås, i det regionala strukturfondsprogrammet. Region Jämtland Härjedalen för dialog med länets kommuner och mobiliserar olika aktörer för att ansöka om projekt som styr gentemot programmets målsättningar.

Norrbottnen redovisar att anslaget har varit av avgörande betydelse för att projekt inom det regionala strukturfondsprogrammet Övre Norrland ska vara möjliga att genomföra i Norrbotten och därmed nå målen i programmet.

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att nästan alla regioner²²⁷ anser att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i det regionala strukturfondsprogrammet genom beslut om medfinansiering av projekt som ligger i linje med målen.

Mer specifik information om hur beslut om medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet saknas från nio länsstyrelser.²²⁸

Fyra länsstyrelser anger att de under år 2019 inte har använt de regionala 1:1-medlen till medfinansiering av strukturfondsprojekt.²²⁹

Hur beslut om medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet kan i huvudsak sorteras in under följande områden:

- Medfinansiering av projekt där berörd länsstyrelse är projektägare.
- Medfinansiering av projekt som drivs av andra aktörer.

Medfinansiering sker även till länsövergripande projekt. Ett exempel är projektet Framtidens solex i Östra Mellansverige. Projektet leds av länsstyrelsen i Östergötland. men länsstyrelserna i Örebro och Västmanland deltar med bland annat medfinansiering.

²²⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²²⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²²⁸ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Stockholm, Värmland, Västra Götaland, Västmanland.

²²⁹ Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Stockholm.

Projektet har som mål att få fler små och medelstora företag inom olika branscher att investera i solel.

Av rapporteringarna, från de länsstyrelser som har besvarat frågan, framgår att beslut om medfinansiering av projekt från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i de regionala strukturfondsprogrammen.

4.1.5 Anslaget bidragit till måluppfyllelse i de territoriella samarbetsprogrammen

Mer specifik information om hur anslaget har bidragit till att uppnå målen i de territoriella samarbetsprogrammen saknas från två regioner.²³⁰ Tre regioner²³¹ redovisar att de inte arbetar med de programmen. En region, Halland, redovisar att medel inte har använts med något av dessa syften. En annan region, Östergötland, redovisar att användningen av 1:1 anslaget som medfinansiering till regionens projekt inom de territoriella samarbetsprogrammen är begränsad. Övriga regioner²³² redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i de territoriella samarbetsprogrammen genom beslut om medfinansiering av projekt som ligger i linje med målen.

I Kalmar redovisar regionen att det finns en tydlig koppling mellan 1:1 medel och hur regionen kan genomföra de insatser som bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, strukturfondsprogrammet och South Baltic programmet²³³. I Dalarna har anslaget använts som medfinansiering för projekt som finansieras av Interreg Sverige-Norge programmet. I Gävleborg har anslaget medfinansierat Interreg-projekt som bidragit till att stärka territoriell utveckling och samarbete inom temaområde Innovation. I Västerbotten ska projekt som medfinansieras genom territoriella samarbetsprogram prioriteras givet att de uppfyller andra urvalskriterier enligt den regionala utvecklingsstrategin. I Västerbotten redovisar regionen att de, tillsammans med Österbottens förbund är de två största medfinansierarna i Botnia-Atlantica programmet²³⁴.

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att en majoritet av regionerna²³⁵ anser att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i de territoriella samarbetsprogrammen genom beslut om medfinansiering av projekt som ligger i linje med målen.

Mer specifik information om hur beslut om medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen saknas från 12 länsstyrelser.²³⁶

²³⁰ Värmland, Västmanland.

²³¹ Jönköping, Kronoberg, Sörmland.

²³² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²³³ Ett av 14 Interreg-program som handlar om att utveckla samarbetet över nationsgränserna.

²³⁴ Ibid.

²³⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²³⁶ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland, Västmanland, Örebro.

Fyra länsstyrelser anger att inga nya beslut om medfinansiering har tagits under år 2019 eller att de inte deltar i några territoriella projekt.²³⁷

Hur beslut om medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen kan i huvudsak sorteras in under följande områden:

- Medfinansiering av projekt där berörd länsstyrelse är projektägare.
- Medfinansiering av projekt som drivs av andra aktörer.

Ett intressant samarbete sker genom projektet Gränskommittén som har initierats av Nordiska Ministerrådet. Syftet med kommittén är att stärka relationerna och samarbetet mellan Hedmark och Dalarna och minska mentala och fysiska gränshinder.

Länsstyrelsen i Värmland har prioriterat den internationella verksamheten under många år och använder den som en plattform för att skapa förutsättningar för övriga prioriteringar. Länsstyrelsen har under år 2019 varit aktiv i tretton olika internationella projekt.

Av rapporteringarna, från de länsstyrelser som har besvarat frågan, framgår att beslut om medfinansiering av projekt från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.

4.1.6 Användning av 1:1 medel i relation till andra medel

Mer specifik information om hur anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används i relation till strukturfondsmedel respektive annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, till exempel egna medel, saknas från Skåne. Övriga regioner²³⁸ redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används som en hävstångseffekt, både för att växla upp strukturfondsmedel samt för att växla upp annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, det gäller egna medel likväl som privata och offentliga medel.

Stockholm redovisar att deras ambition är att anslag 1:1 ska fungera som en hävstång i det regionala tillväxtarbetet och därigenom attrahera, möjliggöra och växla upp satsningar samt initiativ som bidrar till regionens utveckling. Uppsalas bedömning är att 1:1-medlen har ett stort regionalt värde genom att de till sin konstruktion både medger stor flexibilitet i användning och kan fungera som smörjmedel i tidiga skeden. En annan bedömning från deras sida varför medlen är viktiga, är att Uppsala och andra regionala aktörer har ytterst begränsade utvecklingsmedel att finansiera utvecklingsprocesser med.

I Jönköping används 1:1 medel som delfinansiering när beslut ska tas för medfinansiering av projekt i Europeiska regionala utvecklingsfonden. Vid samarbete med andra regioner eller länsstyrelser använder regionen oftast egna medel så att dessa samarbetsprojekt inte enbart finansieras med 1:1 medel. Västra Götaland redovisar att andelen 1:1-medel som används till projektverksamhet i deras region, 27,3 miljoner kronor, kan sättas i relation till egna utvecklingsmedel som fördelas till projekt, vilket är cirka 200 miljoner kronor. Regionen söker i få fall strukturfondsmedel för egna projekt utan de används främst som medfinansiering till andra projekt som finansieras med regionala tillväxtmedel. I Gävleborg används, utöver tillväxtmedlen, bland annat egna medel för basfinansiering av aktörer i innovationsstödssystemet.

²³⁷ Kalmar, Norrbotten, Södermanland, Västerbotten.

²³⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Gotland menar att det regionala anslaget är avgörande för medfinansiering av strukturfondsprogrammet Småland och öarna samt av Interreg-programmet Central Baltic. De anser att utan dessa medel skulle en stor andel av gotländska utvecklingsaktörer inte ha haft möjlighet att genomföra utvecklingsinsatser med stöd av strukturfondsmedel. I övrigt har regionen ambitionen att använda anslaget till särskilda strategiska och strukturbyggande utvecklingsinsatser. Jämtland Härjedalen använder aktivt anslag 1:1 som medfinansiering i strukturfondsprojekt och under 2019 utgör merparten av beviljat projektstöd medfinansiering till strukturfondsprojekt. Västerbotten redovisar att under 2019 utgjorde 75 % av beviljade projektmedel i regionen medfinansiering till strukturfondsprogrammen. Annan finansiering förekommer endast som egna medel, vilket rör sig om drygt 4 miljoner kronor, och nyttjas i första hand till medfinansiering av projekt som inte har tillväxtfokus, till exempel kulturprojekt.

För mer information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna framgår att nästan alla regioner²³⁹ redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används som en hävstångseffekt, för att växla upp strukturfondsmedel och/eller för att växla upp annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, det gäller egna medel likväl som privata och offentliga medel.

4.1.7 Sammanfattande analys

Av rapporteringarna framgår att ungefär hälften av regionerna fördelar mest medel till projektverksamhet från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. En knapp fjärdedel av regionerna fördelar mest medel till företagsstöd. En majoritet av regionerna har någon form av ram eller ramverk för fördelning eller prioriteringsordning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Exempel på ram eller ramverk för fördelning eller prioriteringsordning är finansieringsstrategier, alternativt riktlinjer, regionala strategier och/eller program, ett politiskt ställningstagande eller både regionala strategier och/eller program samt ett politiskt ställningstagande.

Samtliga länsstyrelser har utgått från prioriterade områden i de regionala utvecklingsstrategierna vid beslut om projektmedel. Länsstyrelserna bedömer därför att beslut om tilldelning av medel också har bidragit till att uppnå målen i de regionala utvecklingsstrategierna. Några länsstyrelser har, utöver de regionala utvecklingsstrategierna, även beaktat Agenda 2030 och andra regionala strategier. Flera länsstyrelser har till exempel valt att medfinansiera insatser riktade mot livsmedelssektorn inom ramen för länens handlingsplaner för den nationella livsmedelsstrategin.

Nästan alla regioner anser att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i det regionala strukturfondsprogrammet genom beslut om medfinansiering av projekt som ligger i linje med målen. Av samma uppfattning är de länsstyrelser som har besvarat frågan, att deras beslut om medfinansiering av projekt från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har bidragit till att uppnå målen i de regionala strukturfondsprogrammen. Något som även är giltigt när det gäller beslut om medfinansiering av projekt i de territoriella samarbetsprogrammen.

Nästan alla regioner redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används som en hävstångseffekt, för att växla upp strukturfondsmedel och/eller för att växla upp annan

²³⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

finansiering av det regionala tillväxtarbetet, det gäller egna medel likväl som privata och offentliga medel.

Sammanfattning – Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

- En majoritet av regionerna har någon form av ram, ramverk eller prioritetsordning för fördelning av anslag 1:1.
- Anslag 1:1 har genom beslut om medfinansiering av projekt, från länsstyrelserna, bidragit till att uppnå målen i de regionala utvecklingsstrategierna.
- Anslag 1:1 har genom beslut om medfinansiering av projekt, från nästan alla regioner och från några länsstyrelser, bidragit till att uppnå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.
- Anslag 1:1 har genom beslut om medfinansiering av projekt, från en majoritet av regionerna och från några av länsstyrelserna, bidragit till att uppnå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.
- Anslag 1:1 används, i nästan alla regioner, som en hävstångseffekt för att växla upp strukturfondsmedel och/eller för att växla upp annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet.

5 Sammanställning åiterrapportering 3 - Samverkan med andra aktörer

5.1.1 Samverkan och gemensam finansiering med länsstyrelsen

Åiterrapportering 3 i regionernas villkorbeslut fokuserar på samverkan, gemensam finansiering och resultat av samverkan med länsstyrelser och andra statliga myndigheter. I 2019 års villkorsbeslut har regionerna utöver samverkan med länsstyrelser och andra statliga myndigheter också ombetts rapportera samverkan och gemensam finansiering med kommuner och samråd med organisationer och näringsliv.

Länsstyrelserna har ett liknande åiterrapporteringskrav i sitt regleringsbrev. Länsstyrelsernas åiterrapporteringskrav efterfrågar inom vilka områden samverkan och gemensam finansiering skett med regionerna samt medförda eller förväntade resultat av samverkan.

Denna åiterrapportering gäller alltså både regionernas redovisningar och länsstyrelsernas årsredovisningar för åiterrapporteringskravet som rör Samverkan och gemensam finansiering.

Instruktionen för åiterrapporteringen består i att

- Kortfattat beskriva inom vilka områden eller processer som samverkan/samråd har skett.
- Kortfattat beskriva inom vilka områden gemensam finansiering har skett.
- Ge exempel på resultat som samverkan/samråd har medfört eller förväntas medföra.

Samtliga regioner har rapporterat samverkan med länsstyrelse, andra statliga myndigheter, kommuner, organisationer och samråd med näringsliv. Samtliga länsstyrelser har rapporterat samverkan med regioner.

Ett effektivare utvecklingsarbete

Arton regioner har beskrivit resultat av samverkan mellan regioner och länsstyrelser.²⁴⁰ Av regionernas rapporteringar framgår att samverkan med länsstyrelsen fungerar väl och att samverkan bedöms bidra till ett mer effektivt utvecklingsarbete. Ungefär hälften av regionerna beskriver mer övergripande effekter av samverkan, som att samverkan mellan regioner och länsstyrelser ger kraft i det regionala tillväxtarbetet. Här nämns ett mer effektivt genomförande av de regionala utvecklingsstrategierna, samordnade och gemensamma utvecklingsinsatser och en ökad tydlighet kring ansvar och roller.²⁴¹

Kalmar (2019, s. 27) skriver: *"En tät och bred dialog med Länsstyrelsen bidrar till att regionen på ett bättre sätt kan kraftsamla gemensamt kring viktiga frågor men också att gränsdragningen blir tydligare både mellan oss och gentemot andra aktörer."*

Kronoberg och Västernorrland beskriver att samverkan skapar goda förutsättningar för ett mer effektivt utvecklingsarbete i länet. Detta för att regionen och länsstyrelsen

²⁴⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁴¹ Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland.

gemensamt kan agera som en samlad påverkanskraft gentemot nationell nivå, i frågor av betydelse för länet.

Samverkan mellan regionalt utvecklingsansvarig aktör och berörd länsstyrelse är oerhört viktig – oavsett om det rör mer strategisk och formaliserad samverkan eller den operativa verksamheten där tjänstepersoner från respektive organisation som hittar lösningar på utmaningar och satsningar i länet. Ett upplevt resultat är att vi i Västernorrland upplever att vi har en mer systematiserad och välfungerande samverkan än i en rad andra län och att detta ger handlingskraft i en rad frågor och utmaningar”...” Syftet har dels varit att kunna tydliggöra roller, uppdrag och ansvarsfördelning - men framför allt att kunna hantera regionala utvecklingsfrågor gemensamt utifrån våra olika uppdrag och roller. Här har landshövdingen och ansvariga regionpolitiker också kunnat utöva påverkansarbete, enskilt och gemensamt, i avgörande frågor för Västernorrland.

(Västernorrland, 2019, s. 37)

Gemensamma insatser i fokus

Andra mer generella resultat av samverkan mellan region och länsstyrelse som beskrivs i rapporteringarna är kunskapsöverföring, ökad förståelse för varandras verksamhet och kortare kontaktvägar mellan organisationerna. Samverkan beskrivs också resultera i fler gemensamma analyser och rapporter, gemensamma projekt, ökat deltagande i styrgrupper och referensgrupper, gemensamma konferenser och seminarium samt gemensamt genomförande av relevanta strategier och program. Det senaste gäller framför allt strategier inom klimat och miljö, livsmedel och skog.

Länsstyrelserna avslutar sina redovisningar med en generell resultatbedömning som visar att samtliga länsstyrelser bedömer att resultatet av samverkan med regionerna är gott eller utmärkt. Detta är de två högsta bedömningsalternativen av fyra möjliga.

Länsstyrelserna i Sörmland, Halland, Blekinge, Västernorrland och Västerbotten beskriver att samverkan och samarbetet ytterligare har fördjupats under det gångna året. Några länsstyrelser beskriver att samarbetet fungerar väl, men att det finns vissa utvecklingsområden. Länsstyrelserna i Jönköping beskriver ett behov av mer information om regionens prioriteringar och planerade insatser. Länsstyrelsen i Skåne beskriver behov av konsensus kring gemensamma prioriteringar och fokus för framtida samverkan. Länsstyrelsen i Örebro ser behov av ytterligare samverkan kring projektverksamhet och frågor som berör landsbygdsutveckling och Länsstyrelsen i Västerbotten ser behov av att utveckla samverkan kring livsmedelsstrategin.

Länsstyrelserna i Östergötland och Skåne lyfter vikten av att också länsstyrelsen förfogar över en viss del av 1:1 medlen för att samverkan och gemensamma satsningar för regional tillväxt ska kunna fortsätta med samma kraft.

Samverkan via avtal och grupperingar

Såväl regioner som länsstyrelser beskriver alltså att det finns en väl etablerad och god samverkan. Samverkan sker i flera län genom formaliserade samverkansstrukturer, i form av mer generella, regionala samverkansgrupper eller genom gemensamma råd för olika samverkansområden. Samverkan beskrivs ske på såväl chefs- som tjänstepersonnivå.²⁴² I

²⁴² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

tio län beskrivs det även att det finns, eller att det tas fram, samverkansavtal mellan region och länsstyrelse. Avtalen beskrivs skapa goda förutsättningar för strategisk samverkan och en större tydlighet i roller, ansvar och uppgifter, både mellan organisationerna och gentemot andra aktörer och invånare i länet.²⁴³

- I Västernorrland ingår länsstyrelsen i samtliga samverkansgrupper som finns kopplade till det övergripande regionala tillväxtarbetet och de är även adjungerade till det politiska Regionala samverkansrådet. Länsstyrelsens närvaro i regionens olika samverkansgrupper beskrivs också skapa mervärde för samverkan i uppdrag där länsstyrelsen har ett formellt uppdrag, exempelvis Landsbygdsprogrammet, havs- och fiskerifonden, integration- och mångfaldsfrågor och miljömålsarbete.
- I Dalarna beskrivs samverkan med länsstyrelsen som nödvändig och att samverkan mellan organisationerna är väl etablerad. I samband med regionbildningen skrevs och undertecknades ett samverkansavtal mellan organisationerna.
- Västra Götalandsregionen beskriver att länsstyrelsen är den myndighet som regionen har ett mest utvecklat samarbete med. Samverkan med länsstyrelsen innebär att regionen kan kraftsamla aktörer inom ett antal viktiga områden. Samverkan sker bland annat för att gemensamt identifiera påverkansfrågor där det finns samsyn och för att lyfta nya uppdrag i regleringsbrev/villkorsbrev och nationella strategier. En överenskommelse från 2018 klargör regionens och länsstyrelsens gemensamma syn på ansvarsfördelning och hur synergier kan uppnås.
- På Gotland beskrivs samverkan ske på övergripande nivå genom Gotlands regionala samverkansråd med målsättning om samsyn och samhandling mot gemensamma mål enligt den regionala utvecklingsstrategin.

Samverkansområden

Samverkan mellan regioner och länsstyrelser sker inom ett stort antal olika sakfrågor och områden. Regionerna och länsstyrelserna rapporterar i första hand inom vilka områden samverkan sker. Det framgår inte alltid inom vilka områden gemensam finansiering sker, men ett flertal regioner och länsstyrelser har beskrivit områden för gemensam finansiering antingen integrerat i beskrivningarna av samverkansområden eller under en separat rubrik. Redovisningar av samverkansområden och gemensam finansiering presenteras nedan. I den utsträckning regionerna och länsstyrelserna har presenterat resultat av samverkan inom specifika samverkansområden så beskrivs även dessa inom respektive samverkansområde.

Det område där flest regioner och länsstyrelser rapporterar samverkan och gemensamt arbete är inom miljö, klimat och energi.²⁴⁴ Flera regioner beskriver också gemensam finansiering inom projekt kring miljö och klimat eller i arbetet med klimat och

²⁴³ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg Sörmland, Uppsala, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁴⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland

energistrategier.²⁴⁵ Resultat av samverkan inom området beskrivs till exempel i Blekinge med fler gemensamma projekt för bättre miljö och i Västra Götaland med ett gemensamt regionalt ledarskap på klimat och miljöområdet. Ett annat område som samverkan i hög grad sker kring är samhällsplanering och infrastruktur.²⁴⁶ I Blekinge och Gävleborg beskrivs också gemensam finansiering inom fysisk planering.

Det rapporteras även omfattande samverkan kring regionala livsmedelsstrategier²⁴⁷ och regionala skogsprogram²⁴⁸. I Sörmland, Blekinge, Västra Götaland, Örebro och Västernorrland beskrivs gemensam finansiering inom regionala livsmedelsstrategier och livsmedelsprojekt och i Jönköping, Kronoberg, och Örebro beskrivs gemensam finansiering inom ramen för regionala skogsprogram.

Även inom kommersiell service²⁴⁹ och landsbygdsutveckling²⁵⁰ rapporteras i hög utsträckning samverkan mellan regionerna och länsstyrelserna. I några regioner har särskilda överenskommelser, handlingsplaner eller partnerskap för arbetet med landsbygdsutveckling tagits fram.²⁵¹ I flera regioner beskrivs också gemensam finansiering inom kommersiell service och landsbygdsutveckling.²⁵²

Kalmar skriver att landsbygdsfrågor är ett område där samverkan med länsstyrelsen utvecklats under de senaste åren, i takt med att frågorna ökat i omfattning och fokus. Som ett resultat av detta finansierar länsstyrelsen och regionen gemensamt en regional bygdepeng för att främja lokal utveckling på landsbygderna i länet. Gävleborg beskriver att ett resultat av länsstyrelsen och regionens samverkan inom kommersiell service är att regionen har gått in med finansiering i de fall där det inte har funnits finansiering via Landsbygdsprogrammet. Vidare skriver Gävleborg att ett mervärde av samarbetet är att sökande får hjälp via den myndighet de vänder sig till, oavsett vilken myndighet som mottagit ansökan om finansiering eller rådgivning.

Andra områden som minst två regioner eller fler rapporterar samverkan kring presenteras i fallande ordning nedan;

- Integration.²⁵³
- Bredband och digitalisering.²⁵⁴ I Jönköping, Blekinge, Örebro och Västernorrland beskrivs också gemensam finansiering inom bredbandsfrågor.
- Social hållbarhet och jämställdhet.²⁵⁵

²⁴⁵Dalarna, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland

²⁴⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁴⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁴⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Jämtland Härjedalen Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁴⁹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁵⁰ Gävleborg, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁵¹ Stockholm, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁵² Blekinge, Jämtland Härjedalen, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²⁵³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland

²⁵⁴ Blekinge, Gävleborg, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁵⁵Blekinge, Dalarna, Halland, Jönköping, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Örebro, Östergötland.

- EU-program.²⁵⁶
- Kompetensförsörjning.²⁵⁷
- Revidering av regionala utvecklingsstrategier.²⁵⁸
- Besöksnäring, destinationsutveckling och naturturism.²⁵⁹ I Uppsala, Västernorrland och Blekinge beskrivs gemensam finansiering av besöksnäringens projekt.
- Agenda 2030.²⁶⁰
- Innovation och näringsliv.²⁶¹ I Stockholm och i Uppsala beskrivs gemensam finansiering av projekt inom socialt företagande och i Norrbotten beskrivs gemensam finansiering kring testbäddar i arktisk miljö samt för att stärka förutsättningarna för företagande inom lantbruk.
- Kunskapsunderlag och samhällsanalyser.²⁶² I Sörmland, Halland och Jämtland Härjedalen beskrivs gemensam finansiering av rapporter och analyser.
- Kultur och kulturmiljöer.²⁶³
- Folkhälsa.²⁶⁴
- Vattenfrågor, exempelvis dricksvattenförsörjning.²⁶⁵

5.1.2 Samverkan och gemensam finansiering med andra statliga myndigheter

Samtliga regioner har redovisat samverkan med andra statliga myndigheter. Rapporteringarna varierar i omfattning, från att kort lista samverkansområden och myndigheter till längre beskrivningar av samverkansområden med exempel på insatser och resultat av samverkan. Samverkan beskrivs ske i både mer övergripande processer och i enskilda projekt. Regionerna beskriver att samverkan sker såväl med myndigheter som finns representerade i länet som med myndigheter med nationella uppdrag.

Flera regioner beskriver mer generella mervärden eller resultat av samverkan med statliga myndigheter.²⁶⁶ Att samverkan bidrar till ett förstärkt genomförande av regionala utvecklingsstrategier, gemensam finansiering av viktiga insatser och möjligheter att gemensamt adressera samhällsutmaningar.

Till exempel beskriver Blekinge, Jämtland Härjedalen och Västerbotten att stärkt samverkan och dialog med statliga myndigheter är en förutsättning för att få en bra matchning mellan nationella och regionala mål och för att målen i den regionala

²⁵⁶ Dalarna, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁵⁷ Blekinge, Gotland, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Örebro.

²⁵⁸ Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Uppsala, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁵⁹ Blekinge, Gotland, Uppsala, Skåne, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁶⁰ Halland, Kalmar, Norrbotten, Uppsala, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västernorrland.

²⁶¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Kalmar, Uppsala, Stockholm, Sörmland, Örebro.

²⁶² Dalarna, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västmanland, Västra Götaland.

²⁶³ Blekinge, Kalmar, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁶⁴ Halland, Kalmar, Värmland, Östergötland.

²⁶⁵ Gotland, Kronoberg, Västra Götaland.

²⁶⁶ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

utvecklingsstrategin ska uppnås såväl som att nationella insatser ska få en bättre regional anpassning och genomslag.

Västernorrland skriver att sektoröverskridande flernivåsamverkan mellan lokal, regional och nationell nivå är en förutsättning för det regionala tillväxtarbetet. De lämnar därför ett inspel kring myndigheters fortsatta medverkan i det regionala tillväxtarbetet:

Vi har därför stora förväntningar på ett utvecklat myndighetsuppdrag till de myndigheter som ska bidra till det regionala tillväxtarbetet. Vi är övertygade att denna typ av samordning mellan regional och nationell nivå och också mellan nationella myndigheter ger resultat och effekter, inte minst om vi uppnår utvecklad dialog och gemensamma satsningar. Samverkan som beskrivs i regleringsbrev och villkorsbeslut förutsätter regionalt anpassade satsningar.

(Västernorrland, 2019, s. 43)

Regionernas redovisningar visar att samverkan sker inom ett flertal områden och med ett flertal myndigheter. Gemensam finansiering beskrivs i betydligt mindre omfattning än samverkansområden, även om nästan samtliga regioner har lämnat något eller några exempel på gemensam finansiering med myndigheter. Redovisningar av samverkansområden samt med vilka myndigheter som samverkar och gemensam finansiering har skett presenteras nedan. I den utsträckning regionerna har presenterat resultat av samverkan inom specifika samverkansområden så beskrivs även dessa inom respektive samverkansområde.

Kompetensförsörjning

Sjutton regioner beskriver samverkan med statliga myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet.²⁶⁷ Arbetsförmedlingen är en viktig samverkanspart i arbetet.²⁶⁸ Jönköping beskriver att samfinansiering sker med Arbetsförmedlingen. Sörmland, Blekinge och Västernorrland har överenskommelser eller samverkansavtal med Arbetsförmedlingen. Västernorrland skriver dock att det samverkansavtal som finns inte har kunnat fullföljas under året till följd av den aviserade omorganisationen av myndigheten, dels på grund av omställning av berörda verksamheter, dels för att ansvariga personer inte längre finns anställda hos Arbetsförmedlingen. Sörmland beskriver att samverkan med Arbetsförmedlingen förväntas leda till en mer effektiv verksamhet, både i respektive organisations egna insatser liksom i framtida gemensamma. Överenskommelsen mellan regionen och Arbetsförmedlingen förväntas också skapa en mer stabil kontakt och samverkan, trots myndighetens omorganisering.

Sörmland, Blekinge, Värmland och Västernorrland beskriver samverkan med Skolverket. I Värmland och Sörmland beskrivs att Skolverket och regionerna har samverkat kring myndighetens regionala dialoger. Fem regioner beskriver att de samverkar i kompetensförsörjningsfrågor med lärosätet/en i länet.²⁶⁹ Dalarna, Västernorrland och Norrbotten beskriver samverkan med Myndigheten för yrkeshögskolan.

²⁶⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Skåne, Stockholm, Sörmland, Östergötland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västerbotten, Örebro

²⁶⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland

²⁶⁹ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Värmland, Östergötland.

Kronoberg, Örebro, Gävleborg och Västernorrland beskriver Tillväxtverket som en samverkanspart i kompetensförsörjningsfrågor och Örebro, Västernorrland och Norrbotten beskriver att gemensam finansiering sker med Tillväxtverket inom området.

Örebro och Blekinge lyfter fram kompetensförsörjningsdagarna som en betydelsefull arena för samverkan och dialog med myndigheter och departement inom kompetensförsörjning. Örebro skriver också att det är viktigt att myndigheterna får fortsatta uppdrag att stödja regionerna i arbetet och att fasta strukturer för samverkan byggs.

Fysisk och digital infrastruktur och fysisk planering

Regionerna beskriver en omfattande samverkan med statliga myndigheter inom frågor som rör fysisk och digital infrastruktur samt fysisk planering. Framför allt beskriver en majoritet av regionerna att de i frågor om infrastruktur samverkar med Trafikverket.²⁷⁰ Stockholm, Jönköping, Blekinge och Norrbotten beskriver även gemensam finansiering med Trafikverket. Kontinuerlig samverkan mellan regioner och Trafikverket beskrivs ske i arbetet med regionala transportinfrastrukturplaner. Samverkan beskrivs också ske i nätverk. Som exempel beskriver Sörmland att regionen samverkar med Trafikverket, länsstyrelsen och länets kommuner inom ramen för ett planerarnätverk, där översikts- och infrastrukturplanerare samlas.

I Dalarna och i Västernorrland pågår arbete för att formalisera samverkan genom samverkansavtal mellan regionerna och Trafikverket. Gävleborg skriver att regionen och Trafikverket har utvecklat fördjupad samverkan och samarbete utifrån respektive roller i genomförandet av nationella och regionala transportinfrastrukturplanerna, vilket under året har formaliserats i regionala samverkansavtal. Gävleborg skriver dock att de fortsatt upplever utmaningar kring Trafikverkets förhållningssätt och förståelse av det regionala utvecklingsuppdraget. I Västernorrland och i Jämtland Härjedalen beskrivs dialog och samverkan med Trafikverket som mycket viktig. Samtidigt lyfter regionerna utmaningar kring myndighetens beräknings- och fördelningsmodeller för medel till länstransportplaner och vid infrastrukturinvesteringar. Västernorrland skriver att ett utvecklat tankesätt kring beräkningsmodeller är en förutsättning för att minska inomregionala skillnader, då samhällsekonomisk nytta som ensam beräkningsgrad för investeringar riskerar att ytterligare försämra möjligheterna att bo och arbeta i olika delar av länet och i angränsande län.

Sju regioner beskriver samverkan med myndigheter kring frågor om fysisk planering, där flera beskriver arbete med strukturbilder samt gemensam finansiering genom Tillväxtverkets program Tillväxtskapande samhällsplanering.²⁷¹ I Blekinge har samverkan även skett med Boverket och Trafikverket, som tillsammans med Tillväxtverket har deltagit på tematiska möten inom strukturbildprojektet. Trafikverket och Blekinge beskrivs därutöver gemensamt ha bjudit in till ett tematiskt möte inom projektet. Även Västra Götaland beskriver samverkan med Trafikverket i regionens strukturbildsarbete. Blekinge beskriver vidare att samverkan med Trafikverket ger resultat, både i form av förbättrad infrastruktur och genom en bättre förståelse för varandra, varandras roller och utvecklingen av kortare kontaktvägar genom dialogerna mellan regionen och Trafikverket kring samhällsplanering och strukturbild.

²⁷⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁷¹ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Gävleborg, Uppsala, Sörmland, Västmanland Västra Götaland.

Västmanland, Dalarna, Gävleborg och Västerbotten beskriver att samverkan har skett kring bredband och digitaliseringsfrågor med Post- och telestyrelsen. Detta har bland annat skett genom dialoger med Post- och telestyrelsen i myndighetens arbete med att föreslå ett framtida bredbandsstöd. Västmanland beskriver att samverkan inom bredbandsområdet mellan regionen, andra regioner och myndigheter främjar och effektiviserar bredbandsutbyggnaden i länet för att uppnå de nationella bredbandsmålen.

Näringsliv, forskning och innovation

Ett annat framträdande område för samverkan med statliga myndigheter är inom näringslivs- forsknings- och innovationsfrågor. I näringslivs- och innovationsarbetet nämns framförallt Tillväxtverket som en samverkanspart.²⁷² Flera regioner beskriver att samfinansiering sker med Tillväxtverket inom ramen för olika näringslivsinsatser.²⁷³

Även Vinnova beskrivs som en samverkanspart i ett flertal regioner²⁷⁴ samt som en finansieringspart i Västmanland, Västerbotten och Norrbotten. Västra Götaland beskriver att regionen och Vinnova träffas kontinuerligt. Några regioner lyfter även fram samverkan med Business Sweden i arbetet med regionala exportcentra.²⁷⁵ Till exempel beskriver Blekinge att regionen sedan 2016 har ett samverkansavtal med Business Sweden. Blekinge skriver vidare att ett långsiktigt samarbete kan resultera i att industrier ges ökade möjligheter att växa, vilket i ett industritungt län som Blekinge är av stort värde.

Fem regioner beskriver samverkan med Jordbruksverket, framför allt i arbetet med regionala livsmedelsstrategier.²⁷⁶ Sju regioner lyfter samverkan med Skogsstyrelsen i arbetet med regionala skogsprogram.²⁷⁷ Kronoberg och Värmland beskriver också gemensam finansiering inom ramen för skogsprogram med Skogsstyrelsen. Blekinge nämner att samverkan och gemensam finansiering sker med Skogsstyrelsen inom projekt för hållbar produktutveckling inom besöksnäring. Jönköping beskriver att ett resultat av arbetet med regionala skogsprogram, är att en gemensam samordnare av skogs- och trästrategier har anställts. Detta gör att hela Småland kan samarbeta på ett enat och fokuserat sätt, som skapar värde och tydlighet och bidrar till genomförande av strategierna.

Flera regioner lyfter fram vikten av samverkan och beskriver samverkan med länets universitet eller högskolor.²⁷⁸ Samverkan sker på övergripande nivå genom mer formella samverkansformer och kring olika utvecklingsprojekt. Gemensamma utvecklingsprojekt beskrivs framför allt inom klimat, miljö och energi, folkhälsa och kring regionernas styrkeområden inom ramen för smart specialisering. Kronoberg, Östergötland, Gotland och Västernorrland nämner att samverkansavtal har tecknats med lärosäten i länet.

Blekinge, Gävleborg och Gotland beskriver att resultaten av samverkan med lärosäten, består av att regionens styrkeområden och innovationsmiljöer förstärks och att fler

²⁷² Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁷³ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

²⁷⁴ Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁷⁵ Blekinge, Gävleborg, Kalmar, Västerbotten, Västmanland.

²⁷⁶ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland.

²⁷⁷ Blekinge, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skogsstyrelsen, Sörmland, Västra Götaland.

²⁷⁸ Blekinge, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

utvecklingsprojekt kopplas närmare akademien. Blekinge lyfter också att samverkan med Blekinge Tekniska Högskola stärker förutsättningarna att locka nyinvesteringar till regionen. I Örebro beskrivs samverkan med Örebro Universitet och Vinnova kring satsningar för att nyttiggöra forskning inom artificiell intelligens (AI) ha resulterat i att Örebro under 2019 pekades ut som nod för den nationella satsningen AI Innovation of Sweden. Andra organisationer som nämns i enstaka rapporteringar inom området är Almi och RISE.

EU-program

Flera regioner beskriver samverkan med förvaltande myndigheter för Regional- och Socialfonden. Tio regioner beskriver att de samverkar med ESF-rådet inom ramen för socialfundsprogrammet och projekt inom programmet.²⁷⁹ Till exempel beskriver Värmland att kontinuerlig samverkan med ESF-rådet sker kring utlysningar. Sörmland beskriver att samverkan sker kring olika projekt och kring mobilisering i länet för att få fler aktörer att nyttja fondmedel. I Västernorrland ingår ESF-rådet i regionens Stora samverkansråd och samverkan beskrivs dels ha skett inom ramen för genomförandet av nuvarande ESF-program, dels inom ramen för programmeringen inför kommande strukturfondsperiod. Vad gäller det senare, så lyfter Västernorrland kritik kring programmeringen av ESF+. Dels handlar det om att programmeringen inte sker inom samma tidsram som programmeringen av Europeiska regionala utvecklingsfonden, dels om att det blir ett nytt nationellt program istället för regionala program. Liknande synpunkter framförs av Jämtland Härjedalen som hade önskat en större transparens och dialog kring utformandet av ESF+ från Arbetsmarknadsdepartementet och ESF-rådet. Både Västernorrland och Jämtland Härjedalen uttrycker att de hoppas på en utvecklad samverkan och dialog med ESF-rådet.

Sju regioner beskriver att de samverkar med Tillväxtverket inom ramen för regionalfundsprogrammen.²⁸⁰ Till exempel beskriver Norrbotten att samverkan sker i utformandet av utlysningar, i bedömningar av projekt och vid planering av strukturfondspartnerskapets möten. Samverkan beskrivs ha resulterat i ett förenklat ansökningsförfarande för projektägare och väl förankrade projekt som skapar synergier med andra insatser. Västmanland framställer att samverkan sker med Tillväxtverket som förvaltande myndighet, kring konkreta utlysningar, projekt och ansökningar. Därtill nämns också gemensamt arbete med utvärderingar och förberedande arbete med programmeringen inför nästa strukturfondsperiod 2021–2027.

Värmland lyfter att den mest aktiva dialogen har skett inom ramen för samarbetet i Östra Mellansverige, i gemensamma forum och arbetsgrupper. Bland annat har ett gemensamt förslag mellan regionerna i Östra Mellansverige och Tillväxtverket tagits fram under 2019. Det handlar om hur samverkan inför, under och efter utlysnings- och beredningsprocessen kan ske. Västmanland beskriver att denna samverkan avser att förbättra kvaliteten av ansökningar och projekt inom EU:s regionalfundsprogram.

Miljö, klimat, energi och hållbar utveckling

Nio regioner beskriver att samverkan sker med Energimyndigheten.²⁸¹ Dalarna, Västerbotten, Norrbotten och Gotland lyfter även att gemensam finansiering har skett. Till

²⁷⁹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁸⁰ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁸¹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västmanland, Östergötland.

exempel nämner Gotland att regionen och länsstyrelsen under 2019 har samverkat med myndigheten i såväl referensgrupp som arbetsgrupp inom Energimyndighetens regeringsuppdrag. Detta handlar om Gotland som pilot i omställningen till ett hållbart energisystem.

Värmland beskriver att de för en regelbunden dialog med Energimyndigheten kopplat till utvecklingsuppdraget, genom Energikontor Region Värmland. Västmanland beskriver att samverkan och dialog har skett med Energimyndigheten inom internationaliseringsarbetet, i energiprojekt samt att en djupgående dialog förts kopplat till satsningar inom elektromobilitet, elektrifiering och *smart grids* (smarta elnät). I det senare har dialogen dels rört konkreta insatser, dels mer övergripande hur Västmanlands län kan bidra till nationella sektorsstrategier.

Västra Götaland beskriver samverkan med Havs- och vattenmyndigheten i maritima miljöfrågor och i arbetet med maritim utveckling. Vidare nämner Västra Götaland att regionen har ett avtal om samverkan med myndigheten.

Gotland beskriver samverkan med RISE och Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) inom i projektet "När vattentillgången brister". Där har ett beslutsstödsystem för att kunna värdera kostnad och nytta för olika tänkbara åtgärder vid vattenbristsituationer utvecklats.

Norrbottnen och Värmland beskriver att de samverkar med Tillväxtverket i uppdraget att stärka hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet.

Kultur

Nio regioner beskriver samverkan med myndigheter inom kultur.²⁸² Västra Götaland beskriver att dialog och samverkan med nationella myndigheter har blivit allt viktigare genom kultursamverkansmodellen. Samverkan mellan nationella myndigheter och regionen konkretiseras i särskilda överenskommelser som syftar till att stärka dialogen och tydliggöra samverkan mellan den nationella och regionala nivån. Västra Götaland beskriver att kulturnämnden har överenskommelser med sju myndigheter inom kulturområdet, bland andra Riksantikvarieämbetet, Svenska Filminstitutet och Riksarkivet. I Västernorrland finns en strategisk överenskommelse mellan Västernorrland och Riksantikvarieämbetet.

Den myndighet som flest regioner beskriver samverkan med inom kulturområdet är Kulturrådet.²⁸³ Jönköping, Örebro och Blekinge beskriver också gemensam finansiering i utvecklingsprojekt inom kultur med Kulturrådet. Blekinge nämner vidare att samverkan med de statliga myndigheterna inom kulturområdet och framför allt med Kulturrådet medför att regionen har möjlighet att utveckla sin kulturella infrastruktur och kan utveckla specifika områden såsom litteratur, dans samt bildkonst- och form. Örebro (2020, s.53–54) lyfter att tre utvecklingsprojekt med utvecklingsbidrag från Kulturrådet har genomförts som resultat av en strategisk satsning i den regionala utvecklingsstrategin om att "stärka länets kulturella infrastruktur med tonvikt på jämlikt, jämställt och tillgängligt kulturliv med barn och unga i fokus".

Kronoberg, Västra Götaland, Örebro och Västernorrland beskriver samverkan med Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet. Kronoberg, Västra Götaland och Örebro lyfter

²⁸² Blekinge, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²⁸³ Blekinge, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

också samverkan med Svenska Filminstitutet. Andra myndigheter inom området som nämns i enstaka rapporteringar är Konstnärsnämnden och Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Revidering av regionala utvecklingsstrategier

Uppsala, Kronoberg, Gotland och Västernorrland beskriver att samverkan med statliga myndigheter har skett i revideringen av regionala utvecklingsstrategier. Här nämns, med undantag för Västernorrland, dock inte med vilka specifika myndigheter. Västernorrland beskriver att samverkan i revideringen av den regionala utvecklingsstrategin har skett med Tillväxtverket, Trafikverket, Mittuniversitetet, Skogsstyrelsen och Arbetsförmedlingen genom regionens Stora samverkansråd. Kronoberg skriver att samverkan kring revidering av den regionala utvecklingsstrategin har skett via Länsstyrelsens myndighetsnätverk.

Samverkan med myndigheter inom övriga enskilda områden

Norrbottnen beskriver att de samverkar med Jämställdhetsmyndigheten i ett innovativt jämställdhetsprojekt inom Europeiska regionala utvecklingsfonden, kallat Jämställdhet och digitalisering för ökad konkurrenskraft.

Dalarna lyfter samverkan med myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF), med vilken regionen arrangerat ett gemensamt seminarium i Almedalen.

Halland beskriver att regionen vart fjärde år genomför en befolkningsundersökning om den vuxna befolkningens hälsa i samarbete och samverkan med Folkhälsomyndigheten och Statistiska centralbyrån.

5.1.3 Samverkan och gemensam finansiering med kommuner

I de samlade redovisningarna vittnar regionerna om att samverkan med kommunerna är centralt i det regionala utvecklingsarbetet. Rapporteringarna varierar i omfattning, från korta generella beskrivningar till detaljerade beskrivningar om hur samverkan genomförs och inom vilka områden regionerna samverkar med kommunerna. Samverkan med kommunerna genomförs både genom deltagande och i etablering av olika nätverk, forum, mötesplatser och workshops samt kopplat till specifika initiativ, såsom projekt, arrangemang och framtagning av strategier och handlingsplaner som är av betydelse för det regionala utvecklingsarbetet. Samverkan genomförs både på tjänstepersonsnivå och på politisk nivå.

Exempelvis skriver Östergötland (2020, s.20-21) att:

Samverkan mellan länets 13 kommuner och mellan Östergötland och länets kommuner är ett sedan lång tid tillbaka starkt grundfundament för länets utveckling. De utvecklingsinsatser som sker i länet tar sin utgångspunkt i geografins möjligheter och utmaningar, där dessa utmaningar och möjligheter skiljer sig åt mellan länets kommuner. I det regionala utvecklingsansvaret är det därför viktigt att vara pådrivande, stödjande och kunskapsbyggande för alla kommuner utifrån deras specifika behov.

Alla utom tre regioner har svarat på frågan om det sker någon samfinansiering med kommunerna²⁸⁴ De regioner som har svarat på frågan har gjort det i olika omfattning. Ibland redovisas att det finns en gemensam finansiering, andra gånger redovisar regionerna inom vilka områden eller beskriver projekt alternativt presenterar enskilda projektnamn. Värt att lyfta i sammanhanget är dock att Örebro (2020, s. 54) uppger att

²⁸⁴ Skåne, Stockholm, Värmland.

"oftast har de större kommunerna bättre möjlighet för medfinansiering och samarbetet med de små kommunerna i projekt bekostas av 1:1 medel".

Med anledning av att regionernas rapporteringar varierar och att det inte är helt ovanligt att regionerna beskriver hur de samverkar istället för att beskriva inom vilka områden de samverkar har Tillväxtverket, där det varit möjligt, försökt göra en kategorisering utifrån beskrivningarna.

Samverkan vid framtagning och revidering av strategiska dokument

I de fall regionerna beskriver att de reviderar eller tar fram strategiska dokument inom det regionala utvecklingsarbetet samverkar de med kommunerna.²⁸⁵ Syftet med samverkan är främst att inhämta kunskap, synpunkter och förankra innehållet i de strategier och handlingsplaner som arbetas fram. Det handlar även om att tillsammans med kommunerna skapa samsyn om länets utmaningar och möjligheter inom det regionala utvecklingsarbetet.

Elva regioner beskriver att de samverkar med kommunerna i framtagning och revidering och genomförande av regionala utvecklingsstrategier.²⁸⁶ Några andra exempel är Uppsala och Sörmland som beskriver att de samverkar med kommunerna när de har utarbetat cykelstrategin med tillhörande planer. Västra Götaland samverkar med kommunerna kopplat till kulturstrategin och Västerbotten och Örebro beskriver samverkan innovationsstrategin.

Kompetensförsörjning

Nitton regioner beskriver att de samverkar med kommunerna om frågor som kan kopplas till kompetensförsörjningsområdet.²⁸⁷ Det handlar bland annat om frågor som rör studie- och yrkesvägledning, arbetsmarknadsinsatser, behov av kompetens inom olika branscher och skolfrågor.

Några regioner skriver att samfinansiering har skett tillsammans med kommunerna inom området.²⁸⁸ Det handlar exempelvis om enskilda projekt som syftar till att stödja lärare i arbetet med studie- och yrkesvägledning²⁸⁹ eller om projekt som syftar till att stärka och effektivisera etableringen genom tydligare anpassning och koppling till individers och arbetsgivares behov.²⁹⁰ Västra Götaland skriver att de inom ramen för VG2020 (Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland) område 2 *En region för alla med fokus på kompetensförsörjning och livslångt lärande och infrastruktur* finansierar 21 miljoner kronor som kommunerna medfinansierar.

²⁸⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁸⁶ Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁸⁷ Blekinge, Gotland, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland

²⁸⁸ Gotland, Kronoberg, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland,

²⁸⁹ Östergötland.

²⁹⁰ Kronoberg.

Innovation företagande entreprenörskap

Många regioner²⁹¹ samverkar med kommunerna inom frågor som är kopplade till näringslivsutveckling, innovation, företagande och entreprenörskap. Det handlar bland annat om strategisk samverkan kring smart specialisering, utveckling av innovations- och främjandesystem samt etablering och innovationsfrämjande. I exempelvis Dalarna (2020, s.26) beskrivs att det finns *"ett väl upparbetat samarbete med kommunernas näringslivskontor, som spelar en viktig roll i arbetet med företagsstöden"*. I Västerbotten (2020, s.38) har kommunerna *"en roll i framtagning och förankring av den nya innovationsstrategin för smart specialisering och i arbetsprocesserna med en struktur för regional innovationsledning samt i regionalt innovationspartnerskap i norra Sverige"*.

Inom området skriver några regioner²⁹² att de har samfinansierat insatser med kommunerna. Exempelvis finansierar Örebro Universitet, Region Örebro län, Örebro kommun, och Karlskoga kommun den regionala inkubatorn Inkubera. Andra exempel är Hofors kommuns medfinansiering av Etablering av Haga Science center och förstudien IUC Södra Norrlandskusten som medfinansieras av Hudiksvalls, Nordanstigs och Söderhamns kommuner.²⁹³

Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Flera regioner uppger att de samverkar med kommunerna inom frågor som kan kopplas till området attraktiva miljöer.²⁹⁴ Det handlar bland annat om samverkan kring bredband, trafikförsörjning, infrastruktur, kultur och kommersiell service. Exempelvis beskriver Blekinge (2020, s.32) att de *"haft återkommande kommundialoger beträffande åtgärder i nationell och regional transportinfrastrukturplan. Gävleborg har inom Forum för samhällsplanering samverkar regelbundet med länets kommuner avseende frågor rörande samhällsplanering, transportinfrastruktur och cykelfrågor"*.

Uppsala (2020, s.27) skriver att de har löpande samverkan med länets kommuner inom kulturområdet. *"Ett nytt initiativ är regionala kulturkonferenser samt återkommande besök i kommunerna inför kommande års verksamhetsplanering, för att öka samverkan ytterligare och en gemensam riktning."*

Några regioner²⁹⁵ skriver att de samfinansierar insatser tillsammans med kommunerna inom området attraktiva miljöer. Det kan exempelvis handla om olika satsningar inom kulturområdet eller finansiering kopplat till frågor om transportinfrastruktur. Exempelvis delar Blekinge och kommunerna på det gemensamma ansvaret för länets busshållplatser.

Hållbarhet

Några regioner²⁹⁶ uppger att de samverkar med kommunerna i olika hållbarhetsfrågor. I sammanhanget kopplas hållbarhetsfrågorna bland annat till transporter, regional utveckling, miljö och energi. Exempelvis skriver Norrbotten att de inför Tillväxtverkets regeringsuppdrag hållbar regional utveckling initierade samverkan med

²⁹¹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹² Blekinge, Gävleborg, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁹³ Gävleborg.

²⁹⁴ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁹⁵ Blekinge, Gotland, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

²⁹⁶ Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten Sörmland, Västra Götaland, Örebro.

kommunförbundet Norrbottens kommuner vid utformning av den projektansökan som regionen kommer skicka in till Tillväxtverket.

Några regioner²⁹⁷ finansierar insatser tillsammans med kommunerna. Det handlar både om olika integrationsprojekt men även om att utveckla hållbara transportlösningar. Exempelvis Norrbotten (2020, s.31), där det pågår en utveckling av hållbart flygbränsle:

Det är ett trippel helix partnerskap med Luleå tekniska universitet med flera parter ska i satsningen utveckla produktion flygbränsle av skogsråvara. Detta bygger på en lösning som forskare LTU har utvecklat, som innebär att dagens fossila bränsle för svenskt inrikesflyg kan bytas ut mot bioflygbränsle tillverkat av skogsrester. Projektets mål är att skapa ett sammanhållet helhetskoncept för produktion av bioflygbränsle, med utgångspunkt i de unika regionala förutsättningarna som finns i Norra Sverige.

5.1.4 Resultat av samverkan med kommuner

Sex regioner²⁹⁸ har inte angivit om samverkan med kommunerna har medfört eller förväntas medföra något resultat. Även inom detta område är regionernas rapporteringar av varierande karaktär och det är inte helt ovanligt att beskrivningarna görs på en övergripande nivå.

De övergripande resultaten som samverkan medför eller förväntas medföra är ökad kunskap, förankring, spridning av erfarenheter och ett effektivare genomförande av arbetet. Västmanland (2020, s.49) skriver exempelvis att samverkan med *"kommunerna har gett en bra modell för utveckling av stödet till nyföretagande i länet*. Norrbotten skriver att samverkan med kommunerna ger en bra grund för ett gemensamt synsätt som bland annat stärker möjligheten att nå ut med stöd till de målgrupper vi annars inte når och som kan bidra till en diversifiering av länets näringsliv".

Några regioner²⁹⁹ redovisar även resultat i form av konkreta projektresultat, exempelvis skriver Jämtland Härjedalen (2020, s.28-29) att: *"projekt Strukturanalys Jämtlands län har lyft frågor och utmaningar för framtidens samhällsbyggande i Jämtlands län. Projektet har bidragit till dialoger kring de utmaningar länet har men också hur styrkor och tillväxtområden kan utvecklas"*.

5.1.5 Samråd och gemensam finansiering med organisationer

Alla regioner skriver att de samråder med organisationer inom olika områden eller processer. Rapporteringarna varierar i omfattning, från korta beskrivningar till detaljerade beskrivningar om hur samråd genomförs och inom vilka områden regionerna samverkar med organisationer.

Vanligt förekommande organisationer är företagsfrämjare, intresseorganisationer, organisationer i civilsamhället samt högskolor och universitet. Några regioner³⁰⁰ skriver att de upprättat avsiktsförklaringar eller andra överenskommelser med olika organisationer. Exempelvis har Norrbotten och Norrbottens bildningsförbund tagit fram en överenskommelse kring samverkan där sju områden pekas ut, bland annat, kompetens och arbetsmarknad, integration och mångfald.

²⁹⁷ Dalarna, Gävleborg, Norrbotten, Örebro.

²⁹⁸ Dalarna, Gävleborg, Stockholm, Uppsala, Värmland, Östergötland.

²⁹⁹ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Sörmland, Västra Götaland.

³⁰⁰ Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Östergötland.

I 19 av redovisningarna kan Tillväxtverket utläsa inom vilket område regionerna samråder/samverkar med organisationer.³⁰¹

Sju regioner redovisar inte om det har skett någon gemensam finansiering med organisationer.³⁰² Två regioner anger uttryckligen att ingen gemensam finansiering har skett.³⁰³ De samlade redovisningarna är av varierande karaktär och regionerna lyfter exempel både i form av enskilda projekt och i form av olika områden. Sex regioner skriver uttryckligen inom vilka områden gemensam finansiering har skett.³⁰⁴

Sju regioner beskriver att den gemensamma finansieringen bland annat har skett i form av specifika projekt eller insatser³⁰⁵. Det handlar bland annat om att främja och utveckla arbetet med kompetensförsörjning, attraktiva miljöer eller innovation och företagande. Exempel på projekt är ett i Stockholm, där Skärgårdsstiftelsen ingår bland annat som finansiär i samverkansprojektet Stockholm Archipelago. Ytterligare ett exempel är Örebro som medfinansierar Teknikcollege Örebro län, som är en gemensam plattform för samverkan för en bättre kompetensförsörjning till länets industri.

Regional utvecklingsstrategi

Elva regioner beskriver att de samråder med organisationer vid framtagning och revidering av de regionala utvecklingsstrategierna³⁰⁶. Exempelvis har Uppsala inom ramen för revideringen av utvecklingsstrategin bjudit in ett tjugotal länsövergripande organisationer inom civilsamhället till dialog, såväl under aktualitetsprövningen som under konkretiseringen.

Kompetensförsörjning

Nio regioner beskriver att de samråder med organisationer inom området kompetensförsörjning.³⁰⁷ Inom området är regionernas rapporteringar övergripande. Endast Blekinge, Uppsala och Örebro specificerar områden inom kompetensförsörjningsområdet. Blekinge samråder inom valideringsområdet, Uppsala har analyserat behov av arbetskraft och lärosätenas utbildningsutbud, särskilt vad gäller lärare, sjuksköterskor och civilingenjörer och Örebro beskriver samverkan med Teknikcollege.

Attraktiva miljöer

Nio regioner beskriver att de samråder/samverkar med organisationer inom området attraktiva miljöer³⁰⁸. Fem regioner beskriver att de samråder inom frågor som kan kopplas

³⁰¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁰² Dalarna; Gävleborg, Halland, Skåne, Uppsala, Värmland, Östergötland,

³⁰³ Gotland, Kronoberg.

³⁰⁴ Blekinge, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland Örebro.

³⁰⁵ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Stockholm, Sörmland, Västmanland, Örebro,

³⁰⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Uppsala.

³⁰⁷ Blekinge, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁰⁸ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

till infrastruktur och bredband.³⁰⁹ Fyra regioner beskriver att de samråder inom frågor som kopplas till kulturområdet³¹⁰.

Idéburen sektor, social ekonomi och mänskliga rättigheter

Fem regioner beskriver att de samråder/samverkan med organisationer inom området idéburen sektor, social ekonomi och mänskliga rättigheter³¹¹ I exempelvis Västra Götaland finns sociala ekonomins råd (SER) i vilket politiska representanter från regionutvecklingsnämnden sitter tillsammans med representanter från de fyra delregionala nätverken för social ekonomi (Göteborg, Fyrbodal, Skaraborg, Sjuhärad).

Innovation och företagande

Fem regioner beskriver att de samråder/samverkan med organisationer inom området innovation och företagande³¹² Kronoberg och Västmanland skriver exempelvis att samverkan sker kopplat till affärsutvecklingscheckar och inom regional exportsamverkan.

5.1.6 Resultat av samråd med organisationer

Åtta regioner har inte redovisat att samråd med organisationer har medfört eller förväntas medföra något resultat.³¹³ Även inom detta område är regionernas rapporteringar av varierande karaktär och det är tämligen vanligt att beskrivningarna görs på en relativt övergripande nivå alternativt kopplas till specifika projekt.

Övergripande lyfts främst resultat i form av ökad kunskap, mötesplatser, nya perspektiv, förankring och mobilisering av projekt och insatser.

Exempelvis skriver Västra Götaland (2020, s.40) att:

Samverkan med organisationer gör att Västra Götalandsregionen når ut med verksamhet och medel till människor och platser som kanske inte annars hade nåtts. Genom de olika samråden nämnda ovan får regionen inspel från en stor mängd grupper. Detta ger resultat som mer kunskap om minoriteters förutsättningar och ett samlat arbete med kompetensfrågan.

Samråden bidrar även till mobilisering av kommande projekt och insatser. Örebro har exempelvis medverkat till att stödja mobiliseringen av socialfondsprojektet Smart-kompetens för industrin i Östra Mellansverige.

Västernorrland skrivet att de i remisshanteringen av ny utvecklingsstrategi har fått mycket positiva återkopplingar angående arbetsprocessen. De organisationer som har velat ingå i arbetet har också haft löpande insyn i arbetsprocessen, vilket har resulterat i många positiva remissinspel också från dessa aktörer.

5.1.7 Samråd och samfinansiering med näringslivet

De samlade redovisningarna visar att regionerna anser att samråd med näringslivet är viktigt i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Samtliga regioner uppger att de samråder med näringslivet på något sätt.

³⁰⁹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Sörmland, Västmanland.

³¹⁰ Blekinge, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

³¹¹ Halland, Kalmar, Skåne, Västra Götaland, Östergötland.

³¹² Dalarna, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västmanland.

³¹³ Halland, Dalarna, Gävleborg, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Värmland, Östergötland.

Rapporteringarna varierar i omfattning. Det är tämligen vanligt att regionerna beskriver med vilka och hur de samråder, istället för att beskriva inom vilka områden de samråder. Övergripande samråd sker med olika företrädare för näringslivet, såsom Handelskammare, Svenskt näringsliv, kommunernas näringslivsarbete, medlems- och intresseorganisationer samt företagsfrämjare.

Samråd sker genom deltagande i eller etablering av olika nätverk, forum samt tillfälliga och återkommande mötesplatser kopplat till sakfrågorna. Andra exempel är samråd kring specifika projekt och insatser. Västernorrland beskriver att de i samverkan med Handelskammaren Mitt AB genomför Näringslivsparlamentet i syfte att stärks dialogen mellan förtroendevalda och det privata näringslivet. Regionen skriver att Näringslivsparlamentet är unikt för Västernorrland och att det i dagsläget inte genomförs något motsvarande arrangemang i Sverige eller i EU.

Fyra regioner redovisar inte huruvida det sker någon finansiering med näringslivet.³¹⁴ Tre regioner beskriver att det inte förekommer någon samfinansiering med näringslivet³¹⁵. Nio regioner beskriver inom vilka sakområden samfinansiering sker.³¹⁶

I de fall regionerna själva inte beskriver inom vilka områden de samråder med näringslivet har Tillväxtverket, där det varit möjligt, försökt göra en kategorisering utifrån beskrivningarna.

Samverkan vid framtagning och revidering av strategiska dokument

Relativt ofta samråder regionerna vid framtagning och revidering av övergripande strategier, såsom regionala utvecklingsstrategier³¹⁷, näringslivs och tillväxtstrategier samt innovationsstrategier.³¹⁸ Exempelvis har Västernorrland bjudit in enskilda företag och näringslivsfrämjande aktörer att ingå i processen med den regionala utvecklingsstrategin. Samrådet handlar många gånger om att inhämta kunskap, förankra arbetet och tillföra flera perspektiv vid utformning av styrande och vägledande dokument.

Innovation, företagande och entreprenörskap

Av redovisningarna går att utläsa att samtliga regioner på något sätt samråder med näringslivet i frågor som rör innovation, företagande och entreprenörskap. Syftet med samråden är att inhämta synpunkter, att fånga upp näringslivets behov eller att bidra till att lösa olika samhällsproblem.

Exempelvis i Norrbotten har Industriellt Utvecklingscentrum, IUC, i samverkan med regionen initierat ett småföretagarforum för att fånga upp behoven hos det industriella näringslivet och för att få inspel till regionala utvecklingsfrågor och tydliggöra behov av offentliga satsningar.

Andra exempel på samråd och samverkan är kopplat till specifika projekt eller insatser som genomförs. Ett exempel är den produktivetsstudie som har genomförts i Blekinge och Kronoberg. Jönköping beskriver att samverkan sker inom trärelaterad industri dels

³¹⁴ Dalarna, Gävleborg, Sörmland, Värmland.

³¹⁵ Gotland, Halland, Stockholm.

³¹⁶ Blekinge, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland, Örebro.

³¹⁷ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Västernorrland, Västra Götaland.

³¹⁸ Stockholm, Västerbotten.

genom samverkan inom innovationsmiljön Smart Housing Småland dels direkt med trähustillverkarna i Småland via ett trähusnätverk med bas på Höglandet.

Åtta regioner lyfter specifikt att det förekommer samfinansiering med näringslivet inom området.³¹⁹ Det handlar både om samfinansiering av utvecklingsprojekt och samfinansiering av olika checkar.

Kompetensförsörjning

Elva regioner beskriver att de samråder med näringslivet inom frågor som rör kompetensförsörjning³²⁰. Rapporteringarna varierar i omfattning, från att ange att samverkan sker inom kompetensförsörjningsområdet till att detaljerat beskriva olika delar inom kompetensförsörjningsområdet. Samråd sker både genom deltagande i andras och egna nätverk och forum samt genom specifika utvecklingsprojekt. Exempelvis diskuteras behov av kompetens inom olika branscher, såsom transport, hotell och restaurang, IT och industri med flera³²¹. Andra områden som beskrivs är samråd kring behov av olika utbildningar, exempelvis gymnasie- yrkeshögskole-, universitetet och arbetsmarknadsutbildningar³²².

Jönköping beskriver att de bland annat samråder med näringslivet i genomförande av ett projekt som syftar till att stärka integrationsperspektivet i det regionala kompetensförsörjningsarbetet.

Fem regioner lyfter specifikt att samfinansiering med näringslivet sker inom kompetensförsörjningsområdet.³²³

Attraktiva miljöer

Tio regioner beskriver att de samråder med näringslivet inom området attraktiva miljöer.³²⁴ Av dessa samråder nio regioner med näringslivet i frågor som rör transportplanering, kollektivtrafik, bredband och hållbara transporter³²⁵. Exempelvis har Örebro inför ansökan till Trafikverket om att få bli en av elvägpiloterna haft ett nära samarbete med företag med intresse för etableringen. Västra Götaland har kontinuerligt samråd med näringslivet inom området hållbara transporter. Transportutvecklingsrådet Jämtlands län samlar näringslivets olika inriktningar till regelbundna möten för att diskutera aktuella infrastrukturfrågor.

Blekinge lyfter att samråd med näringslivet sker inom kulturområdena i ett kulturskaparsamråd. I rådet deltar företrädarna för småföretagare inom till exempel scenkonst. Västerbotten beskriver att det arrangerats en handlardag inom det regionala serviceprogrammet, där lanthandlarna på Västerbottens landsbygder har fått möjlighet att delge sin syn på vilken utveckling och vilka behov som behövs för att utveckla och till viss del bibehålla service i landsbygderna.

³¹⁹ Blekinge, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

³²⁰ Blekinge, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västra Götaland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

³²¹ Jönköping, Kronoberg, Värmland, Västerbotten.

³²² Västerbotten.

³²³ Blekinge, Jönköping, Norrbotten Västra Götaland, Östergötland.

³²⁴ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³²⁵ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

Två regioner beskriver explicit att det sker samfinansiering med näringslivet inom området. Både Norrbotten och Västra Götaland samfinansierar insatser inom området hållbara transporter.

5.1.8 Resultat av samråd med näringslivet

Fem regioner har inte explicit angivit om samråd med näringslivet har medfört eller förväntas medföra något resultat. Även inom detta område är regionernas rapporteringar av varierande karaktär och det är ganska vanligt att beskrivningarna görs på en övergripande nivå.

De övergripande resultaten som samverkan medför eller förväntas medföra är ökad kunskap, nya infallsvinklar, stärkt innovationsförmåga och bättre förankring av insatser som genomförs för att möta näringslivets behov.

Västernorrland (2020, s.46) skriver

Om vi ska lyckas med det regionala tillväxtarbetet, att långsiktigt skapa förutsättningar för konkurrenskraft och attraktionskraft behöver samverkan med näringslivet stärkas. Genom dialoger med näringslivsfrämjande aktörer ökar kunskapen och förståelsen för näringslivets behov. Vi ser att en mer systematisk samverkan med kommunernas näringslivskontor också bidrar till näringslivsutveckling i länet.

5.1.9 Sammanfattande analys

Genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken förutsätter samordning både mellan politikområden och styrvåer. Samverkan med länets aktörer, likväl som med nationella myndigheter är därför en förutsättning för ett effektivt genomförande för att bidra till målet för den regionala tillväxtpolitiken.

Oavsett vilken organisation regionerna rapporterar samverkan och samråd med, ger de uttryck för vikten av samverkan med olika aktörer i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Där handlar det många gånger om gemensamma kraftsamlingar för regionens utveckling. Flera regioner beskriver övergripande resultat och mervärden av samverkan samt betonar att det är avgörande för att adressera gemensamma utmaningar. Liksom för ett mer effektivt genomförande av regionala utvecklingsstrategier och nationella sektorsstrategier.

Regioner har under tidigare år inte rapporterat samverkan eller samråd med kommuner, organisationer och näringsliv. Regionerna har enbart rapporterat samverkan med länsstyrelser och under förra året också med statliga myndigheter. Därför är det svårt att göra jämförelser hur samverkan har utvecklats mellan olika år för samtliga organisationer. Jämförelser kan däremot göras avseende hur samverkan med länsstyrelser och andra statliga myndigheter utvecklats. I det här sammanhanget känns slutsatser kring samverkan i stort igen från förra året om att;

- samverkan generellt sett fungerar väl mellan länsstyrelser och regioner och att samverkan sker både formaliserat och i enskilda frågor eller projekt.
- samverkan med statliga myndigheter sker främst i uppdrag och uppgifter där regioner har en uttalad och tydlig roll. Samverkan sker fortsatt i högre grad med statliga myndigheter som har en regional förankring och organisation.
- samverkan med universitet och högskolor lyfts fortsatt fram som viktigt för det regionala utvecklingsarbetet.

Årets rapporteringar indikerar att samverkan har växlats upp. Regioner och länsstyrelser rapporterar samverkan inom fler områden och samverkan tycks i högre grad ske formaliserat och mer kontinuerligt inom allt fler områden. Samma trend kan urskiljas i rapporteringarna av samverkan med statliga myndigheter, att fler regioner beskriver att de samverkar med fler statliga myndigheter inom fler områden.

Samverkan genom formaliserade avtal tycks vara en samverkansform som utvecklats ytterligare under året. Under tidigare år har Tillväxtverket sett att regionerna i allt större utsträckning tecknat avtal med länsstyrelser och lärosäten i regionen. I förra årets rapporteringar beskrevs även att samverkansavtal tecknats i några län med myndigheter inom kulturområdet och mellan några regioner och Arbetsförmedlingen. I årets rapporteringar beskrivs att avtal har tagits fram eller planeras med Trafikverket i flera län och även med vissa andra enskilda myndigheter.

Sammanfattning - Samverkan

- Regionerna beskriver att samverkan, såväl inom regionen som med nationella aktörer, är avgörande för ett effektivt regionalt tillväxtarbete och för att genomföra de regionala utvecklingsstrategierna.
- Samverkan mellan regioner och länsstyrelser tycks fungera väl och ske kontinuerligt inom allt fler områden. Samverkan beskrivs i hög grad bidra till ett mer effektivt utvecklingsarbete.
- Samverkan mellan regioner och andra statliga myndigheter tycks öka, fler regionerna samverkar med fler olika myndigheter, inom fler områden. Flera regioner beskriver att samverkan sker med myndigheter kring kompetensförsörjningsfrågor, infrastruktur och fysisk planering, innovation och företagande, EU-program, miljö, klimat och energi samt kultur.
- Generellt beskriver regionerna att samverkan med kommunerna är centralt i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Det innebär att samverkan är omfattande och sker inom många olika områden. Det är även vanligt förekommande att regionerna och kommunerna samfinansierar olika projekt, arrangemang och initiativ.
- Regionerna samråder och samverkar med organisationer och näringsliv i stor utsträckning. Det är inte ovanligt att samråd/samverkan med näringslivet sker genom andra organisationer istället för direkt med enskilda företag. Samfinansiering med organisationer och näringsliv sker inte i samma uträkning som med kommunerna.

6 Sammanställning av åiterrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet

Att stärka hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken har de senaste åren varit en tydlig ambition från regeringens sida. Exempelvis har förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete fått förstärka skrivningar om hållbarhetsintegrering, vilket också har påverkat åiterrapporteringen av villkorsbeslutet. Regeringen har sedan tidigare gett Tillväxtverket och regionerna uppdrag/erbjudanden som syftar till att stärka hållbarhetsarbetet på regional nivå. Jämställd regional tillväxt, arbetet med integration och mångfald samt regionala handlingsplaner för att stärka klimat och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet är några av uppdragen och som också ska åiterrapporteras särskilt enligt villkorsbeslutet.

Åiterrapporteringskravet avseende arbetet med integration och mångfald i det regionala tillväxtarbetet har varit med från 2012, Jämställd regional tillväxt från 2012, regionala handlingsplan för att stärka klimat och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet från 2017, medan kravet på att åiterrapportera arbetet med hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet fördes in föregående år.

6.1 Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet

Åiterrapporteringskravet avser punkt 4.1 i Villkorsbeslutet för budgetåret 2019. Åiterrapporteringskravet är något förändrat mot föregående år, då även förväntade resultat skulle redovisas. I förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete står i 4§ att "Ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet". I regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 framgår att hela Sveriges attraktionskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas tillvara på ett sådant sätt att det bidrar till en hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Det innebär bland annat att jämställdhets-, integrations-, klimat och miljöperspektiven samt det ekonomiska perspektivet på ett tydligt sätt ska integreras i det regionala tillväxtarbetet.

Åiterrapporteringskravet består av en fråga:

- Beskriv hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i det regionala tillväxtarbetet (i analyser, strategier, program och insatser).

Samtliga 21 regioner redovisar åiterrapporteringskravet³²⁶, men det är ingen av regionerna som redovisar hur hållbarhetsintegreringen har genomförts inom samtliga fyra utpekade områden; analyser, strategier, program och insatser. Redovisningarna skiljer sig också åt i innehåll och omfattning. Från mycket kortfattade och övergripande redovisningar till betydligt mer beskrivande rapporteringar. Det bör tilläggas att samtliga regioner redovisar hållbarhetsarbete även inom andra åiterrapporteringskrav än 4.1. Det gör att bilden av regionernas hållbarhetsintegrering som framkommer i det här kapitlet inte är heltäckande, utan kräver läsning av samtliga delar av sammanställningen.

³²⁶ Att jämföra med 17 regioner av föregående års åiterrapportering av villkorsbeslutet.

6.1.1 Hållbarhetsintegrering av den regionala utvecklingsstrategin

Agenda 2030 och arbetet för en hållbar regional utveckling utgör centrala utgångspunkter för regionernas regionala utvecklingsstrategier. Av de 21 regioner som redovisar åiterrapporteringskravet redogör 20 regioner³²⁷ hur hållbarhetsdimensionerna har integrerats, eller kommer att integreras, i de regionala utvecklingsstrategierna. Av dessa 20 rapporterar mer än hälften³²⁸ att den regionala utvecklingsstrategin har relaterats till Agenda 2030. Det är nästan en fördubbling i jämförelse med föregående års åiterrapporteringar. Agendans roll i det regionala utvecklingsarbetet beskrivs dock på ett likartat sätt som förra året. Det vill säga att Agenda 2030 utgör en utgångspunkt, en ram, ett fokus för den regionala utvecklingsstrategin.

- Gävleborg har i det pågående arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi utgått från en nulägesanalys av hållbar regional utveckling. Analysen har utgått från Agenda 2030-delegationens prioriterade områden.
- Stockholm redovisar att under framtagandet av den regionala utvecklingsplanen har stärkt hållbarhet varit en av utgångspunkterna och att kommande investeringar och utvecklingsinsatser ska leda till ökad konkurrenskraft, hälsa och välbefinnande för regionens invånare, i balans med ett hållbart ekosystem.
- Uppsala har en fastställd inriktning om att den regionala utvecklingsstrategin ska fungera som Uppsala läns strategi för Agenda 2030.

Hållbarhetsintegrering i övriga strategier

Tolv regioner³²⁹ redovisar att andra strategier, utöver den regionala utvecklingsstrategin, har hållbarhetsintegrerats. Regionerna redogör främst för att hållbarhetsintegrering av olika former av strategier har skett. Däremot redogör endast ett fåtal av de tolv regionerna för hur hållbarhetsintegreringen har gått till. Sex³³⁰ av de tolv regionerna som redogör för hållbarhetsintegreringen av andra strategier lyfter fram strategier som har en övergripande roll för styrningen. Exempelvis regionplan, hållbarhetsstrategi, tillväxtprogram. De sex³³¹ andra regionerna lyfter fram mer specifika strategier såsom innovationsstrategier, besöksnäringstrategi, lärande- och uppföljningsstrategi, finansieringsstrategi, arbetet med fysisk regional planering samt regional transportplanering. Någon lyfter både och.

- Östergötland redogör för att regionutvecklingsnämnden samt trafik- och samhällsplaneringsnämnden har förtydligat sina uppdragsbeskrivningar i sina årliga verksamhetsplaner med bäring på Agenda 2030. Hållbarhetsarbetet har här handlat om att få in skrivningar i styrdokument, som visar att hållbarhet och Agenda 2030 har tagits som utgångspunkt i regionens planering och styrning.

³²⁷ Samtliga utom Halland.

³²⁸ Blekinge, Gävleborg, Skåne, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland Västernorrland, Östergötland.

³²⁹ Gotland, Halland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³³⁰ Gotland, Halland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

³³¹ Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Örebro.

- Kronoberg redovisar att de bland annat har testat en metod för hållbarhetsssäkring i arbetet med deras Trafikförsörjningsprogram liksom Besöksnäringstrategin för Kronobergs län. Hållbarhetsssäkringen innebär att en analys görs av vilka hållbarhetsmål som påverkas av en insats och att insatsen därefter identifierar ett antal så kallade "hållbarhetsnycklar" så att positiva effekter förstärks och risker minimeras genom de olika styrdokumenterna.
- Västerbotten lyfter både mer övergripande strategidokument, såsom regionplanen men även arbetet med en regional livsmedelsstrategi och ett regionalt skogsprogram.

Hållbarhetsintegrering i analyser

Sexton³³² av regionerna lyfter fram analyser som har genomförts inom det regionala tillväxtarbetet för att bidra till arbetet för en hållbar regional utveckling. Tio³³³ av regionerna beskriver arbetet med den behovs- och nulägesanalys som är knuten till Tillväxtverkets uppdrag "Att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet"³³⁴. Tio regioner³³⁵ redogör även för andra analyser som genomförts under 2019. Av dessa tio är det några som redovisar både och.

- Dalarna konstaterar att de har analyser som är kopplade till social och ekonomisk hållbarhet, men att den miljömässiga dimensionen inte är lika framträdande i det regionala tillväxtarbetet. Den dimensionen återfinns främst inom klimat- och energiarbetet. Likartat konstaterande gör även Norrbotten.
- Gävleborg har under 2019 initierat en Jämlikhetsutredning, med syfte att bland annat få en samlad beskrivning av skillnaderna i grundläggande livsvillkor mellan olika grupper i Gävleborgs län och få fram förslag till åtgärder med fokus på att förändra strukturer.
- Kalmar redovisar att det intersektionella³³⁶ perspektivet har varit en viktig del i arbetet med analyser och kunskapsunderlag för att få en heltäckande och rättvisande bild av läget i länet.
- Kronoberg har implementerat sociala konsekvensanalyser i den regionala transportplaneringen under 2019. Verktöget för hållbarhetsssäkring kompletterar analysverktöget för att säkerställa att samtliga hållbarhetsdimensioner tas med i analysen.

³³² Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Uppsala.

³³³ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland.

³³⁴ Uppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, (N2019/02162/RTL).

³³⁵ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västerbotten.

³³⁶ Intersektionalitet innebär att synliggöra hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och ibland förstärker varandra, en enskild maktordning kan inte förstås oberoende av andra. Exempelvis om målgruppen är "nyanlända" krävs ett beaktande att nyanlända utgörs av en heterogen grupp individer, hög- och lågutbildade kvinnor och män med olika kunskap och erfarenheter. För att en insats ska nå rätt effekt behöver olika faktorer tas i beaktande beroende på vilka individer som omfattas av insatsen.

- I Sörmland har en flyttstudie och en näringslivsanalys genomförts som omfattat hållbarhetsdimensionerna.

Hållbarhetsintegrering i program

Gotland, Kronoberg, Skåne, Sörmland och Västerbotten lyfter fram specifika program som har hållbarhetsintegrerats eller planerar att hållbarhetsintegreras. Beskrivningarna skiljer sig åt mellan de fyra regionerna och den stora skillnaden handlar om regionerna redovisar att de har arbetat med hållbarhetsintegrering av vissa program eller om de redovisar hur de har hållbarhetsintegrerat program. Exempelvis:

- Skåne redovisar att regionen har ett miljöstrategiskt program med uttalat hållbarhetsfokus.
- Sörmland redovisar hur regionens hållbarhetsprogram medfört att hållbarhetsbedömningar har gjorts för att säkerställa att samtliga hållbarhetsdimensioner vävs in i Sörmlandsstrategins prioriteringar. Både i innehåll och riktning.

Hållbarhetsintegrering i insatser

Regionernas redovisningar av hur hållbarhetsintegrering i insatser har skett skiljer sig till viss del åt. Det är svårt att se en tydlig röd tråd som förenar regionernas hållbarhetsarbete. Vissa regioner³³⁷ redogör för mer konkreta insatser som har genomförts under 2019. Här är exempelvis Gävleborgs stödinsatser för att bland annat hållbarhetsintegrera arbetet med Fossilfritt Gävleborg och projektet Verklighetslabb Hållbara transportsystem intressant. Nästan hälften av regionerna³³⁸ lyfter, mer eller mindre uttalat, att det finns ett jobb kvar att göra när det gäller att hållbarhetsintegrera insatser inom det regionala tillväxtarbetet.

Exempel på andra mer konkreta insatser är att åtta³³⁹ regioner redovisar att arbete pågår för att stärka hållbarhetsarbetet i relation till fördelningen av regionala tillväxtmedel. Två regioner, Skåne och Stockholm, redovisar vad insatserna inom det regionala tillväxtarbetet ska bidra till att uppnå. Skånes insatser ska bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 och Stockholm beskriver i sin tur att insatserna ska bidra till ökad konkurrenskraft, hälsa och välbefinnande för regionens invånare, i balans med ett hållbart ekosystem. Vilket bedöms ligga i linje med Agenda 2030. Ingen region redogör dock för att resurserna inom det regionala tillväxtarbetet har omfördelats med syfte att stärka en hållbar regional utveckling.

I föregående års återsrapportering av villkorsbeslutet framgick att flera regioner arbetade med kunskapshöjande insatser liksom med att utveckla former för samverkan och samordning. Fem regioner³⁴⁰ uppger att de under 2019 deltagit i Lokala Sverige. Ett projekt som drivs av svenska FN-förbundet och Sveriges kommuner och regioner med syftet att stärka kunskap och engagemang för Agenda 2030. Ett annat exempel på ett fortsatt arbete kring lärande och samverkan är Västernorrland som redogör för den

³³⁷ Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Örebro (här ingår ej insatser som explicit syftar till att stärka hållbarhetsarbetet i relation till fördelningen av regionala tillväxtmedel).

³³⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Skåne, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

³³⁹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västra Götalandsregionen, Värmland, Örebro.

³⁴⁰ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Värmland, Västerbotten, Östergötland.

regionala planeringsgrupp för Agenda 2030 som sammankallas gemensamt av regionen och länsstyrelsen. En uppnådd effekt av det arbetet är utvecklade arbets- och samverkansformer och att aktörerna i länet i högre utsträckning samverkar för att bidra till en hållbar regional utveckling. Västerbotten ingår, som enda region i Norden, i en OECD-studie om cirkulär ekonomi i städer och regioner.

Övriga medskick

Ett intressant initiativ är Jämtland Härjedalens önskemål om att utgöra pilotlän för att integrera urfolk i det regionala tillväxtarbetet. Regionen hänvisar till OECD:s utvärdering *Linking the Indigenous Sami People with Regional Development in Sweden* och ett identifierat glapp i det regionala tillväxtarbetet när det gäller att inkludera sydsamiska förutsättningar i det regionala tillväxtarbetet. Regionen efterfrågar hjälp från nationell nivå att utveckla arbetet.

6.1.2 Sammanfattande analys

I sammanställningen av regionernas åiterrapporter av villkorsbesluten 2018 beskrevs att arbetet med hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet uppfattades befina sig i en uppstartsfas, men att regionerna tydligt tagit sig an utmaningen att styra och utforma verksamheten mot en hållbar regional utveckling. Tillväxtverkets bedömning, baserat på årets redovisningar, är att arbetet under 2019 har utvecklats. Den främsta, gemensamma förflyttningen som framkommer är att 20 av 21 regioner på olika sätt har arbetat för att säkerställa ett hållbarhetsperspektiv i sin regionala utvecklingsstrategi. Agenda 2030 används fortsatt som ramverk för det regionala tillväxtarbetet.

Redovisningarna visar många gånger en ambitionsnivå och en vilja att arbeta med hållbar regional utveckling. Det konstateras att olika typer av dokument har hållbarhetsintegrerats eller att vissa insatser planeras framåt. Men i relation till den allmänna ambitionsnivån som framträder är det ändå mindre än hälften av regionerna som, under detta åiterrapporteringskrav, redovisar konkreta insatser på hur arbetet med hållbarhetsintegrering gått till väga under året, utöver att hållbarhetsintegrera olika former av styrdokument. Ingen region redovisar hur resurser inom det regionala tillväxtarbetet eventuellt har omfördelats för att stödja en hållbar regional utveckling. Men troligen ger inte åiterrapporteringskravet en heltäckande bild. Operativa insatser med bäring på hållbarhetsarbetet beskrivs antagligen under andra åiterrapporteringskrav.

Riktningen på regionernas hållbarhetsarbete kan bäst skönjas genom att se till vilka strategier och program som har hållbarhetsintegrerats under året, liksom vilka insatser som beskrivs ha genomförts under året med syfte att stärka hållbarhetsarbetet. Dessa skiljer sig åt mellan regionerna. Överlag verkar arbetet fortfarande bedrivas relativt övergripande och med ett fortsatt fokus på övergripande styrdokument, samverkan och kunskapshöjande insatser.

I förra årets sammanställning av åiterrapporter av villkorsbesluten noterade Tillväxtverket att det var ett konfliktfritt hållbarhetsarbete som beskrevs. Under 2019 har regionerna i rapporteringar³⁴¹ till Näringsdepartementet lyft att målkonflikter i hållbarhetsarbetet är viktigt att belysa. Vi kan också se att många av regionerna för resonemang kring målkonflikter i de behovs- och nulägesanalyser som har lämnats in till Tillväxtverket med anledning av uppdraget *Att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet*. Intrycket av åiterrapporter av villkorsbeslutet är däremot fortsatt att det är ett konfliktfritt hållbarhetsarbete som

³⁴¹ Tillväxtverket (2019), *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 0298.

bedrivs. Arbetet verkar fortfarande befinna sig i en fas där utformning av mål, strukturer och arbetsätt tar mycket resurser i anspråk. Och det är inte i den fasen som målkonflikterna främst uppstår. Det är först när andra beslut avseende fördelningen av resurser, jämfört med idag, fattas som målkonflikterna kommer att synliggöras och träda in i det regionala tillväxtarbetet.

Det är svårt att få en helhetsbild av hur hållbarhetsarbetet inom det regionala tillväxtarbetet bedrivs genom regionernas åiterrapporteringskrav 4.1; Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet. I förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete framkommer att *"ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet"*. Vidare står under §16 att *"Den som har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet ska följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet i länet. [...] Uppföljningen och utvärderingen ska göras utifrån ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet."* Detta samtidigt som regionerna i sin åiterrapportering ska redovisa arbetet med att integrera analyser, strategier, program och insatser under en särskild del i åiterrapporteringsmallen av villkorsbeslutet. Mallen för att åiterrapportera hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i det regionala tillväxtarbetet går med andra ord inte i linje med regeringens styrning av hållbarhetsarbetet genom §4 och §16 i förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

Tillväxtverket kan konstatera att regionerna redogör för hållbarhetsinsatser under betydligt fler åiterrapporteringskrav än enbart 4.1. Vilket i högre utsträckning stämmer överens med den intention som återges i §4 och §16 i förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete. Regionernas hållbarhetsarbete är troligen mer omfattande än vad åiterrapporteringskrav 4.1 ger sken av.

Upplägget i nuvarande åiterrapporteringsmall medför vissa otydligheter. Att först i förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete ställa krav på att hållbarhetsarbetet ska integreras inom analyser, strategier, program och insatser och därefter efterfråga åiterrapportering av hållbarhetsarbetet under en särskild rubrik riskerar att uppfattas motsägelsefullt. En konsekvens blir att regionerna redovisar arbetet under flera åiterrapporteringskrav, vilket gör att helhetsbilden blir svår att få grepp om. Detta medför att det uppstår en otydlighet kring hur hållbarhetsarbetet bedrivs i det regionala tillväxtarbetet.

Sammanfattning - Hållbarhetsintegrering

- Samtliga 21 regioner redovisar åiterrapporteringskravet men det är ingen av regionerna som redovisar hur hållbarhetsintegreringen har genomförts inom samtliga fyra utpekade områden: analyser, strategier, program och insatser.
- Agenda 2030 och arbetet för en hållbar regional utveckling utgör centrala utgångspunkter för regionernas regionala utvecklingsstrategier.
- Tolv regioner redovisar att andra strategier, utöver den regionala utvecklingsstrategin, har hållbarhetsintegrerats.
- Regionerna redogör främst för att hållbarhetsintegrering av olika former av strategier har skett. Däremot redogör endast ett fåtal av de tolv regionerna för hur hållbarhetsintegreringen har gått till.
- Sexton av regionerna lyfter fram analyser som genomförts inom det regionala tillväxtarbetet för att bidra till arbetet för en hållbar regional utveckling.
- Gävleborg har under 2019 initierat en Jämlikhetsutredning och Kronoberg har implementerat sociala konsekvensanalyser i den regionala transportplaneringen under 2019.
- Åtta regioner redovisar att arbete pågår för att stärka hållbarhetsarbetet i relation till fördelningen av regionala tillväxtmedel. Ingen region redogör däremot för att resurserna inom det regionala tillväxtarbetet har omfördelats med syfte att stärka en hållbar regional utveckling.
- Redovisningarna visar många gånger en tydlig ambition och vilja att arbeta med hållbar regional utveckling. Trots det är det mindre än hälften av regionerna som, under åiterrapporteringskrav 4.1. redovisar konkreta insatser på hur arbetet med hållbarhetsintegrering gått till väga under året, utöver att hållbarhetsintegrera olika former av styrdokument.

6.2 Jämställd regional tillväxt

Åiterrapporteringskravet som gäller Jämställd regional tillväxt fokuseras på arbetet under det gångna året. Instruktionsen för åiterrapporteringen består i att

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med jämställd regional tillväxt under året och även beskriva eventuella utmaningar.
- En tabell med exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation och förväntade eller faktiska resultat på lång och kort sikt.

6.2.1 Jämställd regional tillväxt – Insatser och utmaningar

År 2019 har utgjort vad vi kan kalla ett "mellanår" när det kommer till uppdrag inom jämställd tillväxt i det regionala tillväxtarbetet. 2018 slutredovisade regionerna ett treårigt regeringsuppdrag till Tillväxtverket och därefter arbetar de med egenformulerade handlingsplaner för att inte tappa fart i arbetet. Bristen på särskilda uppdrag från Tillväxtverket under 2019 bidrar till att regionerna själva tolkar vilken ambitionsnivå de ska ha i det fortsatta arbetet med jämställd tillväxt.

I väntan på nya uppdrag operationaliserar vissa regioner sina tidigare beslutade handlingsplaner, medan andra regioner fokuserar på andra sakområden i det regionala tillväxtarbetet. Det blir tydligt i sammanställningen för 2019 att ambitionsnivå liksom genomförandekapacitet skiljer sig åt i landet. Att ha en tydligt utstakad riktning i arbetet

från regeringen är avgörande för att få fortsatt effekt i arbetet med jämställd regional tillväxt.

Det övergripande målet med jämställd tillväxt är att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser. Under 2018 utgick regionerna från regeringens *Nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft* och fyra prioriterade områden för att nå en jämställd tillväxt. Dessa låg till grund för uppdragets genomförande regionalt och nationellt. Områdena nedan är fortfarande aktuella 2019 och återkommer i regionernas årsrapporteringar, men i olika omfattning.

- Systematiskt ledningsarbete och jämställdhetsintegrering av budget, regional utvecklingsstrategi, andra strategier och program för exempelvis innovation, boende, transporter, attraktivitet och kompetensförsörjning.
- Kartläggning och synliggörande av skillnader mellan kvinnor och män kopplat till inkomst, sysselsättning, företagande, projektstöd etcetera.
- Fortsatta insatser för att främja kvinnors företagande och utrikes födda kvinnors sysselsättning och företagande.
- Integrera ett jämställdhetsperspektiv i planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammen 2014–2020.

Nedanstående sammanställning av svaren bygger på regionernas redovisningar och för en översikt se tabell 6.1 i bilaga 6.

Samtliga 21 regioner besvarar återrapporteringskravet. Regionernas redogörelse för insatser varierar dock kraftigt. Vissa skriver endast ett par meningar och andra ger mer omfattande beskrivningar. För att strukturera genomförda insatser kommer de att redovisas utifrån den nationella strategins fyra prioriterade områden:

- Systematiskt ledningsarbete och jämställdhetsintegrering.
- Kartläggning och synliggörande av skillnader mellan kvinnor och män.
- Främja kvinnors företagande och utrikes födda kvinnors sysselsättning och företagande.
- Integrera ett jämställdhetsperspektiv inom regionalfondsprogrammen 2014–2020.

Jämställdhetsintegrering av styrdokument

Åtta regioner³⁴² lyfter fram arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i regionala program och strategier. Det är styrande dokument med effekter på många olika verksamheter som blir integrerade. Några regionala exempel kommer nedan:

- I Dalarna används ett intersektionellt perspektiv i det pågående revideringsarbetet med den regionala utvecklingsstrategin.
- Västernorrlands pågående arbete med att färdigställa det regionala skogsprogrammet tillsammans med skogsnäringen och LRF tagits fram programmet *"Så stärker vi attraktionskraften i skogsbranschen utifrån ett jämställdhetsperspektiv"* i syfte att nå ökad jämställdhet.
- På Gotland används en strateg med särskild kompetens för att jämställdhetsintegrera processer, dokument och kommunikation i arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi. Strategen arbetar för att stärka en jämställd utveckling av det regionala utvecklingsarbetet.

Jämställdhetsintegrering av projektmedel och företagsstöd

Fem regioner³⁴³ redovisar insatser som fokuserar på att fördjupa det regionala arbetet kring fördelning och hantering av projektmedel och företagsstöd. Några regionala exempel kommer nedan.

- Västerbotten har påbörjat med en ny jämställdhetsanalys över den regionala projektprocessen och fördelning av regional finansieringen ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Västernorrland har genomfört en analys för att identifiera branscher där fler kvinnor verkar, men som inte alltid är synliga inom kundsegmentet för företagsstöd.
- Västmanland har jämställdhetsintegrerat projektmedel med 1:1 medel anslagen i processen för hanteringen av dessa; i kommunikation och information, krav, bedömningar, ansökningar, beslut, uppföljning.
- Örebro ställer krav på aktörer som söker olika typer av finansiering att redovisa hur man hanterar jämställdhet. Inom företagsstöd prioriteras företag som drivs av kvinnor. Företagen ska ha jämställdhetsplaner om de är fler än 25 anställda. Samtliga projekt som beviljas medel ska ha ett aktivt jämställdhetsarbete.
- Jämtland Härjedalen har slutligen genomfört intern utbildningsinsats kring Rutin för att bereda ett ärende med ett jämställdhets-, jämlikhets- och barnrättsperspektiv för handläggare av anslag 1:1.

³⁴² Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Västerbotten, Västernorrland Västmanland, Örebro.

³⁴³ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Västernorrland, Västerbotten, Örebro.

Kartläggande och synliggörande

Främst tre regioner; Västernorrland, Kronoberg och Norrbotten fokuserar i sina rapporter på olika typer av branschutveckling ur ett jämställdhetsperspektiv. Nedan kommer några exempel.

- I Västernorrland genomförs en analys för att identifiera branscher där fler kvinnor verkar men som inte alltid är synliga inom kund segmentet för företagsstöd.
- I Kronoberg ges stöd i implementering av verktyget "Social konsekvensanalys" (SKA) i regional transportplanering till Länstrafiken i syfte att regionala transportplanerare inom infrastruktur och kollektivtrafikområdet kan börja beakta sociala aspekter i planerings- och beslutsunderlag.
- I Norrbottens rapportering beskrivs projektet *Stärkt analyskapacitet* mer utförligt. Projektet syftar till att utveckla den regionala analyskapaciteten inom det regionala utvecklingsuppdraget där genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin är en viktig del. Genom projektets extra resurser möjliggörs en vidareutveckling i organisationen och av de analyser som tas fram. Regionen påbörjar även arbetet med hållbarhetsäkrade beslut.

Främja kvinnors företagande

Fem regioner; Dalarna, Västernorrland, Skåne, Västmanland och Kalmar beskriver hur de fortsatt arbetar med att stärka kvinnors företagande. Nedan kommer några regionala exempel:

- I Dalarna genomförs särskilda marknadsföringsinsatser på Mikrostöd för att öka andelen kvinnor som sökande av företagsstöd.
- I Västernorrland bedrivs *The Yes Way*, ett projekt som i sin målsättning ska öka andelen kvinnor som är entreprenörer genom att finna orsaker till och föreslå metoder för ett mer jämställt inkubatorssystem.
- I Skåne finns det en nära samverkan med Ideon Innovation i olika projekt med syfte att öka andelen kvinnor i inkubatorer och innovationsmiljöer.
- I Västmanland genomförs en kampanj i syfte att öka inflöde av ansökan om företagsstöd från underrepresenterade grupper. Kvinnor och utlandsfödda ambassadörer som också användes i annonser, roll up och sociala medier. Dessutom genomförs förenklingar i form av till exempel en checklista och snabbtest som kan göras i smartphone eller via webben.
- Kalmar lanserade ett nytt företagsstöd i form av ett mikrostöd på max 30 000 kr enligt gällande förordning. Stödet är ett led i arbetet att nå ut till underrepresenterade grupper med regionens stöd.

Utmaningar

Det finns flera olika typer av utmaningar kopplade till insatser adresserade i regionernas rapporter.

En utmaning i sig är att uppdraget Jämställd regional tillväxt är avslutat och att regionerna nu själva ska planera och genomföra insatser utan särskild finansiering, kunskapsstöd, nationell samordning eller personal med spetskompetens inom området. Flera regioner ger uttryck för att det saknas rutiner och arbetssätt för att strukturera arbetet med jämställdhet och intersektionalitet. Exempelvis beskriver Örebro att arbetet med att stärka integrationsperspektivet i samband med diskriminering på arbetsmarknaden exemplifierar att det finns behov av analyser ur ett intersektionellt perspektiv som inte kunnat tillgodoses fullt ut. En utmaning upplevs också vara bristande tillgång till statistik.

En annan utmaning i jämställdhetsarbetet som upplevs av flera regioner är att kontinuerligt få med perspektivet i relevanta analyser, beslut, framtagna planer och strategier och sedan operationalisera dessa i rutiner och arbetssätt. Arbetet kräver efterfrågan av jämställdhetsperspektiv, samt tillgång till kunskap och uthållighet.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Fjorton regioner³⁴⁴ har besvarat frågan hur insatser bidragit till att nå fastställda mål. Av dessa uppger nio regioner³⁴⁵ att insatser bidragit till att nå mål som fastställts i regionala utvecklingsstrategin, tre regioner³⁴⁶ till mål som fastställt i regionala strukturfondsprogrammet och två regioner³⁴⁷ till mål som fastställt i de territoriella samarbetsprogrammen. Regionernas svar i hur insatserna bidragit till att nå fastställda mål varierar i omfattning, likaså variera det i vilken utsträckning regionen explicit refererar till specifika mål.

Utifrån de mål som regioner anger att insatser bidragit till framträder mål som rör företagande, livskvalité och arbetsmarknaden samt mål som specifikt nämner jämställdhet. Till exempel Halland om insatsen att delta i SKR:s satsning Modellregioner för jämställdhetsintegrering:

Satsningen bidrar till målet Ett jämställt Halland genom utbytet av arbetssätt och metoder i syfte att integrera perspektiven i ordinarie styrning och ledningsprocesser. Med hjälp av satsningen har Halland kunnat synliggöra strukturella brister kopplat till dessa perspektiv i den egna verksamheten. (Halland, 2020, s. 35.)

Resultat

Som nämndes i inledningen återrapporterar regionerna området jämställdhet på varierande sätt med olika omfattning och kvalitet. Sammanfattningsvis ser vi att alla regioner utom tre³⁴⁸ svarar på återrapporteringskravet om insatser medfört eller förväntas medföra resultat. Vidare redovisar Västernorrland och Östergötland resultat som integrerat i den övriga texten. Resterande regioner presenterar resultat, antingen explicit eller implicit, främst under rubrik för resultatredovisning, men ofta även under rubrik för insatsbeskrivning.

³⁴⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁴⁵ Gävleborg, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Sörmland, Skåne, Västerbotten, Örebro.

³⁴⁶ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten.

³⁴⁷ Jämtland Härjedalen, Norrbotten.

³⁴⁸ Blekinge, Stockholm, Östergötland.

Exempel på prestationer

Regionernas beskrivna resultat i år återfinns främst i form av *prestationer* så som genomförda konferenser och analyser. De generella dragen är att regionerna har utvecklat och tagit fram kunskapsunderlag och sedan genomfört insatser kopplat till kunskapsspridning.

Kunskapsunderlagen i regionernas resultatredovisningar tar formen av studier, statistik och webbsidor som belyser skillnader mellan kvinnor och män på olika områden samt modeller och verktyg för att implementera ett jämställt och inkluderande perspektiv i organisationer, verksamheter och i styrdokument. Regionala exempel följer nedan:

- Örebro har utvecklat metoder för jämställdhetsintegrering av handlingsplaner kopplade till regionala utvecklingsstrategin.
- Västra Götaland har tagit fram ett metodmaterial för inkluderande och demokratiska arbetsätt.
- Västra Götaland har i samarbete med Winnet Västra Götaland tagit fram en digital jämställdhetskartläggning av länets 49 kommuner för att synliggöra ojämlika villkor relaterat till de nationella jämställdhetsmålen.

Prestationer kopplat till kunskapsspridning beskriver regionerna så som genomförda nätverksmöten, workshops och utbildningsinsatser främst till tjänstepersoner med skilda befattningar och på olika områden.

- Jämtland Härjedalen har genomfört en intern utbildningsinsats kring rutiner för att bereda ett ärende med ett jämställdhets-, jämlikhets- och barnrättsperspektiv för handläggare av anslag 1:1.
- Halland har tillsammans med SKR och Länsstyrelsen i Halland genomfört utbildningsdagar för politisk -och tjänstepersonsledning: Att leda och styra för hållbar jämställdhet.

Effekter på kort sikt

I återrapporteringarna redovisas det även om effekter på kort sikt som till exempel ökad kunskap och utvecklat arbetsätt i insatser för jämställdhetsintegrering

Elva regioner³⁴⁹ ger uttryck för att effekter har uppstått på kort sikt. Västmanland lyfter till exempel att insatsen jämställdhetsintegrering av projektmedel resulterat i ökad kunskap om jämställdhetsarbete och att planering, genomförande och uppföljning är jämställdhetsintegrerat i rutiner, arbetsätt och kommunikation.

Det redovisas också effekter på kort sikt i insatser för att främja kvinnors företagande. Till exempel lyfter Skåne fram att samverkan med Ideon Innovation i ett projekt medfört att andelen kvinnor i projektets inkubatorer ökar.

³⁴⁹ Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

Förväntade effekter på lång sik

Effekter på längre sikt förväntas främst uppstå av insatser inom den egna organisationen och beskrivs av regionerna som mål med jämställdhetsintegreringen eller som bidragande till målen. Exempel följer nedan:

- Den förväntade effekten av att jämställdhetsintegrera arbets- och beslutsprocesser i Jämtland framför regionen som: *"Jämställdhetsperspektiv beaktas i all politik som påverkar människors villkor, så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv."*
- Gävleborgs insats med ett internt träningsprogram för strateger och chefer under ledning av utbildad "personlig tränare" förväntas bidra till jämställdhet och hållbar utveckling.

6.2.2 Sammanfattande analys

Regionernas arbete med jämställdhet i det regionala tillväxtarbetet beskrivs sammanfattat befina sig i en implementeringsperiod för de kunskaper och erfarenheter som arbetades fram under regeringsuppdraget 2015–2018. De insatser som genomförs har sin grund i regionens tidigare arbete på området.

Ett exempel på tidigare arbete som finns nämnt i återrapporteringarna, fast inte i någon hög omfattning, är det intersektionella perspektivet. Att använda ett intersektionellt perspektiv på jämställdhet innebär att regionerna har möjlighet att nå grupper som tidigare inte lika tydligt fått utrymme i tillväxtarbetet. Men med ett intersektionellt perspektiv följer också en stor utmaning att utveckla nya arbetssätt i jämställdhetsarbetet. En annan utmaning som framkommer är att hitta rätt metoder för att få effekt och att få fortsatt stöd i arbetet.

Den externa utvärderingen av jämställd regional tillväxt 2015–2018 gjordes av Kontigo och bekräftar många av de kunskaper och utmaningar som framkommer i regionernas återrapporteringar. Några särskilt viktiga aspekter i utvärderingen av regeringsuppdraget som går att använda även i denna analys är att:

- Arbetet med jämställdhetsintegrering måste ses som en långsiktig utvecklingsprocess och förändringsarbete över tid.
- Arbetet med jämställdhetsintegrering handlar om en förmåga att agera flexibelt och agilt, utan att förlora det långsiktiga målet ur sikte.
- Vikten av en tydlig förändringslogik som möjliggör att arbeta strategiskt/utifrån en kunskap om vilka förändringsverktyg och drivkrafter som ökar möjligheten till bra resultat.
- Samverkan med externa aktörer i utvecklingsarbetet skapar nya förutsättningar genom att möjliggöra resursdelning, erfarenhetsutbyte och fler spridningskanaler.

(Externa) resurser skapar legitimitet, möjliggör nödvändigt utvecklingsarbete och säkerställer stöd och möjlighet till långsiktig uppbyggnad.

Det intersektionella perspektivet är ett nytt och avgörande tillägg i programmet jämställd regional tillväxt som har utvecklat jämställdhetsarbetet, men som ofta behöver grundläggande utvecklingsinsatser. Alltid kön men inte bara kön.

Sammanfattning- Jämställd regional tillväxt

- Regionerna redovisar sina insatser och prestationer i varierande omfattning och med olika ambitionsnivå.
- En trend som går att se hos flera regioner är arbete med jämställdhetsintegrering av styrdokument, processer och även inom kommunikation. Andra områden är hantering av projektmedel och företagsstöd, främja kvinnors företagande och synliggörande av olika kvinnodominerade branscher.
- Effekterna av arbetet med jämställdhet beskrivs som få på lång sikt. Det är mest resultat och effekter på kort sikt som rapporteras.
- De utmaningar som regionerna beskriver stämmer väl överens med de farhågor den utvärderande konsulten Kontigo rapporterade om i sin slututvärdering för regeringsuppdraget Jämställd regional tillväxt 2016–2018, t-ex. att om det inte finns en nationell efterfrågan och finansiering kopplat till uppdrag om jämställdhet och intersektionalitet, kommer regionerna att tappa det momentum de byggt upp och i större omfattning fokusera på andra uppdrag. Det operativa och strategiska ledarskapet beskrivs också som en avgörande faktor för lyckad jämställdhetsintegrering.
- Den kunskap om jämställdhet och intersektionalitet i det regionala tillväxtarbetet som byggts upp under bland annat 2018–2019, kommer på ett positivt sätt kunna docka in i och stärka genomförandet det nya uppdraget om Hållbar regional utveckling i det regionala tillväxtarbetet.

6.3 Integration och mångfald

Återrapporteringskravet som gäller integration och mångfald fokuseras på arbetet det gångna året. Instruktionen för återrapporteringen består i att

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med integration och mångfald under året och även beskriva eventuella utmaningar.
- En tabell med exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation och förväntade eller faktiska resultat på lång och kort sikt.

Den nationella strategin för hållbar tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 framhåller att det är centralt att arbeta för integration och tillvaratagande av alla människors kompetens, kreativitet och entreprenörskap i hela landet. Det innebär att integrationsperspektiven på ett tydligt sätt integreras i det regionala tillväxtarbetet.

Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har sedan 2012 genom villkorsbeslut eller i regleringsbrev haft i uppdrag att beskriva det regionala tillväxtarbetet med ett integrations- och mångfaldsperspektiv. Återrapporteringskraven har sedan dess varierat och 2017 hade rapporteringskravet tagits bort för att sen återkomma igen 2018.

För 2019 ska regionerna redogöra för hur ett strategiskt och långsiktigt arbete för integration och mångfald i det regionala tillväxtarbetet bedrivits och utvecklats under året.

Regionernas återrapporteringar på området varier kraftigt i omfattning och en del regioner hänvisar arbete inom integration och mångfald till andra återrapporteringsområden.

Sammanställningen visar att samtliga regioner har gjort insatser på området. Insatser har främst varit för ökad samverkan samt insatser kopplat till kompetensförsörjning och

arbetsmarknad. De resultat som rapporteras består främst av prestationer så som genomförda utbildningar och ingångna överenskommelser men det förekommer även resultat på kort sikt som ökad kunskap.

För en översikt se tabell 6.2. i bilaga 6.

6.3.1 Integration och mångfald – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner har rapporterat om insatser på området integration och mångfald. Redovisningarna varierar i omfattning och några regioner³⁵⁰ hänvisar insatser till andra avsnitt där insatser har genomförts kopplat till området.

Regionerna rapporterar insatser inom integration och mångfald främst kopplat till kompetensförsörjning samt insatser för ökad samverkan. Insatser kopplat till företagande och entreprenörskap samt till kultur och fritid förekommer, men i betydligt mindre utsträckning. Nedan följer en kortfattad sammanställning för respektive insatsområde.

Kompetensförsörjning

Sexton regioner³⁵¹ genomför integrationsinsatser för stärkt kompetensförsörjning. De redovisade insatserna kan delas in efter om de generellt sett avser att utöka arbetskraftsutbudet, utveckla arbetsgivares förmåga att rekrytera bredare samt om de avser utveckla strategisk samverkan specifikt på området.

Sju regioner³⁵² nämner insatser som avser att inkludera olika grupper som står utanför arbetsmarknaden till att närma och etablera sig på arbetsmarknaden. Till exempel driver Gävleborg det socialfondsfinansierade projektet *eXtra stöd i Gävleborg* i syfte att personer som står särskilt långt ifrån arbetsmarknaden, i huvudsak utrikesfödda, ska ges möjligheter att komma närmre arbete eller reguljär utbildning.

Sju regioner³⁵³ redovisar insatser som övergripande syftar till att stärka arbetsgivares förutsättningar för en breddad rekrytering och mångfald i verksamheten. Exempelvis startade Gotland socialfondsprojektet *Norma* under 2019. Projektet riktar sig till offentliga och privata arbetsgivare för att bland annat höja kompetensnivån hos chefer och utveckla stödverktyg i rekryteringsprocessen. Ytterligare ett exempel är Kronobergs insats *Att vara arbetsgivare i Kronobergs län*. Satsningen finansierades av regionens egna medel och aktiviteterna syftade till att lyfta arbetsgivarens roll inom kompetensförsörjning och samtidigt öka kunskapen om de verktyg och strategier som finns för att få stöd i den rollen. Särskilt fokus var på kvinnor och utrikesfödda på arbetsmarknaden.

Två regioner, Blekinge och Västerbotten, redovisar insatser för att i samverkan med andra aktörer specifikt arbeta med integrationsperspektivet i regionens kompetensförsörjning. Med finansiering från Tillväxtverket genomför Västerbotten bland annat en baslinjestudie samt integrering av integration i den regionala utvecklingsstrategin.

³⁵⁰ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Västmanland, Västra Götaland.

³⁵¹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³⁵² Gävleborg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

³⁵³ Blekinge, Gotland, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland.

Samverkan

Fjorton regioner³⁵⁴ rapporterar insatser för att öka samverkan inom integrationsområdet. Det handlar om insatser där samverkan specifikt lyfts fram som ett medel för förbättrad integration i regionen. Några regionala exempel:

- Dalarna bedriver arbetet på integrationsområdet inom ramen för regionala överenskommelsen *Vägen in* tillsammans med Länsstyrelsen Dalarna, Högskolan Dalarna och länets alla kommuner. Arbetet syftar till att öka den regionala samverkan och kapaciteten inom integrationsområdet genom gemensamma insatser i form av samordning, kunskapsspridning, nätverksbyggande och forskning. Arbetet har under året fördjupats med fler gemensamma träffar och nätverk.
- Gävleborg driver sedan 2015 partnerskapet *Integration Gävleborg* tillsammans med Länsstyrelsen Gävleborg, länets samtliga kommuner, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Högskolan, Polisen med flera. Syftet är att bidra till en social hållbar samhällsutveckling, genom att samordna, stärka och utveckla arbetet med integration i Gävleborg. Under 2019 har aktiviteter genomförts inom ramen för partnerskapets handlingsplan. Ett fokusområde är arbete och egen försörjning. Partnerskapet har arbetat med att tydliggöra området och möjliga åtgärder för att förflytta målgruppen lågutbildade nyanlända närmare arbete och egen försörjning.
- Gotland deltar i ett strategiskt nätverk med Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Länsstyrelsen i Gotlands län samt Uppsala universitet Campus Gotland. Nätverket arbetar för att förverkliga *Integrationsstrategi för Gotland 2017–2020*. Strategin utgör ett viktigt ramverk för samordning i de nätverk för integration som regionen ingår i. Under 2019 har en översyn av strategin påbörjats med fokus på implementeringsgrad och måluppfyllelse.

Entreprenörskap och företagande

Fyra regioner³⁵⁵ redogör för insatser kopplat till entreprenörskap och företagande. Insatserna är i huvudsak inriktade till att utveckla företag med andra drivkrafter än främst ekonomiska, prioriterade grupper start av företag, samt att öppna upp främjandesystemet för bredare grupper av företag och företagare. Exempel på regionala insatser:

- I Jönköping görs insatser för att främja utrikesfödda kvinnors företagande. Analyser genomförs av intervjuer med befintliga och potentiella företagare som är utrikesfödda kvinnor och av det företagsfrämjande systemet när det gäller utrikes föddas möjligheter att starta företag. Analysunderlaget kommer att ligga till grund för framtagande av relevanta aktiviteter och insatser som kan stärka måluppfyllelsen.
- I Västra Götaland genomförs projektet *Orbus – Orchestrating business for newcomer*. Projektet erbjuder anpassat affärsutvecklingsstöd till nyanlända efter målgruppens behov och förutsättningar som entreprenörer och företagare.

³⁵⁴ Blekinge, Dalarna, Sörmland, Jämtland Härjedalen, Västra Götaland, Norrbotten, Gotland, Halland, Stockholm, Kalmar, Gävleborg, Kronoberg, Uppsala, Västerbotten.

³⁵⁵ Jönköping, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

- I Västernorrland påbörjades ett projekt för att stärka utvecklingen av sociala företag och entreprenörers förutsättningar för att bättre kunna delta i att lösa utmaningar i samhället. Syftet är att undersöka hur det befintliga systemet fungerar nu och hur ett aktivt främjande kan säkerställas för företag vars mål är att skapa samhällsnytta.

Kultur och fritid

Två regioner, Örebro och Västerbotten, redogör för insatser inom integration och mångfald kopplat till kultur och fritid. Västerbotten har gjort flera insatser för att utveckla och lyfta fram samisk kultur, till exempel har samiska veckor arrangerats i fem kommuner och en förstudie har genomförts som ett led i etablerandet av ett samiskt center. Örebro genomför bland annat ett pilotprojekt med fokus på nyanlända och integration genom kulturaktiviteter på fritiden och har initierat ett nätverk för kulturföreningar och kulturskapare som vill arbeta med kultur och integration.

Utmaningar

Regionerna pekar också på utmaningar i genomförandet. Den aviserade och påbörjade reformeringen av Arbetsförmedlingen lyfter exempelvis Västernorrland fram som försvårade för samarbetet med myndigheten i regionens integrationsprojekt. Dalarna rapporterar om regionsbildningen som resurskrävande och att ett förändrat samhällsklimat och syn på invandring påverkar genomförandet av insatser och uttrycker: *"Perspektivet att invandring är en möjlighet för den regionala utvecklingen och tillväxten, krockar ofta med den politiska verkligheten i kommuner och i regionen."* (Dalarna, 2019, s.15)

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Sexton regioner³⁵⁶ besvarar frågan hur insatser bidragit till fastställda mål. Åtta regioner³⁵⁷ anger att insatser bidragit till att nå mål som fastställts i regionala utvecklingsstrategin, varav en region³⁵⁸ även till att nå mål som fastställts i det regionala strukturprogrammet. Det varierar dock i vilken utsträckning regionen explicit refererar till specifika mål och i beskrivningen i hur insatserna bidragit till att nå fastställda mål.

Sett till de mål som regionerna refererar att insatserna bidragit till, är det oftast till det som berör matchning på arbetsmarknaden och kompetensförsörjning. Sju regioner³⁵⁹ anger sådana mål. Ett exempel är Blekinge och projektet Kompetensintegration Blekingem(2020, s. 399: *"Projektet ska förändra Blekinges arbetssätt och utveckla metoder för utrikes föddas integration på arbetsmarknaden. Insatsen kopplar till målen i RUS om konkurrenskraftigt näringsliv och god tillgång till kompetent arbetskraft."*

En mindre del av insatserna kopplar till mål som rör utbildning, utveckling av företag och individer. Fem³⁶⁰ regioner redogör för sådana mål. Till exempel Skåne och projektet Yalla trappan (2020, S. 27): *"Stödet till Yalla Trappan knyter bland annat an till RUS och*

³⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Värmland, Västra Götaland.

³⁵⁷ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala.

³⁵⁸ Gävleborg.

³⁵⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Sörmland, Stockholm, Värmland, Västerbotten.

³⁶⁰ Dalarna, Gävleborg, Halland, Skåne, Värmland.

målsättningen att Skåne ska erbjuda framtidstro och livskvalitet genom möjlighet till egen försörjning och makt att forma sitt egna liv, liksom mer specifikt målet att öka socialt företagande i regionen.”

Resultat

Samtliga regioner, förutom Östergötland, har svarat att genomförda insatser medfört eller förväntas medföra något resultat. Gävleborg hänvisar redovisning av resultat till ett annat åiterrapporteringsområde och två regioner, Örebro och Västernorrland, beskriver resultaten som integrerat i den övriga texten. Spridningen mellan regionernas svar är omfattande liksom i vilken utsträckning resultaten är beskrivna. Resultat som redovisas är främst prestationer men det förekommer även resultat på kort sikt som ökad kunskap och förväntade effekter på längre sikt som ökad sysselsättning för prioriterade grupper.

De generella dragen är att regionerna genomfört insatser för att utveckla samverkan för utbyte av erfarenheter och kunskap samt för att samordna och genomföra insatser på integrationsområdet.

Bland de prestationsresultat som regionerna redovisar finns ingångna överenskommelser och framtagen kunskap.

- I Uppsala har en regional överenskommelse om integration och etablering för nyanlända antagits.
- Västmanland har genomfört en kartläggning av utlandsfödda kvinnors etablering i; arbete i länet, insatser, etableringsgrad och orsakssamband till utanförskap.

Andra prestationer som redovisas är resultat kopplat till kunskapsspridning så som konferenser och utbildningsinsatser till arbetsgivare samt till målgruppen utrikesfödda och nyanlända.

- I Kronoberg fick över 100 företag och över 400 deltagare kompetensutveckling om rollen som arbetsgivare.
- I Västmanland har två snabbspårsinsatser genomförts för nyanlända inom entreprenörskap och eget företagande.

Sex regioner ³⁶¹ ger uttryck för att insatser medfört till resultat på kort sikt. Det handlar vanligtvis om kunskapsöverföring mellan aktörer i insatser kopplat till samverkan.

- Halland beskriver effekterna av Integrationsrådets möte på temat Omvärldsanalys – kvotflyktingar och anhöriginvandring: *”Arbetet med inom ramen för satsningen med ett Integrationsråd har bidragit till ökad kunskap om och större förståelse för de utmaningar som finns på områden inkludering och integration.”* (Halland, 2019, s. 37)

Det rapporteras också om resultat som bidragit till effekter hos målgruppen i projekt kopplat till kompetensförsörjning. I Västra Götaland till exempel har *TRES - Trio Employment Service* utveckling av ny kandidatsökningsprocess med enbart kandidater som är nyanlända och utrikes födda resulterat i att flera nyanlända fått kontakter, praktik och jobb.

Förväntade effekter på lång sikt redovisas främst i resultaten av de integrationsstärkande insatserna kopplat till kompetensförsörjning. Här förväntas projekt och satsningar

³⁶¹ Gotland, Gävleborg, Halland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland.

medföra effekter i form av förbättrad arbetskraftsförsörjning genom att kompetens och innovationskraft hos nyanlända och utrikes födda bättre tas tillvara.

6.3.2 Sammanfattande analys

Regionernas arbete inom integration och mångfald har precis som föregående år framförallt handlat om insatser för ökad samverkan och insatser kopplat till kompetensförsörjning. Insatser kopplat till entreprenörskap och företagande samt till kultur och fritid förekommer också, men har i jämförelse med föregående år minskat.

Av återrapporteringarna framgår det att regionernas arbete med integration kopplat till kompetensförsörjning främst åsyftat till att möta utmaningen med kompetensbristen i företag, samt att öka inkludering på arbetsmarknaden för målgruppen nyanlända och utrikesfödda. Vi kan se att regionerna för målgruppen genomfört utbildningar och utvecklat valideringsverktyg samt för arbetsgivare utfört insatser för att kunna rekrytera bredare. Att regionerna utför arbeten för att öka arbetskraftutbudet och för tillvaratagande av målgruppens kompetens är något som Tillväxtverket ser positivt på då det stärker förutsättningarna för integration på arbetsmarknaden och stärkt matchning.

Vi kan också se att förutsättningarna för en fungerande kompetensförsörjning stärks ytterligare i det arbete som görs för att utveckla strategisk samverkan med en bredd av aktörer på området och regionala plattformar för integrationsfrågor inom regional kompetensförsörjning.

För en fungerande kompetensförsörjning behöver integrationsperspektivet även omfatta andra områden som boende och skola. Av återrapporteringarna framgår det att regionerna utvecklat strategisk samverkan för att samordna, stärka och utveckla arbetet med integration på flera områden inom regionen. Samverkansaktörer som nämns är främst länsstyrelsen och kommuner och i fler fall tas lärosäten upp och aktörer från näringslivet och civilsamhället.

Återrapporteringarna vittnar om att regionerna ser integration som ett genomgående perspektiv i regionernas arbete i stället för ett eget stuprör. Det kan vara en bidragande faktor till att regionernas arbete med integration och mångfald även redovisas under andra områden för återrapportering. Integrationsperspektivet ges förutsättningar att stärkas genom det pågående uppdraget Hållbar utveckling samt genom regionernas arbete med Agenda 2030.

Sammanfattning – Integration och mångfald

- Målgrupperna för regionernas insatser på området integration och mångfald är i huvudsak nyanlända och utrikesfödda.
- De flesta av integrationsstärkande insatserna är inom kompetensförsörjningsområdet och går ut på att stärka utrikesföddas kompetens och möjligheter på arbetsmarknaden samt att arbetsgivare bättre ska kunna ta tillvara kompetensen.
- Majoritet av regionerna bedriver en del av arbetet på integrationsområdet i samverkan med andra regionala aktörer och några har under året formaliserat samverkan i form av regionala överenskommelser.
- Det är mest resultat i form av prestationer, oftast från projekt inom kompetensförsörjningsområdet, som har rapporterats i arbetet med integration och mångfald.
- Integrationsperspektivet ses av flera regioner som viktigt i regionens kompetensförsörjningsarbete och som ett genomgående perspektiv i de insatser som görs.

6.4 Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet

Åtterrporteringskravet gäller det pågående uppdraget om att ta fram och genomföra en *Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020*.

Rapporteringskravet består av två delar med fokus på genomförandet av handlingsplanen:

- Hur genomförandet av den regionala handlingsplanen för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet har bedrivits under året och eventuella utmaningar i genomförandet.
- Insatser som har genomförts under året.

Samtliga regioner redovisar information som relaterar till åtterrporteringskravet. Rapporteringen är närliggande eller överlappande med 4.2.5. Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor. Under 4.2.5. återfinns en överblick av de huvudområden som insatser rapporteras inom.

Integrerandet av klimat- och miljöperspektiven i strategier och program

Den regionala handlingsplanen för att integrera klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet syftar till att få ett ökat genomslag för dessa perspektiv i strategier, program och insatser inom det regionala tillväxtarbetet³⁶².

Nio regioner³⁶³ anger revidering av den regionala utvecklingsstrategin och processen att integrera miljö- och klimatperspektiven och hållbarhet i denna process som insats. Jönköping framhäver att i framtagandet av handlingsplan för området Hållbar region i den regionala utvecklingsstrategin utgör handlingsplanen för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet grunden.

³⁶² Regeringsbeslut N2016/08077/RTS.

³⁶³ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

Sju regioner³⁶⁴ omnämner insatser som handlar om att, under Länsstyrelsens ledning, medverka i framtagandet av ny energi- och klimatstrategi.

Genomförandet i specifika insatser:

Här framställs både regioners insatser samt insatser av andra aktörer såsom länsstyrelser, akademi, nätverk. Att urskilja regionens prestation i redovisningarna är inte alltid möjligt. Exempelvis redovisar Dalarna att de aktiviteter och åtgärder som beskrivs i handlingsplanen för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektivet utförs av många olika aktörer.

Samtliga regioner har listat insatser som har genomförts inom ramen för handlingsplanen. Detta skall ses mot bakgrunden att åtta regioner³⁶⁵ redovisat kompletterade handlingsplaner till Tillväxtverket under året.

- Sörmland hänvisar till den uppdatering av handlingsplanen som har gjorts och som inkluderar nya uppdrag efter regionbildningen. Handlingsplanen beskriver ett antal åtgärder som Sörmland ska genomföra. Dessa behöver inte vara en direkt konsekvens av handlingsplanen. Det handlar snarare om att handlingsplanen samlar de olika insatser och åtgärder som genomförs.
- Skåne framför att genomförandet av handlingsplanen delvis har fångats upp av arbetet med att integrera hållbarhetsperspektiven i tillväxtarbetet. I handlingsplanen beskrivs nuläget samt att arenor identifierats för att utveckla metoder, förhållningssätt och verktyg för att integrera perspektiven. Detta arbete kommer att lyftas in tydligt i hållbarhetsintegreringsarbetet.

Utmaningar i genomförandet

- Västmanland redovisar att arbetet med genomförande och uppföljning av handlingsplanen har varit begränsat. Det faktum att det inte har tillskjutits extra medel för arbetet med handlingsplanen har varit den enskilt viktigaste faktorn till att den inte fått någon reell förankring eller genomslagskraft internt i organisationen eller externt. Gotland framför att inga av handlingsplanens interna aktiviteter genomfördes på grund av otillräckliga personella resurser, samt strukturella orsaker i relation till genomförandet av det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.
- Västernorrland lyfter att det regionala tillväxtarbetet förutsätts genomföras med hållbarhet i alla dimensioner, och att det därför är motsägelsefullt när nationell nivå efterfrågar särredovisning i vissa delar av hållbarhetsdimensionerna. Blekinge redovisar att avdelningen för Regional Tillväxt saknar resurser att arbeta med specifika insatser kring just klimat- och miljöfrågor, utan arbetar snarare strategiskt med alla tre hållbarhetsdimensioner.
- Kalmar pekar på minskade tjänstemannaresurser i kommunerna, vilket gör det svårare för dessa att delta i olika samarbeten eller arbeta proaktivt.

³⁶⁴ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Värmland, Västernorrland, Örebro, Östergötland

³⁶⁵ Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Örebro.

Insatsernas bidragit till måluppfyllelse

Som framgår under 4.2.5. har 20 regioner besvarat frågan om hur insatser har bidragit till att uppnå fastställda mål i den regionala utvecklingsstrategin. Sörmland svarar gällande mål i strukturfondsprogrammet, men inte i den regionala utvecklingsstrategin. Information om hur insatserna bidrar till att uppfylla fastställda mål framgår generellt inte.

Norrbottnen har påbörjat ett arbete med en regional elnätsanalys. Det är ett exempel på en insats inom fysisk planering som pekas ut som förbättringsområde i handlingsplanen. Den ingår även i regional utvecklingsstrategi, under attraktiva livsmiljöer, och förslag till åtgärder om regional och kommunal fysisk planering.

Resultat

Samtliga regioner har redovisat prestationer, förväntade och/eller uppnådda resultat framförallt för insatser som regionen stödjer, medfinansierar, driver alternativt har kännedom om. Tyngdpunkten i redovisningarna är på prestationer samt förväntade resultat från insatser.

De resultat som anges kan delas in i följande kategorier med relevanta exempel:

Prestationer:

Örebro har 2019 helt ställt om den allmänna kollektivtrafiken till fossilfria drivmedel. I insatsen Regional utvecklingsledning av de kommunala energi- och klimatrådgivarna genomförs regelbundna möten och rådgivarna har deltagit i utbildning om ny forskning inom isolering, fukt och ventilation.

Kortsiktiga effekter:

Värmland stödjer utvecklingen av en skoglig bioekonomi och medfinansierat projekt med över 42 miljoner kronor under 2015–2018. Detta har lett till en uppväxling av EU-medel till över 155 miljoner kronor totalt. Regionen framför att satsningarna inom bioekonomi börjar visa resultat men med starkare tillväxt för små och medelstora företag skulle effekten bli ännu större.

Förväntade effekter på lång sikt:

Fossilfritt 2030 - Rensa resan, ett samverkansprojekt mellan Örebro, Östergötland, Sörmland och Biogas Öst AB ska bidra till att minska klimatpåverkan från resor i Östra Mellansverige.

6.4.1 Sammanfattande analys

Redovisningarna pekar på att handlingsplanerna genomförs i samtliga regioner, men i varierande omfattning. Detta kan jämföras med sammanställningen av det regionala tillväxtarbetet 2018 där 17 regioner redovisade insatser. Denna utveckling bekräftar Tillväxtverkets och Naturvårdsverkets årliga uppföljning av arbete från oktober 2019.

Framför allt tyder redovisningarna (inklusive underrubrik 4.2.5 Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor) på att miljö, klimat och energifrågorna genomsyrar det regionala tillväxtarbetet i allt högre utsträckning med koppling till mål som konkurrenskraft, resurseffektivitet och minskad klimatpåverkan. Flest antal insatser redovisas inom Energi, energieffektivisering och förnybar energi; Hållbara transporter; Cirkulär ekonomi; Bioekonomi och Hållbart byggande (se 4.2.5). Insatser som medfinansieras av Europeiska regionalfonden utgör en betydande del av regioners

insatser på området med fokus på samverkan mellan akademi, offentliga aktörer och näringsliv.

Genomförandet tycks ske som en integrerad del av tillväxtarbetet. Det är i övergripande processer såsom revideringar av regionala utvecklingsstrategier som miljö- och klimatperspektiven integreras som en del i ett bredare hållbarhetsfokus. Detta är i likhet med sammanställningen för 2018. Det är därmed också svårt att utläsa om de listade insatserna följer av handlingsplanerna. En region kan redovisa ett omfattande arbete på området hållbarhet och miljödriven näringslivsutveckling, och samtidigt uppge att det specifika arbetet med handlingsplanen för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet varit begränsat.

Redovisningarna omfattar insatser som drivs av regioner men också av andra regionala aktörer. De regioner som redovisar de mest målinriktade insatserna tycks ha strukturerad samverkan i miljö, klimat och energifrågor med kommuner, länsstyrelser, näringsliv, akademi och myndigheter. Att resurser för arbetet avsätts och att det finns gemensamt prioriterade målsättningar gynnar arbetet.

Utmaningarna som regionerna framför handlar bland annat om resurser, strukturer och om svårigheten att redovisa miljö- och klimatperspektiven specifikt, då de samtidigt förväntas integrera hållbarhetsperspektiven i tillväxtarbetet på ett holistiskt sätt.

Sammanfattning - Regional handlingsplan för integrering

- Samtliga regioner redovisar insatser inom Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet.
- Revidering av den regionala utvecklingsstrategier utgör strategiska tillfällen att integrera klimat- och miljöperspektiven.
- Miljö, klimat och energifrågorna genomsyrar det regionala tillväxtarbetet i allt högre grad med koppling till mål som konkurrenskraft, resurseffektivitet samt minskad klimatpåverkan. Flest antal insatser redovisas inom Energi, energieffektivisering och förnybar energi; Hållbara transporter; Cirkulär ekonomi; Bioekonomi och Hållbart byggande.
- Redovisningarna omfattar insatser som drivs regioner, men också av andra regionala aktörer. Detta pekar på behovet av strukturerad samverkan i miljö, klimat och energifrågor med kommuner, länsstyrelser, näringsliv, akademi och myndigheter.

7 Sammanställning åiterrapportering 5 - Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet

I detta kapitel beskrivs regionernas arbete med analys, uppföljning och utvärdering. Den regionala tillväxtpolitiken är ett tvärsektoriellt politikområde som kräver samverkan både vertikalt och horisontellt. Ett grundläggande antagande inom regional tillväxtpolitik är att centrala samhällsutmaningar som globalisering, klimatförändringar, demografisk utveckling och social sammanhållning kräver en ansats som sträcker sig över styrnivåer (lokal, regional, nationell och internationell nivå) och sektorsområden (privat/offentligt samt över olika politikområden). Därför verkar den regionala tillväxtpolitiken över flera olika utgiftsområden i statsbudgeten och har medfinansiering från olika aktörer och finansieringskällor som en central genomförandeprincip. En stor del av genomförandet sker genom projektverksamhet, som ofta beskrivs som en "katalysator" eller ett smörjmedel. Med relativt små medel genomför aktörer i tid och rum begränsade insatser som ska bidra till långsiktiga, strukturella förändringar. Detta genom att testa och ta fram nya lösningar och arbetssätt som efter avslutade projekt ska tas tillvara i ett större sammanhang.

Utvecklingsperspektivet för med sig ett behov av lärande på alla nivåer. Vilka resultat som uppstår av insatserna, vad som fungerar, för vem och under vilka förutsättningar är exempel på centrala frågeställningar i det regionala tillväxtarbetet. Behovet av lärande i sin tur medför ett behov av systematiskt arbete med analys, uppföljning och utvärdering.³⁶⁶

Såväl EU-kommissionen som regeringen, den senare i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, lyfter också fram analyser, uppföljning och utvärdering som centrala verktyg för lärande och ett effektivt, resultatnriktat genomförande av den regionala tillväxtpolitiken. Förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete anger att de regionalt tillväxtansvariga aktörerna ska följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet i länet. Arbetet med analyser, uppföljning och utvärdering ska ske löpande, systematiskt och långsiktigt.³⁶⁷

Åiterrapporteringskravet består av en frågeställning samt en tabell där analyser, uppföljningar och utvärderingar ska listas baserat på typ av aktivitet, om det finansierats helt, delvis eller inte alls av anslag 1:1, samt hur erfarenheter och kunskap tagits till vara. Frågeställningen är formulerad enligt nedan.

- Beskriv kortfattat hur arbetet har genomförts. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.

³⁶⁶ Se exempelvis Tillväxtverket (2018) *Politik för utvecklingskraft i hela Sverige, Rapport 0257* och Tillväxtverket (2019) *Uppföljning med fokus på resultat – Slutrapport för arbetet med ett nytt nationellt uppföljningssystem för projektverksamhet med finansiering från anslag 1:1, Regionala tillväxtåtgärder, dnr Å2018-160*.

³⁶⁷ Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete, §16.

Samtliga regioner har svarat på återrapporteringskravet i någon utsträckning. Alla regioner utom två³⁶⁸ har besvarat frågan om hur arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera har bedrivits under året. Förutsättningarna för arbetet ser olika ut rent resursmässigt i regionerna beroende på storlek, vilket även påpekas i återrapporteringarna.³⁶⁹

Nedanstående sammanställning av svaren bygger på regionernas redovisningar och de tabeller som beskriver vilka analyser, uppföljningar och utvärderingar som gjorts finns i bilaga 7.

7.1.1 Beskrivning av arbetet

I sammanställningen har Tillväxtverket kategoriserat regionernas beskrivningar av arbetet utifrån tre olika ansatser för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering:

Ansats	Definition
Strategiskt ramverk	Arbetet bedrivs med utgångspunkt i en lärandeplan, analys- och uppföljningsplan och/eller insatsplan(er)
Övergripande ambition	En uttryckt ambition att säkerställa organisatoriskt lärande eller hänvisning till flera strategier för lärande
Generell ansats	Arbetet beskrivs ske kontinuerligt

I 2019 års redovisning anger 15 av regionerna³⁷⁰ att de arbetar utifrån något strategiskt ramverk eller övergripande ambition för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering. I fjol var motsvarande siffra också 15 regioner³⁷¹, men de överensstämmer inte helt. Dalarna och Södermanland finns inte med under 2019, men eftersom de hade ett ramverk 2018, så är bedömningen att det kvarstår och att det handlar om hur regionen har rapporterat. Båda dessa regioner är dessutom specifikt omnämnda i fjolårets rapport. Detta torde innebära att 17 regioner arbetar med någon form av strategiskt ramverk eller övergripande ambition för arbetet, då Skåne och Stockholm tillkommit.

Under det gångna året har flera regioner utvecklat, implementerat och uppdaterat ramverk för uppföljning, utvärdering och lärande:

- Flera regioner³⁷² nämner medverkandet i den av Tillväxtverket finansierade insatsen "Regional kapacitet och lärandeprocesser - med fokus på utvecklad analyskapacitet" I Norrbotten har insatsen inneburit att analysarbete har startats upp kring att lära mer om i vilken utsträckning prioriteringar av projektstöd och företagsstöd ligger i linje med den regionala utvecklingsstrategin. Lärandeplanen

³⁶⁸ Uppsala, Halland.

³⁶⁹ Av till exempel Södermanland, Kronoberg och Blekinge, Norrbotten, Västernorrland

³⁷⁰ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁷¹ Sörmland, Östergötland, Kronoberg, Gotland, Blekinge, Västra Götalandsregionen, Värmland, Örebro, Västmanland, Dalarna, Västernorrland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten, Gävleborg.

³⁷² Gävleborg, Södermanland, Västmanland.

kommer att färdigställas under 2020. Inom samma insats har Västernorrland tagit fram ett system för uppföljning, utvärdering och lärande för den nya regionala utvecklingsstrategin. Regional kapacitet och lärandeprocesser - med fokus på utvecklad analyskapacitet.

- Västmanland har i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin utvecklat ett system med syfte att systematiskt kunna följa upp, utvärdera, reflektera och ompröva insatser, både i arbetet med regional utveckling och regionens egen roll i det arbetet.
- Örebro har arbetat med att systematisera och strukturera arbetet med analys, uppföljning och utvärdering i flera olika processer under 2019. Exempel på detta är arbetet med framtagandet av en uppföljnings- och analysplan som även ska fungera som lärandeplan för den regionala utvecklingsstrategin.
- Kronoberg har i samband med revideringen av den regionala utvecklingsstrategin även uppdaterat sin analys- och uppföljningsplan. Planen innehåller riktlinjer vilka ska bidra till att skapa ett systematiskt lärande inom organisationen.
- Skåne har tagit fram en ny verksamhetslogik för att kunna följa upp och utvärdera insatser på avdelningen Regional utveckling.

Samtliga regioner bedöms ha en generell ansats och arbeta kontinuerligt med analys, uppföljning och utvärdering.

7.1.2 Genomförda insatser

De vanligaste typerna av insatser är olika former av analyser, utredningar och /eller kartläggningar inom ett brett spektrum av områden. Vanligt förekommande är analyser kring näringsliv, arbetsmarknad och kompetensförsörjning, som utgör ungefär en tredjedel av de angivna analyserna under 2019. Exempel på sådana analyser följer nedan.

- Kronoberg har gjort flera analyser på området, bland annat en översyn av kompetensförsörjningen i regionen samt *Kulturella och kreativa näringar i Kronobergs län 2010–2016*, vilken ska utgöra ett underlag för hur de två områdena kan samverka i framtiden för att främja de kulturella och kreativa näringarna i regionen.
- Stockholm har gjort två analyser kring kompetensförsörjning i regionen. Den ena är relaterad till de regionala matchningsindikatorerna och den andra har fokus på kompetensförsörjning i landsbygd. Båda är en del av genomförandet av den regionala landsbygds- och skärgårdsstrategin.
- Dalarna har framställt en kartläggning av industrins kompetensförsörjningssystem, som ska ligga till grund för vidare arbete kring kompetensförsörjningssystem kopplat till regionens fyra styrkeområden inom smart specialisering. Ett annat arbete som har gjorts är en analys av förutsättningar för små och medelstora företag inom Silver economy, det vill säga nya varor och tjänster till en senior marknad.

Ett tiotal analyser syftar till arbete med det regionala utvecklingsarbetet. Exempel på dessa är:

- Behovsinventering/nulägesanalys av arbetet med hållbarhet inom det regionala tillväxtarbetet på Gotland.
- Medborgarenkätundersökning över nuvarande regional utvecklingsstrategi och dess prioriteringar (utskick till medborgare) i Jämtland Härjedalen

En handfull befolkningsrelaterade analyser har också genomförts. Kalmar, Jämtland Härjedalen och Uppsala har genomfört analyser inför framtagandet av en smart specialiseringsstrategi. Många av analyserna syftar till att ligga som underlag för arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och revidering av densamma.

När det gäller uppföljning och utvärdering är de inte lika många till antalet, men samtliga regioner har angett att de har genomfört uppföljningar och utvärderingar. Fem regioner³⁷³ har i sin uppräknings av aktiviteter nämnt att de har gjort utvärderingar.

Kopplat till tillväxtarbetet kan tre typer av insatser urskiljas, från lägsta till högsta aggregeringsnivå: uppföljning och/eller utvärdering av enskilda projekt, av insatsportföljer samt tillväxtarbetet på övergripande nivå. Samtliga regioner gör uppföljning av enskilda projekt, medan åtta regioner³⁷⁴ redovisar att de har gjort uppföljningar eller utvärderingar av insatsportföljer. Tio regioner³⁷⁵ redovisar att de har följt upp arbetet med den regionala utvecklingsstrategin eller det regionala utvecklingsarbetet på en övergripande nivå.

En insatsportfölj kan bestå av insatser med exempelvis gemensam tematisk inriktning (till exempel innovation), stödtyper (projektverksamhet eller företagsstöd) eller som genomförs av en viss typ av aktörer (till exempel klusterorganisationer). Exempel på regioner som har arbetat med detta är:

- Örebro som har gjort en utvärdering av åtta projekt som har erhållit medel inom området Innovation och entreprenörskap med avslut 2010–2017. Utvärderingen syftar till att ge berörd förvaltning kunskap om genomförda projekt.
- Västra Götaland som har tagit fram en utvärdering av affärsutvecklingscheckar inom entreprenörskap och nyföretagande med namn *The winner takes it all?*

Bland de regioner som har genomfört uppföljning eller utvärdering av insatsportföljer är aggregerade uppföljningar av företagsstödens effekter vanligast. Antalet som genomfört detta arbete är färre än i fjol, vilket kan ha flera orsaker. Kronoberg nämner att på grund av arbetet med revideringen av den regionala utvecklingsstrategin har det inte funnits utrymme för att göra någon sammanfattande utvärdering av avslutade projekt, vilket dock kommer att göras under 2020.

Uppföljningar eller utvärderingar som rör tillväxtarbetet på övergripande nivå, exempelvis hur det är organiserat eller genomförs redovisas för tio regioner:

- Örebro har gjort en uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin som har resulterat dels i nya indikatorer och dels, när det gäller genomförandet, genom en dialogturné till organisationerna i Partnerskapet, omvärldsanalys på kort och lång sikt samt uppföljning av handlingsplaner, insatser och projekt.

³⁷³ Kronoberg, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁷⁴ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

³⁷⁵ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Västra Götaland, Örebro.

- Halland följer årligen upp sin regionala tillväxtstrategi, som används som planeringsunderlag.
- Kronoberg gör en uppföljning av det regionala tillväxtarbetet varje år. Där följer regionen upp årets insatser i förhållande till målen i den regionala utvecklingsstrategin och gör en bedömning av insatserna i förhållande till målutvecklingen och omvärldsförändringar. Uppföljningen innehåller också rekommendationer för det kommande verksamhetsåret.

7.1.3 Finansiering av insatser – 1:1 medel

I tabellen där regionerna har listat sitt arbete inom området anges om aktiviteten helt eller delvis har finansierats av anslag 1:1.

De aktiviteter som har genomförts med finansiering från anslag 1:1 visar på en stor variation och innefattar både analyser, uppföljningar och utvärderingar. En del av aktiviteterna handlar om uppföljning eller utvärdering av insatser som är delfinansierade av 1:1-medel. Exempel på detta är:

- Östergötland nämner utvärderingen inom ramen för projektet *#jagmed*, där resultatet ska ligga till grund för utveckling och lärande för de fem samverkande regionala aktörerna i Östra Mellansverige.
- Uppsala följer upp projekt finansierade med anslag 1:1, där varje projekt lämnar in rapporter för att regionen ska kunna dokumentera och följa upp de enskilda projekten.

Arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och andra strategidokument är också finansierade av 1:1-medel. Exempel på sådana insatser är följande:

- Örebro har gjort en kartläggning av orsaker till bristen på projektidéer inom ramen för regionala tillväxtmedel.
- Blekinge nämner en nuläges och omvärldsanalys inför kommande regionala utvecklingsstrategi.

Arbete med hållbarhet är ett område där ett antal regioner angett att de använt medel från 1:1-anslaget. Dessa är följande:

- Gotland har gjort både en behovsinventering/nulägesanalys av arbetet med hållbarhet inom det regionala tillväxtarbetet samt en nulägesanalys av hållbarheten inom besöksnäringen.
- Jämtland Härjedalen nämner att de har tagit fram ett processtöd för att implementera hållbarhetsaspekter och Agenda 2030 i strategiarbetet.
- Kalmar har gått igenom indikatorer för Agenda 2030, som går att bryta ned på regional nivå för att kunna bygga ett uppföljningssystem.
- Kronoberg har gjort en utvärdering av projektet Hållbar mobilitet i gröna Kronoberg.

I övrigt går det att notera att regionerna har använt medel från anslag 1:1 för att genomföra olika sorters analyser av befolkning, sysselsättning, näringsliv, kompetensförsörjning och andra samhällsrelaterade områden.

Det finns skillnader mellan regionerna när det gäller användandet av 1:1 medel för analys, uppföljning och utvärdering. I Skåne, som listar ett stort antal analyser, är ingen finansierad helt eller delvis med medel från Anslag 1:1. Inte heller Halland, Jönköping och Stockholm har angett några aktiviteter med finansiering från Anslag 1:1. Kalmar, däremot, har angett att samtliga aktiviteter är finansierade av Anslag 1:1.

7.1.4 Lärande från analyser, uppföljningar och utvärderingar

Samtliga regioner förutom Uppsala redovisar i någon utsträckning att erfarenheter och kunskap har tagits till vara, men hur det ser ut skiljer sig åt mellan regionerna.

Samtliga regioner³⁷⁶ redovisar att erfarenheter och kunskap ska bilda underlag till verksamhetsplanering/reviderade eller nya strategier, såsom utvecklingsstrategier, sektoriella strategier eller inför programmeringsarbetet kopplat till nästa programperiod för strukturfonderna. Det är en avsevärt högre siffra än fjolårets, då åtta regioner angav detta. En anledning till det kan vara den förändrade rapporteringsrutinen. Många regioner reviderar nu sina regionala utvecklingsstrategier och arbetet för att ta fram underlag till dessa processer kan också påverka årets rapportering.

Utöver att ta fram underlag som ska ligga till grund för regionens strategiarbete genomförs många insatser för att sprida kunskap från genomförda aktiviteter. Detta i form av seminarier, workshops och andra dragningar, både internt och externt.

7.1.5 Sammanfattande analys

Den absoluta majoriteten av regionerna anger att de tar tillvara erfarenheter och kunskaper från arbetet. Det handlar om inspel till nya strategier och planer, om att sprida kunskapen till berörda aktörer och att bygga vidare på den kunskap som skapas. Hur arbetet ser ut skiljer sig självfallet mellan regionerna, beroende på olika behov och förutsättningar, men arbetet pågår brett i regionerna.

Den regionala tillväxtpolitikens breda inriktning och genomförande ställer stora krav på välutvecklade system för analys, uppföljning och utvärdering som genererar gemensamt lärande hos aktörer på såväl regional som nationell nivå. I förhållande till fjolåret har flera regioner utvecklat sina arbetssätt och stärkt sitt strategiska arbete med analys, uppföljning och utvärdering och det finns tydliga planer på en fortsatt utveckling under de kommande åren. Utvecklingen drivs på av såväl nationella som regionala initiativ, ofta mot bakgrund av att flertalet regionala utvecklingsstrategier står inför revidering, vilket varit tydligt i årets återrapportering.

En stor andel av de insatser som beskrivits av regionerna är av analyser/utredningar/kartläggningar av olika slag med ett brett spektrum av innehåll. Fokus ligger främst på regionens utveckling och förutsättningar och inte tillväxtarbetet i sig. Drygt hälften av regionerna har redovisat att de tagit fram aggregerade uppföljningar/utvärderingar, utifrån olika typer av insatsportföljer eller uppföljningar av tillväxtarbetets genomförande. Detta är mindre än i fjol, men betänkandes att många regioner arbetar med att ta fram en ny eller revidera befintlig regional utvecklingsstrategi kan det påverka detta arbete, då det är resurskrävande och kan innebära att andra uppgifter får skjutas på framtiden.

Redovisningarna ger positiva indikationer, men det är svårt att utifrån underlagen bedöma kvaliteten och ändamålsenligheten i arbetet. Tidigare studier och erfarenheter

³⁷⁶ Förutom Uppsala som inte angett något under denna punkt.

visar på att svårigheterna är många och inte ska underskattas. Exempelvis verkar insatser inom den regionala tillväxtpolitiken ofta över lång tid och är begränsade i förhållande till politikområdets övergripande mål, vilket gör det svårt och resurskrävande att metodologiskt avgränsa effekterna. Detta inte minst i relation till övergripande konjunktur- och strukturförändringar som kan ha olika effekter på utvecklingen i skilda regioner.

Analys, uppföljning och utvärdering behöver ges ordentligt med plats och resurser tidigt, såväl innan (planering) som under (genomförande) och efter (uppföljning/utvärdering) en verksamhets genomförande, för att skapa en systematik i lärandet. Men i arbetet med att utveckla analys, uppföljning och utvärdering är många aktörer och nivåer delaktiga, vilket kan leda till att det tar tid och är svårt att förankra nya tankegångar och insatser.³⁷⁷ Regionala erfarenheter under de senaste åren visar på utmaningar kopplade till bland annat organisatoriska förutsättningar, begreppsförvirring, timing och avgränsningar.³⁷⁸

Sammanfattning – Analys, uppföljning och utvärdering

- Något fler av regionerna redovisar någon form av strategiskt ramverk eller övergripande ambition för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering, än i fjol. Totalt är det 17 regioner som uttryckt detta och det går att se en kontinuerlig ökning de senaste åren.
- De vanligaste typerna av insatser är olika tematiska analyser/utredningar/kartläggningar och fokus ligger ofta på analys av regionens utveckling eller förutsättningar och inte tillväxtarbetet i sig.
- Samtliga regioner redovisar i någon utsträckning att erfarenheter och kunskap tagits till vara, men hur detta genomförts varierar. Samtliga regioner har angett att erfarenheter och kunskap ska bilda underlag till verksamhetsplanering/reviderade eller nya strategier. Regionerna arrangerar olika former av möten, seminarier och konferenser, både interna som externa, för att sprida resultat och lärande.

³⁷⁷ Se t.ex. Tillväxtanalys (2011) *Strategier för lärande på regional nivå – En genomgång av länens lärandeplaner*, PM 2011:31 och (2013) *Att utveckla regionernas lärande*, Rapport 2013:02.

³⁷⁸ Dokumentation från läroprojektet "Regionala resultat" inom Reglab, <http://www.reglab.se/projekt/larprojekt-utvardering/>

Tillväxtverket

Swedish Agency for Economic
and Regional Growth

Tel 08-681 91 00
tillvaxtverket.se

Tillväxtverket arbetar för hållbar tillväxt och konkurrenskraftiga företag i alla delar av Sverige.

Det gör vi genom att stärka företag och regioner. Vi erbjuder kunskap, nätverk och finansiering. Det ger direkt nytta till företag, och också förutsättningar för företag och regioner att möta framtidens utmaningar. Tillväxtverket är nationell myndighet med regional närvaro på nio orter. Ett Sverige med fler företag som vill, kan och vågar är vår vision.